SLUŽBA BOŽJA
LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST
GODINA V MAKARSKA 1965. BROJ 1

SVETOPISEMSKA MOLITEV V LITURGIJI

Sveto pismo je molitvena knjiga kat' eksohen. Od trenutka, ko so Setovi potomci »začeli klicati ime Gospodovo« (1 Mojs 4, 26) in skozi vso odrešitveno zgodovino je to »en sam izliv človeškega srca pred Gospodom« (1 Kralj 1, 15), ki doseže kulminacijo v očenašu, svoje polno dovršenje pa v nebeški liturgiji, v himnah hvale in zahvale, kakor trdi knjiga Razodetja v 4. in 5. poglavju. Iz dejstva, da je sveto pismo molitvena knjiga, liturgija pa javno opravilo, s katerim se daje najvišja čast Bogu na zemlji, sledi, da je med njima najtešnejša notranja zveza. Ta zveza je naravna, ker sveto pismo izhaja od Boga, molitev pa po svoji naravi teži k Bogu. Božja beseda je v funkciji kroženja. Cilj razodetja je v tem, da se je Bog razkril svetu. Vse razodetje teži k svoji polnosti, ki je v inkarnaciji Besede; od te polnosti pa se ponovno dvigne nazaj k Bogu v molitvi. Povzdignjenje človeškega duha k Bogu, ki se godi po nagibu božje besede, je bistvo liturgične molitve. Zato je Cerkev takoj v začetku privzela sveto pismo v liturgijo. To ni storila samo s tem, da je v liturgični molitvi nadaljevala molitev sinagoge, ampak je iz svetoga pisma naravnost privzela molitve ali pa tako, da je sveto pismo samo inspiriralo liturgično cerkveno molitev. Notranja zveza med svetim pismom in liturgijo je najbolj vidna pri maši. Poslušanje božje besede izzove molitev. Bogoslužno opravilo torej sledi besedi, nato pa je spet beseda tista, ki daritev izvrši. Sveto pismo bi prenehalo biti božja beseda, če ne bi moglo iz sebe izpolniti tega, kar obljublja. Sveto pismo ne pripoveduje samo preteklih reči, ampak to, kar se je v preteklosti zgodilo oresničuje v sedanjosti. Liturgija je dejanje, ki nam v sedanjosti naklanja skrivnosti odrešenja. Pri branju božje besede Kristus sam sedaj oznanja blagovest (prim. Konst. o sv. bogoslužju, čl. 33), pri konsekraciji beseda sedaj izvrši daritev, pri molitvi

se duša sedaj povezuje z Bogom. Med svetim pismom in liturgijo je tak odnos kakor med prerokbo in njeno oresničitvijo. Kar je bilo nekoč napoved, je sedaj spomin; kar je bilo prej samo predpodoba, je sedaj zakrament.

V različnosti liturgičnih funkcij so izraženi različni načini češčenja Boga. Ena od številnih funkcij ima za predmet povzdigovanje človeške misli k Bogu. To so molitvena dejanja. Ta so v svojem jedru človeškov odmev na poslušanje božje besede. Po branju iz knjige postave so šele leviti naslovili na Gospoda molitev in vse »Ljudstvo je s povzdignjenimi rokami odgovarjalo: 'Amen, amen!' Potom so se pripognili in poklonili Gospodu z obrazom do tal« (Neh 8, 6; 9, 5).

Kadar človek posluša božjo besedo, jo sprejme po meri svoje inteligence in ta v njem obrodi neko vzvišeno znanje, ki je hkrati božje in človeško: božje po izvoru in predmetu, človeško pa po načinu sprejemanja. Sv. Duh v srcih ljudi spočne, človek se zgane in začne moliti. »Duh podpira našo slabost; kaj naj bi namreč prosili, kakor je treba, ne vemo, marveč sam Duh prosi za nas z neizrekljivimi zdihi« (Rimlj 8, 26). Molitev postavi človeka z Bogom v tako intimnost, da je človek z Bogom eno »da bodo vsi eno, kakor ti, Oče, v meni in jaz v tebi, da bodo tudi oni v nama eno« (Jan 17, 21). Ta skrivnostna povezanost človeka z Bogom obstoja v tem, da Bog sam govori po ustih molivca. Človeška beseda postane božja beseda. Iz te tesne povezanosti z Bogom izhaja tudi učinkovitost molitve. Učinkovitost molitve se ujema z učinkovitostjo božje besede. Molitev ni osamljeni klic srca ali stok človeka, ki zdihuje pod težo greha in človeške revščine, ampak izraz absolutnega zaupanja v Sina, ki se v vsem obrača na Očeta (Jan 11, 42). Učinkovitost je molitvi zajamčena samo zato, ker je izrečena v Jezusovem imenu: »Resnično, resnično, povem vam: Kdor v me veruje, bo dela, ki jih jaz izvršujem, tudi sam izvrševal; in še večja ko ta bo izvrševal, ker grem jaz k Očetu. In karkoli boste prosili v mojem imenu, to bom storil, da se poveliča Oče v Sinu. Če me boste kaj prosili v mojem imenu, bom to spolnil« (Jan 14, 12—14). Božja stvariteljska beseda v molitvi živi dalje, čeprav na ustnicah molivca ne kliče stvari iz niča v bivanje, ampak na svet samo aplicira odrešenje in ga tako dopoljnjuje (prim.: Divo Barsotti, Christliches Mysterium und Wort Gottes, Einsiedeln 1957, 306).

Molitev je stik duše z Bogom. Ni mogoče vnaprej določiti, kakšen naj bo tak stik, ker to ni nekaj izdelanega, ampak ga

moramo ugotoviti samo na osnovi analize molitev svetopisemskih oseb. Za tako ugotovitev bi popolnoma zadoščala analiza Jezusovih molitev, ker je on »v dneh svojega življenja na zemlji daroval prošnje in molitve s silnimi klici in solzami njemu, ki ga je mogel oteti smrti, in bil je uslišan zaradi bogovdanosti« (Hebr 5, 7). Jezus ni samo največji, ampak tudi najboljši molivec vseh časov. Ker pa je tudi molitev vključena v program božje pedagogije in je rasla z razodetjem vred, je dobivala v različnih časih različne nianse in se zato kaže v svetom pismu kot nekaj raznolikega, vsaj kar se tiče vsebine in načina izražanja vsebine. Pregledati bi bilo treba vse svetopisemske molitve in iz njih izluščiti zakone, kako se ljudje odkrivajo Bogu, kaj mu govore in kakšno mesto zavzema molitev v njihovem življenju?

Svetopisemska molitev se prične na začetku človeške zgodovine s preprostim klicanjem Gospodovega imena (1 Mojz 4, 26). V dobi patriarhov dobiva značaj zaupnega razgovora z Bogom (1 Mojz 18, 16—33) in preide v poveličevanje Gospodovih del v času po izhodu iz Egipta (2 Mojz 15). Preko sodnikov in kraljev nas privede v stik s preroki, ki so v vsej stari zavezi prodrli najgloblje v intimnost z Bogom in odnos med Bogom in dušo opisali z najlepšimi pesniškimi izrazi. Čustvo veselja nad Bogom in hvaležnosti dobi najvidnejši izraz v novozaveznih spevih (Benedictus, Magnificat, Nunc dimittis), medtem ko očenaš doseže kulminacijo molitvenega vzpona. V očenašu je zajet ves Jezusov nauk, zato je po besedah Tertulijana »breviarium totius evangelii«.

V tretji Mojzesovi knjigi in v nekaterih poglavjih kroniških knjig so kodificirana kultna dejanja in z njimi vred tudi molitev. Molitev je določena, zato je brezosebna. V knjigi Sodnikov, 1. in 2. knjigi Kraljev in v preroških knjigah se javlja tip osebne molitve. Molitev je reakcija na božjo intervencijo, zato je spontana, osebna, prežeta s čustvi. V njej ni nič naprej določenega, ampak je spontan izraz religiozne miselnosti svetopisemskih oseb. Molitve svetopisemskih oseb so izoblikovale osnovo religiozni miselnosti iz katere so porodile najlepše starozavezne molitve, psalmi. Psalterij je zrcalo svetopisemske pobožnosti.

Kakšne so lastnosti svetopisemskih molitev in kako se odražajo v liturgiji?

1. Celotno molitveno vsebino svetopisemskih oseb je mogoče zajeti v besedo BOG. Bog je izhodišče, osnova in cilj

molitvenega mišljenja. Vse molitve se že v začetnih besedah obračajo na Boga, pa naj bo njih vsebina prošnja (Bar 3, 2; Ps 50, 1), zahvala (3 Kralj 8, 15; Mt 11, 25), klic v stiski (Ps 87, 2; Jdt 9, 1—19). Za svetopisemskega človeka je samo Bog moč in rešitev (2 Mojz 15, 2), zato nikoli ne omaguje in v stiski ne išče zveze z grešniki, kakor brezbožni kralji, tudi se ne zanaša na orožje in urejeno vojsko (Iz 17, 14), ampak v vsem zaupa samo Bogu: »Gospod, Gospod, vsemogočni kralj, v tvoji moči je vse in ni ga, ki bi se ti mogel ustaviti, ako hočeš Izraela rešiti« (Est 13, 9).

Kakor svetopisemska tako se tudi liturgična molitev naravnost obrača na Boga z nagovorom, ki je navadno skrčen na eno samo besedo: Bog, Gospod, vsemogočni Bog ali kvečjemu: vsemogočni večni Bog. Medtem ko se je v vzhodni in galski liturgični molitvi ohranila kopica božjih atributov v nagovoru, je nagovor latinske liturgične molitve ostal lakonično kratek. Tudi na praznik svetnikov je prošnja naslovljena na Boga; svetnik oziroma zavetnik je omenjen samo kot priprošnjik. Stara Cerkev tudi ni poznala nagovora na Kristusa, zato se do konca prvega tisočljetja nobena prošnja naravnost ne obrača na Kristusa. Koncil v Hippu (393) je odpravil iz javnega bogoslužja osamljene primjere Kristusovega in svetniškega nagovora in določil: »Ut nemo in precibus vel Patrem pro Filio, vel Filium pro Patre nominet. Et cum altari assistitur, semper adan Patrem dirigatur oratio« (J. Jungmann, Missarum sollemnia I, 486). To pa ne pomeni, da je med kristjani kdaj resnica o Kristosovem božanstvu obledela, marveč so v duhu novozaveznega nauka o Jezusovem sredništvu (Rimlj 1, 8; 16, 27; 2 Kor 1, 20) liturgično molitev formulirali tako, da so jo naslovili na Boga po Kristusu. V zasebnih molitvah, v pesmih in primerih ko je bila formulacija molitvene vsebine prepuščena religioznemu okusu posameznikov, so nastale tudi molitve v katerih se prosilec naravnost obrača na Kristusa, kar je ispričano ža za apostolsko dobo.

2. Takoj za nagovorom, še preden je povedana vsebina prošnje, je v svetopisemski molitvi naveden RAZLOG, zakaj se molivec obrača na Boga. Nezlomljivo zaupanje v Boga mora biti v nečem osnovano. Osnovano pa je samo v dejstvu božjega razodetja. Bog se je svetu razodel, ko je govoril očakom, zlasti pa s svojim mogočnim posegom v zgodovino izvoljenega ljudstva. »Videli ste vse, kar je storil Gospod pred vašimi očmi v egiptovski deželi faraonu in vsem njegovim služabnikom in

vsej njegovi deželi: Velike preskušnje, ki so jih videle tvoje oči, tista velika znamenja in čudeže.« (5 Moj 29, 1. 2). Tako »velika dela božja« (Apd 2, 12) so bila za ljudi vedno otipljiv znak božje navzočnosti in moči. Ko jih svetopisemski človek premišljuje, odgovarja nanje z molitvijo. Pri molitvi je Bog tisti, ki človeka zgane k molitvi. Pobuda prihaja od Boga. Zato svetopisemska molitev ne obstoja v dejstvu, da človek kliče k Bogu, ampak v tem, da se je Bog njemu razodel, se sklonil k njemu in mu človek na to odgovarja. Razgovor s Bogom se prične na osnovi spoznanja božje ljubezni. Bog se je skazal kot skrbni in dobri prijatelj. To molivec opazi že ko premišljuje svoje preteklo življenje, še bolj pa, ko se spominja čudovitih del, ki jih je Bog skazal svojemu ljudstvu. »Ti si namreč storil to, kar se je prej zgodilo in si zamislil to, kar je bilo pozneje; in zgodilo se je, kar si hotel« (Jdt 9, 4). Svoje zaupanje opira molivec na vsemogočnost božjo: »Oh, vsemogočni Gospod! Ti si ustvaril nebo in zemljo s svojo veliko močjo in s svojo stegnjeno roko; tebi ni pretežka nobena reč!« (Jer 32, 17). Božja vsemogočnost je nepremagljiva in nezlomljiva. Bog more vedno uveljaviti svojo voljo in izpeljati svoje načrte. Ta moč je v Bogu, zgodovina božjega razodetja jo potrjuje, zato ni čudno, če je ta argumentacija prešla v cerkveno liturgično molitev. Svetopisemska molitev je vplivala na formulacijo liturgične molitve, kar se najlepše vidi v mašni prošnji, kolekti.

Ločimo preprosti in razširjeni tip mašne molitve. Preprosti tip prošnje vsebuje samo nagovor in vsebino prošnje. Prošnja je neposredna, brez okrasnih dostavkov, takšna kakršno slišimo v vsakdanjem življenju. Otrok se k očetu obrača neposredno: »Oče, nagovor) daj kruha (vsebina prošnje!)« Tako so se obračali tudi trpeči k Jezusu. Slepac pri Jerihi je vpil: »Jezus, Sin Davidov, usmili se me!« Na vprašanje, kaj želi, slepac spet odgovori: »Gospod, da spregledam!« (Lk 18, 35—43). V svetem pismu je veliko primerov, kjer se ljudje neposredno obračajo k Bogu s klicem: usmili se me (Ps 6, 3; Ps 40, 5, 11). Ta preprosti tip prošnje je prešel tudi v liturgijo, ko s kratkim vzklikom izrekamo prošnjo (Kyrie eléison, Jagnje božje).

Razširjeni tip prošnje se prične z nagovorom: O Bog... Med nagovorom in vsebino prošnje je apozicija, relativni stavek, v katerem je povedan razlog, zakaj se v prošnji obračamo na Boga. O Bog (nagovor), ki nočeš smrti grešnikov, marveč njih pokoro (relativni stavek s katerim povemo zakaj upamo

na uspeh svoje prošnje), ozri se milostno na svoje ljudstvo, ki se k tebi vrača, in od njega, ker ti vdano služi, odvrni dobrotljivo šibo svoje jeze (vsebina prošnje). Razširjeni tip liturgične molitve ima iste tvorne elemente kot svetopismenska molitev: nagovor, apozicija (to je kak božji atribut na katerega se molivec sklicuje preden izreče prošnjo) in prošnja.

3. Takoj za apozicijo sledi VSEBINA molitve. Ta je tako raznolika, da je ni mogoče zajeti v določene kategorije, kakor ni mogoče vsebine človeškega življenja izraziti z enim samim stavkom. Sveto pismo je življenjska knjiga, ne pa kompendij dogmatičnih resnic. Vse oblike človeškega življenja so našle svoj izraz v molitvi, zato je svetopismenska molitev tako pestra kot je pestro življenje. Zato je bolj koristno pregledati, kako molivec utemeljuje svojo prošnjo pred Bogom, kakor pa klasificirati molitve po vsebini. Včasih je prošnja zelo konkretna in človeško preprosta. Ko je Bog grozil Mojzesu, da bo pokončal uporno ljudstvo s kugo v puščavi, se oglasi Mojzes: »Če Egipčani to slišijo, saj si s svojo močjo odpeljal to ljudstvo iz njihove srede, bodo povedali prebivalcem te dežele. Slišali so, da si ti, Gospod, sredi tega ljudstva, da se ti, Gospod razodevaš iz oči v oči . . . Ako torej to ljudstvo pokončaš kakor enega moža, bodo narodi, ki so slišali glas o tebi, rekli: 'Ker Gospod ni mogel pripeljati tega ljudstva v deželo, ki jo jim je s prisego obljubil, jih je pomoril v puščavi« (4 Mojz 14, 13—17).

Mojzes ponižno prosi za odvrnitev božje jeze. Razlog za to je čisto človeški: kaj bodo rekli Egipčani, kaj bodo rekli pogani! Zato stegni roko in brani svoje ljudstvo! Katero ljudstvo? Tisto, katero je Bog sam izvolil, to je izvoljeno božje ljudstvo. To ljudstvo pa niso samo pripadniki dvanajsterih Izraelovih rodov, ampak tudi Cerkev. Mnogim je težko odkriti odnos med Cerkvijo in evangelijem. Cerkev jim je naravna človeška tvorba. Toda teologija Cerkve je jasno podana že v stari zavezi. Tudi liturgija uporablja za opis Cerkve po evangelijskem navdihu svetopisemske podobe: božje ljudstvo, ljudstvo, ki si ga odkupil s svojo dragoceno krvjo. Pripadati Cerkvi se pravi povezati se s tistimi, ki so bili ustanovitelji novozaveznega ljudstva, dvanajsterimi apostoli, kakor je bil pripadnik izvoljenega ljudstva v stari zavezi samo naravni potomec dvanajsterih Izraelovih (Jakobovih) sinov. Zato je prošnja, naj Bog brani in varuje svoje ljudstvo našla odlično mesto v mašnem kanonu: »Gospod, ponižno prosimo in molimo,

sprejmi in blagoslovi te darove, ta darila, te svete in čiste žrtve. Darujemo ti jih predsvem za tvojo sveto katoliško Cerkev; po svem svetu ji podeli mir, jo varuj, zedini in vodi...« Cerkev je delo tvojih rok; je tvoje izvoljeno ljudstvo, zato jo brani! Brani jo pred zunajimi sovražniki, toda še bolj pred notranjimi! Zunjanje stiske morejo Cerkvi celo koristiti, toda notranje jo uničujejo. Daj, da bo tvoja Cerkev sveta, da bodo njeni vodniki res luč, ki sveti v temi, da ne bodo rekli nevernIki, da se je Cerkev spridila in z njo vred zavrgli tudi tebe!

Zavest pripadnosti izvoljenemu ljudstvu je bila med Izraelci zelo živa. Našla je svoj odraz tudi v molitvi, zlasti kadar je bil molivec v veliki stiski ali življenski varnavnosti, se rad sklicuje na zavezo, katero je Bog sklenil z izvoljenim ljudstvom: »Spomni se, Gospod, svoje zaveze, daj besedo v moja usta in okrepi v mojem srcu sklep, da oste tvoja hiša tebi posvečena!« (Jdt 9, 18). Zaupanje, katero sloni na božji zvestobi, je močna opora molivcu. Četudi se zaveda grešne krivde vztraja pred Bogom: »Grešili smo, brezbožno ravnali, krivično delali, Gospod, naš Bog, zoper vse tvoje zapovedi!« (Bar 2, 12). Grešniki smo in nimamo pravice stati pred tvojim obličjem, toda po priznanju grešne krivde se spet ponižno obrača na Boga: »Usliši, Gospod, našo molitev in naše vpitje! Reši nas zaradi sebe! Odpri svoje oči in glej; saj mrtvi v podzemlju, katerih življenski duh se je ločil od njih osrčja, ne iskazujejo časti in pravičnosti Gospodu! Temveč duša, ki je čez mero žalostna, ki hodi skrušeno in onemoglo, oči, ki ginejo, in duša, ki strada, Gospod, ti ti skazujejo čast in pravičnost«. (Bar 2, 14—18). Ganljiva molitev! Navdihnila je številne liturgične molitve, ker nas utrdi v prepričanju, da je Bog dober in noče smrti grešnika, ampak pokoro kot molimo v prošnji za skušane in stiskane: »O Bog, ki opravičiš brezbožnika in nočeš smrti grešnikove, ponižno prosimo tvoje veličanstvo: dobrotljivo varuj z nebeško pomočjo svoje služabnike, ki zaupajo v tvoje usmiljenje in ohranjaj jih s trajnim varstvom, da ti bodo vedno služili in se v nobeni skušnjavi ne bodo ločili od tebe«.

4. Svetopisemski molivec se pogovarja z Bogom kot prijatelj S PRIJATELJEM zaupno, odkritosrčno, sproščeno. To se najljepše vidi v deprekativni molitvi. Klasični zgled zanjo je Abrahamova prošnja za odvrnitev kazni Sodome in Gomore (1 Mojz 18, 16—33), kjer ne preseneča toliko vsebina prošnje, saj je prositi za bližnjega tudi nekaj tipično krščanskega,

ampak preseneča način, kako Abraham skuša odvrniti Boga od nameravanega sklepa. Abrahamova molitev je prava intervencija na božji sklep. To je pa tipična poteza svetopisemske deprekativne molitve. Bog hoče, da ga prosimo. Izpolnitev obljub je vezal tudi na človeško molitev. Izpolnitev obljub ni odvisna samo od božje vsemogočnosti, ampak tudi od človeške priprošnje. Človeška priprošnja je dejanski poseg v božji načrt in Bogu nalaga dolžnost. Bog čeka na tak razgovor s človekom, ker je dober. Zanj je deprekativna molitev prijateljeva intervencija prijatelju. Ta nauk je našel svoje potrdilo v Jezusovem učenju o molitvi. Ko je Jezus videl množice, ki so bile razkropljene kakor ovce brez pastirja, je dejal svojim učencem: »Prosite Gospoda žetve, naj pošlje delavce na svojo žetev«! (Mt 9, 38). Če Jezus res sočustvuje z njimi, zakaj se jih ne usmili sam? Kaj ga odvrača od tega, saj je vendar vsemogočni Bog? In vendar Jezus vabi učence, naj doprinesejo svoj delež, da bo Bog poslal delavcev v svoj vinograd. Kristus hoče delavcev za svoje kraljestvo, obrača se na apostole, naj kot njegovi prijatelji s to prošnjo intervenirajo pri Očetu. Čudovita moč molitve! Človeška molitev je vključena v načrt božje odrešitvene zgodovine.

Za svetopisemskega človeka ni bila deprekativna molitev zgolj prosjačenje ali nekaj s čimer bi Boga nadlegoval. Tako so pojmovali molitev samo oholi in neverni: »Ne bom prosil in ne bom skušal Gospoda« (Iz 7, 12). Za vernega človeka je bila deprekativna molitev vedno znamenje zaupnega in prijateljskega razmjera z Bogom. Pred Bogom razgrne molivec vse. Bogu more reči vse, ker je njegov prijatelj in ga razume v vsem. Molitev je govor srca k srcu. Bog more vse, ker je vsemogočen. More spremeniti tudi človeško srce: »Dam jim drugo srce in novega duha v njih notranjosti; odstranim kamnito srce iz njih telesa in jim dam meseno srce, da se bodo ravnali po mojih zakonih« (Ezek 11, 19; Est 14, 13).

Takšna vera plamti v človeku samo, če raste iz razodetja. Kadar se v prošnji molitvi s pridržkom obračamo do Boga, se to dogaja zato, ker izhaja naša vera bolj iz filozofskega gledanja na Boga kot pa iz razodetja. Kakor svetopisemski molivec, tako se tudi Cerkev v vsem obrača k Bogu s prošnjo molitvijo. Bog pa hoče, da tudi v zasebnem življenju zavzema prošnja molitev prvo mesto. To ni znamenje človeške slabosti, ampak moči in pravice. Prošnja molitev je za človeka vir največje sile. O vlogi in potrebi te molitve duhovito razpravlja

mehički jezuit p. Heredia v knjigi Vir največje sile. Človek bi bil brez moči pred Bogom, če mu ne bi Bog sam po svetem pismu kazal in dokazal, kakšno moč ima molitev. Molitev je edina sila, pravi Tertulijan, pred katero kloni Bog.

V podkrepitev svoje prošnje se molivec rad sklicuje na pravične služabnike stare zaveze: »Ne odteguj nam svojega usmiljenja, zaradi Abrahama, svojega ljubljenca, zaradi Izaka, svojega služabnika, in Izraela, svojega svetega, ki si jim obljubil, da boš namnožil njih zarod kakor zvezde na nebu« (Dan 3, 35; 2 Mojz 32, 13; Iz 63, 17 itd.). Kadar se Cerkev v bogoslužju obrača s prošnjo k Bogu rabi natančno isti argument, zato zaključuje vse prošnje: »Po Gospodu našem Jezusu Kristusu«. Kristus je polna ostvaritev velikih božjih del in kulminacija razodetja. Če so božji služabniki našli milost v tvojih očeh in si zaradi njih prizanesel svojemu ljudstvu, potem prizanesi tudi nam zaradi svojega Sina, ko nas je odkupil s svojo predragoceno krvjo. Močan argument, ki nalaga obveznost Bogu!

Molitev je imela v stari zavezi tako moč, da je mogla nadomestiti žgalne in klavne daritve, kadar te zaradi določenih okoliščin niso bile mogoče: »Jaz pa bom opravljal daritev z glasnim zahvaljevanjem« (Jona 2, 10). To je molitev, ki je spremljala daritev lastnega srca. Ponižno priznanje lastne krivde, skrušeno srce in odločna volja po daritvi, so bistveni elementi duhovne daritve, ki je mogla odtehtati tisoč in tisoč klavnih daritev. »S skesanim srcem in ponižnim duhom naj bomo sprejeti, kakor žgalne daritve ovnov in juncev in neštevilnih tolstih jagnet« (Dan 3, 39). Molitev združena z daritvijo lastnega srca je bila prvič izražena v 50. psalmu, v babilonski sužnosti jo je ponovil Azarija tik preden bi se morala izvesti justifikacija njegove smrtne obsodbe, Cerkev pa jo je skoraj dobesedno prevzela v mašni obredi, ko moli duhovnik pri darovanju darov in samega sebe: »V duhu ponižnosti in s skesanim srcem naj bomo sprejeti pri tebi, Gospod, in takšna naj bo danes naša daritev pred teboj, da ti bo ugajala, Gospod Bog«. Če duhovnik izreče iskreni konfiteor na začetku maše in je spokorna darovanjska molitev izraz osebne duhovne daritve, potem se najtesneje združuje s Kristusom, ki se bo pri maši realno daroval. Pripravljenost za življensko daritev izreče duhovnik v darovanjski molitvi, realizira pa jo Kristus, ki se v resnici tudi osebno daruje. Tako je po molitvi človeška daritev vključena v Kristusovo daritev.

Taka je skrivenost svetopisemske molitve. Sv. Duh jo vzbudi, sveto pismo nam jo posreduje, Cerkev pa oresničuje.

dr. FRANCE ROZMAN

MOLITVA ZAJEDNICE

I NEDJELJA MUKE

Za sve članove Crkve: da se operu u Kristovoj krvi i da budu prožeti ljubavlju i revnošću — molimo te, Gospodine.

Za progonjene kršćane: neka njihova žrtva bude uključena u otkupljenje krvlju Kristovom.

Za sve svećenstvo: da posvećenje Kristove krvi, što ga oni obavljaju, spašava i pobožanštvenjuje kršćane.

Za obraćanje grešnika: neka im krv za njih prolivena donese oproštenje i spasenje.

Za ovu zajednicu vjernika: da odanom poslušnošću sudjeluje ovom spomenu prolivanja krvi Spasiteljeve.

II NEDJELJA MUKE (CVJETNICA)

Za svetu Crkvu Božju: da bogoslužje svete sedmice poveća njezinu spremnost za milost otkupljenja.

Za članove Crkve koji trpe: neka im slavljenje otajstva križa udijeli vjeru i odvažnost.

Za katekumene i djecu koja dolaze na vjeronauk: da se nikada ne srame križa kojim su bili označeni.

Za obraćenje naroda: okupi sve ljude oko križa koji jedini spašava od grijeha.

Za našu pokojnu braću: ne osudi one koji su bili otkupljeni Kristovim križem.

Za ovu župsku zajednicu: neka je sudjelovanje u otajstvu Križa učini dostojnom da postane dionicom Kristove slave.

VELIKI ČETVRTAK

Za svetu Crkvu katoličku: neka slavljenje Gospodnje večere bez prestanka tvori njeno jedinstvo — molimo te Gospodine.

Za poglavare i svećenike Crkve: da njihovo svećeništvo bude uvijek po Kristovu primjeru služenja i darivanje samih sebe.

Taka je skrivenost svetopisemske molitve. Sv. Duh jo vzbudi, sveto pismo nam jo posreduje, Cerkev pa oresničuje.

dr. FRANCE ROZMAN

MOLITVA ZAJEDNICE

I NEDJELJA MUKE

Za sve članove Crkve: da se operu u Kristovoj krvi i da budu prožeti ljubavlju i revnošću — molimo te, Gospodine.

Za progonjene kršćane: neka njihova žrtva bude uključena u otkupljenje krvlju Kristovom.

Za sve svećenstvo: da posvećenje Kristove krvi, što ga oni obavljaju, spašava i pobožanštvenjuje kršćane.

Za obraćanje grešnika: neka im krv za njih prolivena donese oproštenje i spasenje.

Za ovu zajednicu vjernika: da odanom poslušnošću sudjeluje ovom spomenu prolivanja krvi Spasiteljeve.

II NEDJELJA MUKE (CVJETNICA)

Za svetu Crkvu Božju: da bogoslužje svete sedmice poveća njezinu spremnost za milost otkupljenja.

Za članove Crkve koji trpe: neka im slavljenje otajstva križa udijeli vjeru i odvažnost.

Za katekumene i djecu koja dolaze na vjeronauk: da se nikada ne srame križa kojim su bili označeni.

Za obraćenje naroda: okupi sve ljude oko križa koji jedini spašava od grijeha.

Za našu pokojnu braću: ne osudi one koji su bili otkupljeni Kristovim križem.

Za ovu župsku zajednicu: neka je sudjelovanje u otajstvu Križa učini dostojnom da postane dionicom Kristove slave.

VELIKI ČETVRTAK

Za svetu Crkvu katoličku: neka slavljenje Gospodnje večere bez prestanka tvori njeno jedinstvo — molimo te Gospodine.

Za poglavare i svećenike Crkve: da njihovo svećeništvo bude uvijek po Kristovu primjeru služenja i darivanje samih sebe.

Za rast u ljubavi: da se svaki kršćanin ponizno stavlja na raspolaganje i službu drugima.

Za svećenička i redovnička zvanja: učini da se što više mladeži posveti Božjoj službi.

Za vjernike okupljene oko ovog stola: neka ih spomen ove večere nagoni da služe jedni drugima.

VELIKI PETAK

(Bogoslužje donosi najsvečaniju molitvu zajednice).

USKRSNO BDJENJE

(Velike litanije, posebno njihov drugi dio, sadrži molitvu zajednice).

USKRS

Za svetu Crkvu Božju: neka ovom svijetu ona bude kvas obnove i zalog uskrsnuća — molimo te, Gospodine.

Za našu pokojnu braću: udijeli im da već sada budu dionici Kristove pobjede nad smrću.

Za novokrštene: da ispovijedajući vjeru budu učvršćeni u svom novom životu.

Za sve ljude na zemlji: daj im da se ufaju u uskrsnuće tijela i u konačnu pobjedu nad zlom.

Za grešnike: nek im Uskrs udahne odvažnost da uskrsnu od smrti grijeha.

Za ovdje okupljenu zajednicu: neka nas prisustvo uskrslog Krista među nama potiče da njegovu pobjedu slavimo u beskvasnom kruhu istine i čistoće.

BIJELA NEDJELJA

Za svetu Crkvu Božju: da nikad ne oslabi u svojoj vjeri — molimo te, Gospodine.

Za novokrštene i djecu koja dolaze na vjeronauk: nek u njima vjera tako prebiva da budu svjedoci božanskog života.

Za obraćanje svijeta: da sve kulture i civilizacije nađu u vjeri ono što čekaju i trebaju.

Za kršćanski lajikat: nek unosi kvas vjere u mnogovrsna pitanja života.

Za ovu euharistijsku zajednicu: da je sveta pričest učvrsti u pripadnosti uskrslom Kristu.

BLAGDAN SV. JOSIPA RADNIKA

Za svetu Crkvu Božju: da radnom svijetu sada donese dobru vijest spasenja — molimo te, Gospodine.

Za vjernike koji za te vojuju: nek u krugove gdje rade unesu svjedočanstvo žive vjere.

Za one koji trpe na tijelu: njihove muke rada, nezgodâ i nezaposlenosti sjedini s otkupiteljskom mukom križa.

Za znanost i tehniku: da ljepši svijet koji one pripravljaju bude prema slici nebeskoga kraljevstva.

Za ovdje sakupljene kršćane: neka nas Bog primi kad mu prikazujemo plodove svoga rada i kad se pridružujemo prikazanju njegova Sina.

II NEDJELJA PO USKRSU

Za našu majku svetu Crkvu: da je božanski Pastir vodi do nebeskog ovčinjaka — molimo te, Gospodine.

Za papu i biskupe: neka se bez prestanka brinu za izgubljene ovce.

Za sjedinjenje kršćana: učini Crkvu zaista jednim stadom pod obranom jedinoga pastira.

Za kršćane bez svećenika: ne dopusti da tvoje ovce bez pastira zalutaju u bespuća.

Za porast svećeničkih zvanja: neka što više mladića posveti svoj život službi vjernika.

Za ovu euharijstijsku zajednicu: hranjena novim kruhom da slijedi Krista do nebeskih pašnjaka.

III NEDJELJA PO USKRSU

Za svetu Crkvu Božju: uzdrži u njoj očekivanje Spasiteljeva povratka — molimo te, Gospodine.

Za svu našu braću koja trpe: neka se njihova žalost pretvori u radost koju im nitko neće moći oduzeti.

Za oproštenje naših pogrešaka: da se svijet ne sablažnjuje nad našim nedosljednostima.

Za našu progonjenu braću: da im njihovo trpljenje bude zalogom skorog Spasiteljeva dolaska i oslobođenja.

Za krepost ufanja: neka dobra ovog svijeta ne odvrate naša srca od iščekivanja prave radosti.

Za obraćanje grešnika: da ne bi sumnja i očaj predobili njihova srca.

Za ovu svetu zajednicu: neka joj Kristovo sakramentalno prisustvo bude znakom njegova skorog povratka.

IV NEDJELJA PO USKRSU

Za svetu Crkvu Božju: da joj uvijek prisutni Tješitelj pomaže odolijevati sudu ovog svijeta — molimo te, Gospodine.

Za crkvene poglavare: neka Duh Sveti ukrijepi njihovo poslanje.

Za one koji će skoro biti potvrđeni: nek ih Tješitelj vodi da ne surađuju s pravdom ovog svijeta.

Za one koji vrše pravdu: da njihovo suđenje bude ublaženo blagošću Duha Svetoga.

Za našu progonjenu braću: jačaj ih utjehom Duha Svetoga i pribavi im njihova prava.

V NEDJELJA PO USKRSU

Za svetu Crkvu Božju: da Božja Riječ prebiva u svim njezinim članovima — molimo te, Gospodine.

Za obraćenje grešnika: nek ih njihovo ponašanje ne dovede do nijekanja vjere u uskrsnuće.

Za one koji naviještaju Božju riječ: da im život odgovara onome što govore drugima.

Za dolazak nebeskog kraljevstva: da život vjernika, sukladan evanđelju širi Božje kraljevanje na zemlji.

Za ovu svetu zajednicu: neka primanje Euharistije preobrazi našu nutrinu i ukrijepi naše ispovijedanje vjere.

UZAŠAŠĆE

Za svetu Crkvu Božju: neka njezin sjaj privuče sve narode i ljude u Kristovo kraljevstvo — molimo te, Gospodine.

Za rast Božjeg života u našim srcima: oslobodi nas ovozemnih okova i daj nam tek za nebeske stvarnosti.

Za našu pokojnu braću: da bi bili u punini dionici slave Sina koji sjedi s desne Oca.

Za sve zemaljske putnike: neka nam obećana slava ne nabu pomogne svladati sve zapreke svijeta.

Za ovu liturgijsku zajednicu: neka nas blagdan Kristova uzačašća potakne da slijedimo njegove stope.

NEDJELJA PO UZAŠAŠĆU

Za svetu Crkvu Božju: daj joj ustrajnost u njezinu svjedočenju za vjeru i svetost — molimo te, Gospodine.

Za svećenstvo i lajičke misijonare: da u sve krugove i u sve krajeve donesu svjedočanstvo Božje riječi.

Za potvrđenike ove župe: nek im taj sakramenat udijeli odvažnost da neutrašivo ispovijedaju svoju vjeru.

Za kršćanske borce: da njihov nastup osigura Kristovu prisutnost u savremenom svijetu.

Za progonjenu Crkvu: neka svjedočanstvo njezinih mučenika ne bude uzaludno.

Za članove ove zajednice: da nam sudjelovanje ovoj Misi pomogne ižarivati Božji život oko nas.

DUHOVI

Za svetu Crkvu Božju: da Duh Sveti bude u njoj nazočan pcukom pastira i ljubavlju vjernika — molimo te, Gospodine.

Za približavanje Crkve svijetu: neka ona govori jezikom svih naroda, da svima navijesti radost Kristova kraljevanja.

Za skora ređenja: da brojni svećenici osiguraju među nama naznočnost Duha Svetoga.

Za rast Božjeg života u našim srcima: nek darovi Duha Svetoga raširе našu uskogrudnost i pobijede naše samoljublje.

Za našu pokojnu braću: odredi za slavno uskrsnuće sve one koji su bili hramovi Duha Svetoga.

Za ovu euharistijsku zajednicu: neka kruh koji ćemo sada blagovati umnoži u nama život Duha.

BLAGDAN PRESV. TROJSTVA

Za svetu Crkvu Božju: neka svijet u njezinoj ljubavi otkrije koliko Otac sve ljubi — molimo te, Gospodine.

Za sjedinjenje kršćana: da bi njihovo jedinstvo očitovalo jedinstvo Oca i Sina i Duha Svetoga.

Za apostolat Crkve: nek u njezinim misijonarima svijet upozna poslanike Oca nebeskoga.

Za Židove i muslimane: da se njihova vjera u jednoga Boga razvije u vjeru u Boga trojednoga.

Za kršćanske obitelji: nek njihova uzajamna poslušnost, ljubav i predanost budu vidljivi znakovi života presvetog Trojstva.

Za ovu svetu zajednicu: da ova Misa i pričest umnoži u njoj duh Očeva posinaštva.

P. Maertens - Kirigin

DOGMATSKI TEMELJI REDOVNIČKE EGZEMPCIJE

Jedno od pitanja, o kojima raspravlja II. Vatikanski sabor, jest i pitanje redovničke egzempcije. Nije međutim taj koncil prvi koji o tom pitanju raspravlja. O tom su se pitanju vodile već žestoke rasprave i na tridentinskom saboru. Da ne govirimo o starim borbama, koje su se o tom pitanju vodile od početka same pojave egzempcije.

Koliko se to pitanje smatra važnim u našim svećeničkim krugovima, vidi se po živom zanimanju za njega u svim našim biskupijama. Što više, prečasni g. Dr Č. Čekada iznio je u svom članku u »Službi Božjoj« kao jedan od velikih zahtjeva za današnji sabor, da riješi to pitanje. A njegov preuzvišeni brat smatrao je to pitanje tako važnim, da je već nakon rasprave o njemu, uz izvanredan postupak, ponovno želio na samom saboru progovoriti o tom pitanju.

Kako vidimo, naši svećenički krugovi uistinu posvećuju tom pitanju posebno zanimanje i pridaju mu posebnu važnost. Bit će zato korisno, da ukratko iznesemo dogmatsku pozadinu tog pitanja. Ta je dogmatska pozadina, mislim, važnija od njegova juridičkog aspekta.

1. Papin primat

Gdje je dakle prvi temelj redovničke egzempcije?

Ne govorim ovdje samo o tako zvanoj nutarnjoj ili disciplinskoj egzempciji, nego u prvom redu o izvanjskoj ili pastoralnoj egzempciji. Gdje je dakle temelj mogućnosti, da redovnici budu neovisni od biskupske vlasti u svojem pastoralnom djelovanju?

Kad bismo to htjeli jednostavno i kratko reći, kazali bismo: prvi je temelj te redovničke egzempcije primat sv. Oca Pape. No mi ćemo poći malo daljim putem. Reći ćemo zato: prvi je temelj redovničke egzempcije sam pojam katoličke Crkve.

Katolička je Crkva Kristovo otajstveno tijelo, kao živi organizam, Crkva se sastoji od svojih stanica. A osnovna je značajka stanica jednog organizma, da su one s jedne strane samostalne, kao zasebne pojedinke, a s druge su strane povezane sa svim ostalim stanicama u jedan jedinstveni organizam: stvaraju jedno tijelo. One dakle imaju značajku partikularizma, ali i značajku univerzalizma.

Tu je razlog, da je i u katoličkoj Crkvi došao do izražaja i partikularizam i univerzalizam. To su dvije značajke došle do izražaja u samoj Kristovoj uredbi. A to je bila uredba s jedne strane Petrova primata, a s druge strane apostolata dvanaestorice apostola.

Tom svojom uredbom Krist je i razdijelio Crkvu i ujedinio Crkvu, stvorio u njoj množinu, ali toj množini ujedno dao jedinstvo.

Iz te Kristove uredbe već u apostolsko vrijeme pokazuje se ustanova Crkve, po kojoj postoji Crkva, ali po kojoj postoje i crkve. Već apostol Pavao kao i Ivan govore o crkvama, pišu crkvama, ali u isto vrijeme pišu i o jednoj Crkvi u svim tim crkvama.

Uređaj Crkve, u kojem postoje pojedinačne crkve, božanskoapostolskog je porijekla. Tu je božanskoapostolski temelj opstojanja biskupija, kao i njihovih kćeri — župa. U Crkvi je katoličkoj zato apsolutni centralizam nemoguć. On bi bio protivan samoj božanskoapostolskoj ustanovi Crkve. U Tijelu Kristovu moraju postojati samostalne stanice. U Crkvi katoličkoj moraju opstojati biskupije (župe).

Tako je Crkva razdijeljena. Ali ona je i ujedinjena. A kao prvi temelj jedinstva svojoj Crkvi Krist je dao njezinu vidljivu glavu, sv. Petra i njegove nasljednike. Petru je rekao: Pasi ovce moje i pasi jaganjce moje. Tako je Petar postavljen za pastira ne samo svojoj zasebnoj crkvi — rimskoj crkvi, ne samo svojoj rimskoj biskupiji. On je postavljen za pastira cijeloj Crkvi, biskupom cijele Crkve, biskupom svih biskupa i svih biskupija svijeta. On ima neposrednu i izravnu jurisdikciju na cijelu Crkvu Božju, kako kaže I. vatikanski sabor.

Nijedan dakle biskup katoličke Crkve nema u svojoj biskupiji apsolutnu vlast, neovisnu vlast od središnje vlasti. Njegova je vlast nad njegovom biskupijom podijeljena s rimskim biskupom. On je samo suvlasnik svoje biskupije sa svetim Ocem Papom.

Nijedan dakle biskup ne može reći za svoju biskupiju: Ja sam tu apsolutni gospodar. Tu se nitko nema što pačati u moje ovce. — Tvoje ovce pripadaju i drugome! Tvoje ovce pripadaju i pastiru, koji je od samoga Krista dobio pravo da ih pase! Ta misao mora biti neprestano na pameti svakom pastiru katoličke Crkve.

Na različite je načine došlo to s u v l a s n i š t v o s v. O c a P a p e nad ovcama drugih biskupa do svog izražaja. Ali je-

dan od najznačajnijih tih izražaja svakako je redovnička egzempcija, osobito u pastvenom radu. Ta je egzempcija tisućgodišnji spomenik papinske vlasti, njegove neposredne i izravne jurisdikcije nad cijelom Crkvom.

Doduše sv. Otac redovno dijeli tu vlast s biskupskom vlasti. On traži, da redovnici traže i od biskupa, ordinarija jurisdikciju za svoju pastvu. Ali ipak njihova pastvena djelatnost ostaje samo nuzpastva pokraj redovne biskupsko-župničke pastve i tako svjedočanstvo papinskog suvlasništva nad ovcama Kristovim i biskupskim.

Eliminirati i likvidirati tu nuzpastvu značilo bi eliminirati i likvidirati jedan značajan oblik papinske ingerencije u pastvu cijele Crkve.

Borba za redovničku egzempciju tako postaje zapravo borba centripetalnih i centrifugalnih sila u Crkvi, borba papinskog primata i apsolutne samovlasti episkopata.

2. Kolegijalnost episkopata

Da li je time redovnička egzempcija suprotnost i neprijateljstvo protiv biskupa, ordinarija? Tako bi se činilo na prvi pogled površnom oku. Ali daleko od toga! Kad je Krist ustanovio primat sv. Petra, on time nije postao neprijatelj ostalih apostola i njihovih apostolstva — makar je to bilo malo krivo drugim apostolima, dok su još bili previše ljudi, pa su željeli sjediti s desne i lijeve strane Isusa u njegovu kraljevstvu. Ako nije ustanova primata neprijateljstvo protiv episkopata, onda niti izdanak primata u redovničkoj egzempciji po sebi ne može biti neprijateljstvo i protivnost episkopata. To je vlast, koju Gospodin dade, da se gradi, a ne da se ruši, kako bi rekao sv. Pavao.

A da je doista tako, to najbolje pokazuje sama u s l u g a, koju redovnička egzempcija čini e p i s k o p a t u, što je zapravo i drugi dogmatski temelj redovničke egzempcije.

Baš danas na II. Vatikanskom saboru došla je do izražaja velika misao, koja je uvijek bila u katoličkoj Crkvi: niti sami biskupi nijesu biskupi samo svoje crkve. I biskupi su svi povezani u jedinstveno apostolsko tijelo, apostolski kolegij, te su u zajednici sa sv. Ocem Papom također biskupi čitavog svijeta. Svi oni imaju u samoj svojoj biskupskoj milosti određenje, da se brinu poput sv. Pavla ne samo za svoj mali teritorij, koji im je Gospodin posebno povjerio, nego

i za sve crkve čitavoga svijeta. I tu dakle postoji, uza sav partikularizam, i univerzalizam katoličke Crkve. I ako biskupi misle samo na svoju crkvu, na svoju biskupiju, oni izdaju svoj veliki poziv apostola čitavoga svijeta, veliku svoju zadaću: idite po svemu svijetu.

No baš tu im najbolje dolazi u pomoć redovnička egzempcija. Redovnik je sin svoje biskupije. Ali kad stupa u red papinskog prava, on biva ekskardiniran iz svoje biskupije. Biskup ga žrtvuje, žrtvuje jednu svoju ovcu. Ali ne badava. On tu ovcu daju na raspoloženje Papi, a po tome na raspoloženje biskupijama, ako ne uvijek čitavoga svijeta, a ono barem biskupijama, u kojima će taj njegov sin raditi, pastveno djelovati. Po tim redovnicima biskup postaje pravi apostol svijeta.

Koliko ima redovnika, koji radi svoje neovisnosti o jednom biskupu, postoju apostoli mnogih biskupija! Da ne govorimo o redovnicima misionarima, koji polaze na pastveno djelovanje u same poganske krajeve. Oni su sinovi jedne biskupije, koja ih je žrtvovala za apostolat čitavoga svijeta. Je li time biskup nešto gubi? On samo dobiva, jer je tako bogat, da može dati od svoga suviška i drugima. Tako redovnička egzempcija ne znači gubitak nego bogatstvo episkopata.

3. Djelovanje Duha Svetoga

Ali postoji još jedan dogmatski temelj redovničke egzempcije. Redovnička egzempcija pokazuje vječno prisustvo i djelovanje Duha Svetoga u Crkvi katoličkoj.

O tome nema sumnje, da je Crkva katolička pravna, juridička ustanova. Ona ima svoje juridičke okvire. Sam ju je Krist stavio u te okvire, kad je ustanovio vlast u Crkvi. Biskupsko-župnička pastva odražava te juridičke okvire katoličke Crkve.

Ali Crkva je Kristova ustanova Duha. A gdje je Duh, tamo je sloboda, rekao bi sv. Pavao. Zato Crkva nikada nije bila potpunoma stisnuta u same juridičke obruče.

Od samih početaka je u Crkvi uz pravni organizacijski sistem postojao i elemenat slobode, koji je dolazio od Duha. Zar u prvim kršćanskim općinama nije bilo biskupa i svećenika, koje je Duh sveti postavio da pasu stado Božje, da upravljaju Crkvom Kristovom? Pa ipak je Duh sveti svojim

darovima podizao proroke, koji su ustajali na crkvenim sastancima i govorili, kako ih je Duh nadanuo. To je bila djelatnost Duha slobode izvan apsolutne crkvene juridičke organizacije.

Kad su međutim nestale karizme kao opća pojava u Crkvi, još je ipak ostao u Crkvi elemenat slobode Duha Svetoga. Kako nam npr. svjedoči druga poslanica sv. Ivana, pa kasnije Barnabina, u prvoj se Crkvi brzo uveo običaj, da uz redovnu pastvu postoji i izvanredna pastva. Dolazili su propovjednici putnici, koji su išli od mjesta do mjesta, da donesu kao neku novost u Božjoj riječi. Bili su to putujući misionari.

Kad je dakle Bog u srednjem vijeku podigao propovjedničke redove, koji su pokraj redovne pastve župnika vršili svoju izvanrednu pastvu — bilo je dakako odmah župnika, koji su se tome protivili — bio je to samo nastavak djela Duha slobode u Crkvi, koji nije vezan na apsolutnu organizaciju niti kruto pravo.

Baš to je smisao pastvene djelatnosti egzemptnih redovnika. Oni su vječni dašak Duha slobode u Crkvi katoličkoj. Oni dokazuju, da Crkva nije ukrućena u svojim juridičkim okvirima.

Sama je Crkva mnogo puta shvatila vrijednost te slobode, pa je znala malo popustiti na svojim juridičkim obručima. Kao značajni je primjer razlika između starog i novog crkvenog zakona o dužnosti uskrsne ispovijedi. Prema starom pravu tu je dužnost vjernik mogao zadovoljiti samo kod svoga duhovnog pastira, samo kod svog župnika. Kako je u današnjem pravu, to svi dobro znamo. Duh slobode nadvladao je juridičke okvire.

Ali djelovanje se Duha Svetoga ne pokazuje samo u slobodi, nego i u šarenilu.

Djelo Duha Svetoga, koji je lebdio nad vodama, bio je ukras prirode. U toj prirodi Duha ne postoje samo jednoobrazni sivi vrapci, nego sve šarenilo oblika i boja. A tako je i u svrhunaravi. Milosni su darovi različiti, makar je isti Duh. Jednome se daje Duhom riječ mudrosti, drugome riječ znanosti po istom Duhu, drugome vjera, u istome Duhu drugome milosrdni dar liječenja u jednom Duhu, drugome da tvori čudesa, drugome proroštvo, drugome da razlikuje duhove, drugome različiti jezici, drugome da tumači jezike. Nije li to pravo tropsko šarenilo Duha Svetoga?

Može li dakle biti nešto protivnije Duhu Svetome, nego povrapće pastve, siva jednoobraznost u pastvi? Duh Sveti želi i našoj pastvi što je moguće veće šarenilo.

No što daje više šarenilo pastvi, nego baš redovnička pastva pokraj redovne župničke pastve?

Konačno djelovanje se Duha pokazuje na posebni način u bujnosti i punini života. Duh sveti je životvoreći Duh.

Svako mrtvilo u pastvi protivnost je Duhu Svetome.

No što je najbolje osiguranje od mrtvila u pastvi? Natjecanje, takmičenje, ako želite reći i konkurencija. Konkurencija je životna borba. Ona zato znači život i napredak. Monopolizam nosi mrtvilo, konkurencija životni elan.

Koliki bi župnik došao u napast, da prekrsti ruke u svojem pastvenom radu. Ali kad vidi, da mu se crkva prazni na račun redovničke crkve, napet će sve svoje sile, da im ostane ravan. Koliko je duša spašeno po tom pastvenom natjecanju!

Je li onda čudo, ako smo nazvali redovničku egzempciju daškom Duha Svetoga? Redovnička egzempcija svakako nije sablast, pred kojom bi trebalo strepiti, a niti najveća zapreka napretka pastve, kako si je mnogi predstavljaju. Ona je ustanova u Crkvi, koja stoji na čvrstim dogmatskim temeljima.

Ne ulazimo u pitanje, kako će se konačno svršiti sudbina te egzempcije na današnjem saboru. Ali svakako to ne će biti niti početak niti svršetak njezine sudbine. Duh univerzalizma, duh slobode, nejednoobraznosti i životnosti, kojim je ispunjena ustanova redovničke egzempcije, kad bi bila ona posječena do samoga panja, dao bi joj novu snagu, da potjera još bujnije mladice i iz samoga panja.

P. Platon PLASAJEC

Teološki udžbenici govore kako je nužno i dovoljno da se pričesti sam celebrant kod Mise. O pričesti vjernika preko Mise malo se govori. U većini slučajeva svećenik se doista i pričešćuje sam. Vjernici ga jednostavno promatraju ili ga uopće ne promatraju, nego su jednostavno prisutni. Nije izuzetan slučaj da je kod Mise preko petsto vjernika a smo se svećenik pričesti. Teološki udžbenici ne skreću na to pažnju i ne naglašavaju da je to velika nastranost današnjega kršćanstva.

Jacques Leclercq

O DUHOVNIKU IN DARITVI NOVE ZAVEZE

(Po Pavlovem listu Hebrejcem)

List Hebrejcem (Hebr) je Pavlov po vsebini, ne pa po obliki. Giuseppe Ricciotti pravi v knjigi Apostel Pavel, da se na list Hebr lahko obrnejo besede očaka Izaka, ko je blagoslavljal svojega mlajšega sina Jakoba, misleč da blagoslavlja svojega prvorojenca Ezava: »Glas je Jakobov, roki sta Ezavovi«. Tako tudi v listu Hebr slišimo Pavlov glas, njegova zunanja oblika pa ni Pavlova. Slog je umirjen in dostojanstven, kar pri Pavlu ni običaj; on piše živahno, prisrčno in slovačko manj pravilnih stavkih, anakolutih. Vsebinsko je list brezdvoma Pavlov, obliko pa mu je dal pisatelj, katerega je izbral za to delo apostol, pa nam ni znan.

List je namenjen cerkveni občini v Jeruzalemu. Njeni udje so bili Judje, ki so se dali krstiti. Napisan je bil v letih, ko je Polestino že zasjela vojna psihoza, kateri je sledila judovska vojna v letih 66—70. Končala se je z razdejanjem Jeruzalema in templja. Poraženi Judje so se takrat razbežali po vsem svetu, dokler se po drugi svetovni vojni spet niso vrnili v svojo domovino Izrael.

Kristjani iz judovstva so še po krstu ohranili staro miselnost. Še vedno so bili zaverovani v postavo in izročila starih, hodili v tempelj in pričakovali, da bo Kristus razodel svojo moč in pregnal Rimljane. Tukaj vidimo, kako veliko moč ima tradicija, kako težko je zlasti prelomiti z versko tradicijo. Ti ljudje so bili v nevarnosti, da se spet vrnejo od judovstva. List Hebr je priložnostno pobarvan, zato je v nekaterih delih za sodobne kritjane nezanimiv, vendar je v njem še veliko reči, ki pritegujejo našo pozornost. To je zlasti Pavlov nauk o duhovništvu in daritvi nove zaveze.

Kristus, duhovnik po Melkizedekovem redu

Apostol ugotavlja, da je levitsko duhovništvo sz ukinjeno, ker je nastupil »drugi duhovnik« (Hebr 7, 15), to je duhovnik po Melkizekovem redu. Mojzes pravi, da je bil Melkizedek kralj v Salemu (Jeruzalemu) in duhovnik najvišjega Boga (1 Mojz 14, 18). Z Abrahamom ni bil povezan po krvi, ampak po duhu. Oba je vezala skupna vera v enega najvišjega Boga. Po Abrahamovi zmagi nad palestinskimi kralji je Melkizedek

prinesel kruh in vino. »Prinesel« je na tem mestu kultni izraz za daritev kruha in vina. Po daritvi je Melkizedek Abrahama blagoslovil: »Blagoslovljen bodi, Abram, od najvišjega Boga, ki je ustvaril nebo in zemljo! Slavljen bodi najvišji Bog, ki ti je v roke izročil tvoje sovražnike« (1 Mojz 14, 19. 20). Po blagoslovu je dal Abraham Melkizedeku desetino od vsega.

Zanima nas osebnost duhovnika Melkizedeka. To je skrivnostna oseba sv. pisma in ne vemo o njem nič več, kot smo pravkar povedali. Njegovo ime je simbolično in pomeni kralj pravičnosti ali tudi kraj miru (salem—mir). Sv. pismo navadno vsako osebo označi po njenem rodovniku, kar pa pri Melkizedeku opusti. Melkizedek nastopi brez rodovnika, brez očeta in matere, brez začetka dni in konca življenja. Pisatelj lista Hebr vidi v skrivnostnem Melkizedekovem nastopu pobodo Sina božjega, velikega duhovnika Kristusa, ki je prav tako brez konca življenja in zato duhovnik na vekomaj. Svoje mnenje opira pisatelj na psalm 109, ki govori o božjem Sinu, rojenem v božjem sijaju kakor rosa pred zgodnjo danico, nebeški Oče pa mu prisega: »Ti si duhovnik na vekomaj po Melkizedekovem redu«.

Melkizedek je daroval kruh in vino. Cerkev vidi v tej daritvi pred podobo Kristusove daritve sv. maše. Melkizedeka omenja mašni kanon poleg Abela in Abrahama v prošnji za sprejem daritve nove zaveze takoj po konsekraciji: »Ozri se, Gospod, na te darove in jih sprejmi, kakor si sprejel. . . sveto daritev, brezmadežni dar, ki ti ga je daroval tvoj veliki duhovnik Melkizedek«. Liturgija daje Melkizedeku epiteton veliki, ki ga v sv. pismu nima. Tu imamo izgled, kako liturgija včasih svetopisemske tekste prigaja potrebam in to upravičeno. Kristus je veliki duhovnik, zato naj bo veliki duhovnik tudi njegov tip, skrivnostni Melkizedek.

Kristus, rojen duhovnik

Kristus je hkrati Bog in človek. Njegova človeška narava izvršuje duhovniška opravila, ko moli in daruje. Njegova božja oseba je nositeljica teh dejanj in jim podeljuje neskončno vrednost (A. Strle, Kristologija in soteriologija III. Ljubljana 1962). V duhovnika je bil posvečen, ko si je privzel človeško naravo, zato je sacerdos natus. Pisatelj lista Hebr mu polaga na jezik psalmistove besede: »Daritve in žrtve nisi hotel ,a telo si mi pripravil; žgalne daritve in daritve za greh

ti niso bile všeč. Tedaj sem rekel: 'Glej, prihajam — o meni je pisano v knjigi — da izvršim, o Bog, tvojo voljo« (Hebr 9, 5—7). Kristus odpravlja starozavezne zgolj zunanje diritve. Namesto njih postavlja svojo daritev, daritev srca. Ko je prišla njegova ura je to voljo pokazal tudi v dejanju, bil pokoren Očetu do smrti in daroval svoje življenje za nas.

Kristusova človeška narava je predmet njegove daritve. V Cerkvi je bila doba, ko je krščanska pobožnost takoreč prezrla Kristusovo človeško naravo in je v njem gledala samo Boga. Tako gledanje zabriše veliko resnico o našem odrešenju in ima za duhovno življenje vernikov negativne posledice. Naaša doba spreminja zadržanje do Kristusa. Kristusova človeška narava je v naši dobi predmet številnih ljudskih pobožnosti kot so litanije Srca Jezusovega in Predragocene krvi. Tudi v liturgiji njegova človeška narava bolj stopa v ospredje, zlasti odkar je v Cerkvi naraslo zanimanje za sv. mašo in se poglablja smisel sv. obhajila. Stopila pa bo še bolj, ko bo nastopila obnovljena liturgija, kateri služi za osnovo velikonočno skrivnost. Tu gre za poveličanje človeške narave u Kristusu.

Kristus se je daroval enkrat (Hebr 9, 29). Daroval se je, da je odvzel greh mnogih, ki se mu v veri bližajo. Kjer pa so grehi odpuščeni, ni več daritve (Hebr 10, 18).

Če je temu tako, ali je potem pravilno reči, da Kristus svojo daritev »obnavlja«? Obnavljanje je seštevanje in če seštevamo, ne moramo več govoriti o ednini. Kako je Kristusova daritev samo ena, če govorimo o njenem obnavljanju pri maši?

Liturgična konstitucija pravi v čl. 47: »D. N. Iesus Christus sacrificium euharisticum instituit, quo sacrificium crucis in saecula, donec veniret, perpetuaret«. V prevodu: »Naš Gospod je postavil evharistično daritev svojega Telesa in Krvi, da bi daritev na križu ovekovečil za vse čase, dokler ne pride«. Prevajalec sloveni izraz »perpetuare« z »ovekovečiti«. Kakšen pomen naj ima ta izraz, povedo drugi cerkveni dokumenti. Okrožnica Mediator Dei (čl. 69) uči: »Ločeni podobi kruha in vina sta kazalki, po katerih se Jezus Kristus označuje in kaže v stanju žrtve.« Tridentinski koncil pa na 22. seji, v 1. poglavju pravi takole: »Jezusova krvava daritev enkrat dovršena na križu, se po evharistiji ponazočuje«. Latinski izraz za ponavzočevati je repraesentare. Po nauku tridentinskega cerkvenega zbora postane Kristusova daritev na križu navzoča

po evharistiji, se postavi v našo sedanjost, v naš čas in kraj. Potemtakem se enkratna Kristusova daritev ne obnavlja, obnavlja se samo evharistija, ki daritev križa prikaže v obdeh ločenih podobah, jo ponavzoči in predoči in tako ovekoveči v vseh časih. Daritev na križu je zgodovinski dogodek, ki ne preide v zgodovino kot nekaj preteklega, temveč traja v poveličanem Kristusu, ki živi in več ne umrje. Sam je poskrbel, da se ta daritev na zemlji z evharistijo ponavzočuje ali kaže in z njo naklanjajo tudi sadovi te daritve.

Evharistija je torej skrivnost v dvojnem pomenu. Najprej zato, ker je njeno dogajanje izvzeto iz območja naravnih zakonov in je našemu izkustvu nedostopno, potem pa, ker je terminus technicus za taka in podobna dogajanja, za katerimi se skriva božanstvo s svojo odrešilno močjo. Terminus je star in ga je apostol Pavel uvedel v krščansko izrazosovlje.

Tudi liturgična konstitucija govori v drugem poglavlju o presveti evharistični skrivnosti. Ta skrivnostna razlaga evharistijo zelo približa našemu umevanju, seveda če smo vero ohranili. Po tej razlagi se je Kristus res daroval samo enkrat. Kristusova daritev je samo ena in ta je neskončno vredna. Res ni potrebno, da bi se tolika daritev obnavljala in ponavljala, potrebno je, da se nam na nek način pokaže in se njeni sadovi aplicirajo na nas. To se dogaja po evharistiji.

Ena daritev, en duhovnik

Kristus se je daroval enkrat, njegova daritev pa traja, ker vstali Kristus več ne umrje. Zato je tudi večni duhovnik. Če je večni, je tudi edini duhovnik, to se pravi, da drugih duhovnikov ni, razen tistih, ki so v njegovi službi. Kristus opravlja svojo duhovniško službo v nebeskih, ko božjemu veličanstvu kaže rane, katere je prejel pri kalvarijski daritvi, kakor si to človeško predstavljamo. Na zemlji pa opravlja duhovniško službo po duhovnikih, ko moli, opravlja daritev in deli zakramente. Tu se nam odpira veličanstvena vizija: okrog Kristusa duhovnika so zbrani vsi duhovniki vseh časov in krajev in vsi izvršujejo njegovo službo. To je vizija koncelebracije, ki je po več stoletjih spet oživela v Cerkvi na pobudo vatikanskega koncila. Ni razlike v duhovništvu. Kar tiče sv. reda imajo vsi isto oblast, preprost duhovnik kot visok cerkveni hierarh.

Kristus, veliki duhovnik

Vglobimo se v vsebino pojma: veliki duhovnik. Pridevnik veliki ima enak pomen kot prvi. Apostol Pavel pravi v listu Kološanom, da ima Kristus v vsem prvo mesto, da je prvorojenec vsega stvarstva, pa tudi prvorojenec iz mrtvih, kar pomeni, da je prvi vstal od mrtvih. Prvi je tudi med duhovniki. Če pa je on prvi, potem morajo biti še drugi duhovniki. Mora jih biti toliko, kolikor je ljudi na zemlji. Vsak človek je namreč rojen za duhovnika. Človekov poklic je, da spoznava Boga, ga moli in časti z daritvijo. Zgodovina verstev ve povedati, da so duhovniško službo, ne le pri Izraelcih, marveč tudi pri poganih opravljali prvorojenci po družinah. Mojzes je za to službo kasnije določil Levijev rod. Mnoštvo Levijevih sinov je imelo svojega prvega, velikega duhovnika. Ta je imel velike prednosti. Z daritvijo na križu je bilo ukinjeno starozavezno duhovništvo. Kristus je kot zastopnik vsega človeštva opravil daritev na križu za vse človeštvo. Postal je duhovnik vsega človeštva, njegov prvi in veliki duhovnik.

Ob pojmu veliki duhovnik nam mora biti jasno, da liturgija ni zasebno opravilo duhovnikov, ampak opravilo vsega skrivnostnega telesa, glave in udov. Res je za marsikoga ljubše maševati »privatno«, ko nihče ne moti, toda naučiti se bo treba, da se bomo vsaj ob nedeljah odpovedali lepoti zbranega »privatnega« maševanja. Kristus svojo kalvarijsko daritev ne ponavzočuje samo po posvečenih duhovnikih, ampak tudi ob sodelovanju splošnega duhovništva, vernikov.

Začetnik večnega zveličanja

Pisatelj lista Hebr se zelo trudi, da bi svojim bravcem dopovedal, da je med starozaveznimi duhovniki in daritvami ter novozaveznimi velika razlika. Razlika je že v tem, da je v nz en sam duhovnik in ena sama daritev, medtem ko je bilo v sz več duhovnikov in več daritev.

Duhovniki stare zaveze so bili obdani s slabostjo (Hebr 5, 3), duhovnik nove zaveze pa je Sin vekomaj popoln (Hebr 5, 4), ta pa je nam v vsem enak, razen v grehu. Največja razlika pa je v tem, da starozavezne daritve nikogar niso mogle očistiti vesti, Kristus pa nam je s svojo daritvijo pridobil večno odrešenje in očistil našo vest grehov, nas napravil za službo živemu Bogu, da bi postali deležni obljube večne dediščine (Hebr 9, 23). S tem je Kristus postal začetnik večnega

zveličanja (Hebr 5, 9) in njegova daritev je zato boljša (Hebr 9, 23) kot starozavezne daritve.

V zvezi z duhovništvom in novozaveznimi daritvami govori pisatelj lista Hebr tudi o odrešenju. Problem odrešenja je bil za človeka vedno pereč, od protoevangelija do danes. O odrešenju so govorili očaki in preroki; govoril je apostol Pavel in govore ljudje današnje dobe. Lahko rečemo, da je ta problem danes bolj živ kot kdajkoli prej. To priča pojav ideologij, ki niso drugega kot poskus odrešiti človeka na zemlji z zgolj zunanjimi sredstvi: z dvigom življenske ravni, s socijalnim zavarovanjem in višjo civilizacijo. Kako aktuelan je problem odrešenja v naši dobi, priča tudi dejavnost Cerkve v zadnjem stoletju. Cerkev ni nikoli tajila svojega poslanstva kot ustanove, ki med narodi nadaljuje delo Kristusovega odrešenja. Lahko pa rečemo ,da se Cerkev danes na poseben način poglablja v problem odrešenja. To pričajo dokumenti nove dobe, od socialnih okrožnic Leona XIII. pa do Pavla VI. To spričuje tudi obnova bogoslužja, ki naj postane vir iz katerega bodo lačne in žejne duše črpale duhovno moč.

Z obnovljenim bogoslužjem želi Cerkev pokazati, da nismo bili odrešeni z minljivimi rečmi, čeprav tudi tem pripisujemo neko vrednoto, ampak je naše odrešenje v daritvi križa. »Niste bili odkupljeni z minljivimi rečmi, z zlatom in srebrom, marveč s krvjo nedolžnega in breznadežnega Jagnjeta« (1 Pet 1, 18. 19).

Moralne aplikacije

Naše naloge v tem silnem boju za človeka so velike. Najprej moramo rešiti sebe, da s tem, ko drugim evangelij oznanjamo sami ne bomo zavrženi. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da je duhovniška služba namenjena tudi ljudem. Duhovnik se namreč jemlje iz ljudi in se postavlja za ljudi v tem, kar se nanaša na Boga, da opravlja daritev, da ima potrpljenje s tistimi, ki so nevedni in se motijo (Hebr 5, 1—4).

Ne smemo pozabiti, da smo kot duhovniki v službi Jezusovi, ki je dal sebe za nas vse. Mašna prošnja v čast Jezusu Kristusu velikomu duhovniku prosi, da bi duhovniki, služabniki in delivci božjih skrivnosti, zvesto spolnjevali njim zaupano službo. V prošnji nad darovi pa v isti maši prosimo, da bi se s Kristusom tako popolno darovali, kakor se je daroval on sam.

Tudi ne smemo pozabiti, da smo kot duhovniki v službi Cerkve. Ta se v naši dobi obnavlja na vesoljnem cerkvenem zboru. Vsa obnova gre v to smer, da bi se služabnikom Cerkve vtisnil v dušo Kristusov duhovni lik. Tako bomo postali drugi Kristus, kar po posvečenju smo, tudi po duhu in se bomo spoprijeli z vsemi problemi, ki jih stavi pred nas čas.

FILIP KAVČIČ

DUŠOBRIŽNIK KAO ISPOVJEDNIK

Velika je moć milosrđa u svećeniku, da može oprostiti sve grijehe. Kad je Isus uskrsnuo, došao je među sakupljene svoje učenike i rekao im: »Mir vama!« Onda im je pokazao svoje ruke, svoje probodeno Srce, dahnuo i izgovorio ove riječi: »Primite Duha Svetoga. Kojima oprostite grijehe, bit će im oprošteni, a kojima zadržite, bit će im zadržani« (Iv 20, 23). Ovim riječima ispunio je ono, što je prije navijestio: »Što god svežete na zemlji, bit će svezano i na nebu, i što god razriješite na zemlji, bit će razriješeno i na nebu« (Mt 18, 18). Ovu vlast dobivaju svećenici kod ređenja.

Ta vlast je božanska. »Tko može oprostiti grijehe, osim Boga?« (Mrk, 2, 7). Svećenici »primiše vlast, koju Bog nije dao ni anđelima ni arhanđelima. Niti je njima rečeno: Što god svežete . . . itd., što god svećenici na zemlji čine, to Bog na nebu potvrđuje« (Sv. Ivan Zlatousti). »Optužbu savjesti dosta je samo svećenicima kazati u tajnoj ispovijedi« (Sv. Leon Veliki). I svojom presudom svećenik zatvara pakao, otvara raj, vraća milost, daje mir, duše čini radosnima, na nebu prouzrokuje veselje: »Bit će veselje na nebu radi jednog griješnika, koji čini pokoru . . .« (Lk, 15, 7).

Osim svetog reda i jurisdikcije svećeniku je potrebno za ispovijedanje *znanje, naobrazba i razboritost,* »jer vrši službu suca i liječnika« (Rim. Kat). Obavlja i službu učitelja, jer mora poučavati i opominjati pokornika. On je i otac, jer očinski treba primiti pokornika, kome kao liječnik mora pružiti pomoć, da postigne milost i život. Tako velike i teške službe ne može kako treba ispuniti, ako ne svijetli svetošću života i očinskom dobrotom.

Dušobrižnik je dužan *ex iustitia* saslušati ispovijed svojih pokornika, kad god oni to razborito traže. Ili sâm osobno ili

Tudi ne smemo pozabiti, da smo kot duhovniki v službi Cerkve. Ta se v naši dobi obnavlja na vesoljnem cerkvenem zboru. Vsa obnova gre v to smer, da bi se služabnikom Cerkve vtisnil v dušo Kristusov duhovni lik. Tako bomo postali drugi Kristus, kar po posvečenju smo, tudi po duhu in se bomo spoprijeli z vsemi problemi, ki jih stavi pred nas čas.

FILIP KAVČIČ

DUŠOBRIŽNIK KAO ISPOVJEDNIK

Velika je moć milosrđa u svećeniku, da može oprostiti sve grijehe. Kad je Isus uskrsnuo, došao je među sakupljene svoje učenike i rekao im: »Mir vama!« Onda im je pokazao svoje ruke, svoje probodeno Srce, dahnuo i izgovorio ove riječi: »Primite Duha Svetoga. Kojima oprostite grijehe, bit će im oprošteni, a kojima zadržite, bit će im zadržani« (Iv 20, 23). Ovim riječima ispunio je ono, što je prije navijestio: »Što god svežete na zemlji, bit će svezano i na nebu, i što god razriješite na zemlji, bit će razriješeno i na nebu« (Mt 18, 18). Ovu vlast dobivaju svećenici kod ređenja.

Ta vlast je božanska. »Tko može oprostiti grijehe, osim Boga?« (Mrk, 2, 7). Svećenici »primiše vlast, koju Bog nije dao ni anđelima ni arhanđelima. Niti je njima rečeno: Što god svežete... itd., što god svećenici na zemlji čine, to Bog na nebu potvrđuje« (Sv. Ivan Zlatousti). »Optužbu savjesti dosta je samo svećenicima kazati u tajnoj ispovijedi« (Sv. Leon Veliki). I svojom presudom svećenik zatvara pakao, otvara raj, vraća milost, daje mir, duše čini radosnima, na nebu prouzrokuje veselje: »Bit će veselje na nebu radi jednog grješnika, koji čini pokoru...« (Lk, 15, 7).

Osim svetog reda i jurisdikcije svećeniku je potrebno za ispovijedanje *znanje, naobrazba i razboritost*, »jer vrši službu suca i liječnika« (Rim. Kat). Obavlja i službu učitelja, jer mora poučavati i opominjati pokornika. On je i otac, jer očinski treba primiti pokornika, kome kao liječnik mora pružiti pomoć, da postigne milost i život. Tako velike i teške službe ne može kako treba ispuniti, ako ne svijetli svetošću života i očinskom dobrotom.

Dušobrižnik je dužan *ex iustitia* saslušati ispovijed svojih pokornika, kad god oni to razborito traže. Ili sâm osobno ili

preko drugoga. To je teška obligacija: jer za tu službu se obavezao primajući dušobrižničku službu, kao da je učinio pogodbu s povjerenim vjernicima, koji ga uzdržavaju i čast mu iskazuju kao Božjem namjesniku. Ovaj zakon veže biskupe i župnike u pogledu vjernika. Sv. Karlo Boromejski veli: »Griješi onaj župnik, koji pokazuje da je zlovoljan i da mu je teško, kad treba ispovijedati, osobito ako ga zovu bolesnici, kojima mora odmah i u svako vrijeme priskočiti u pomoć«. Svećenici, koji nisu dušobrižnici, kadkad su dužni ispovijedati ex caritate, koja obvezuje pomoći bližnjemu ,koji se nalazi u duhovnoj potrebi. Pravi svećenik ne radi samo ono, što je strogo obvezan, nego gdje god može čini dobro dušama i radi da proslavi Boga.

Ispovjednička služba djelo je *strpljivosti i dobrote*. Ispovijed traži pouzdanje pokornika, a pouzdanje će imati, ako je ispovjednik pun dobrote. Zato neka strpljivost ispovjednikova bude posebno velika i očinska: da nikog ne isključuje, da je stalna i u poodmakloj dobi, nek je nadnaravna, da je ne mogu ukloniti nikakve pogibelji, umornosti, nepravde. Sv. Alfonz Liguori, zaštitnik moralista i ispovjednika, opominje: »Neka ispovjednik pokazuje veliku gorljivost i ljubav primajući sve dobrostivo, jer kod Boga ne postoji acceptio personarum. Što više, neka još dobrostiviji bude primajući grešnike opterećene mnogim grijesima. Da nikoga ne preplaši, da ne bi možda zatajili svojih teških grijeha. Neka sve dobrostivo i hrabro disponira za odrješenje. Nepoučene neka pouči. Ako je koji nedostojan za odrješenje, ipak neka s njim postupa obazrivo i lijepo i neka ga opomene blagim riječima, s mnogo ljubavi, da tako pripravi put Srcu Isusovu u njegovo srce i da mu tako pripravi put u nebo«.

Ispovjednička je služba veliki dar i blago, ali i velika dužnost. Zato je opasno to blago sakriti radi besposlice i lijenosti ili radi kojeg drugog bezrazložnog izgovora. Sv. Alfonz veli: »Ne vidim, kako oni svećenici, koji zbog lijenosti izbjegavaju ovu dužnost, mogu biti mirni u savjesti, i opravdati se pred Bogom, koji im predbacuje, što su nevjerni u službi i što ih čeka osuda, jer su sakrili svoj talenat, povjereno blago . . . Neka ne govore ovakvi svećenici, da su dosta ispunili svoju obavezu, ako na drugi način pomažu vjernike, naime poukom, opomenom, molitvom — a da im ne pruže priliku za ispovijed. Treba im pomoći u onim stvarima, koje su im najpotrebnije za vlastito spasenje. Ako je bliženju potrebna hrana, treba mu pružiti hranu, a ne odijelo . . . Ova služba ne temelji se na jednostav-

nom motivu ljubavi, nego je stroga dužnost dušobrižnikova« (Sv. Alfonz: Homo apostolicus).

Potrebni uvjeti za ovu svetu službu:

1. *Znanje,* koje sveti Franjo Saleški nazivlje osmim sakramentom crkvene hijerarhije. Pijo XI. u apostolskoj konstituciji od 13. lipnja 1933. piše: »Neka ispovjednici nikad ne prekidaju studij moralne teologije, jer je znanje moralnog bogoslovlja ispovjednicima bezuvjetno potrebno, a lako se zaboravlja.«

Sv. Alfonz tvrdi, da je u stanju osuđenja onaj ispovjednik, koji se usuđuje ispovijedati bez dostatnog znanja. Bez tog znanja ispovjednik se izlaže pogibelji, da svoju svetu službu rđavo obavi vrijeđajući svetost sakramenta i nanoseći štetu pokorniku. Manjak znanja ne može se nadoknaditi naravnom sposobnosti ni iskustvom. Ovo samo pomaže znanju, a ne može zamijeniti potrebno znanje. Zato ispovjednik neće nikad propustiti priliku da se ne bi bavio studijem moralne teologije, jer iz toliko raznih stvari međusobno različitih, koje spadaju u ovu nauku, mnoge stvari, iako su toliko puta pročitane, jer se rijetko događaju, s vremenom se zaborave. Zato ih je potrebno uvijek obnavljati« (Cfr. Homo apostolicus).

Zato teško griješi ispovjednik, koji ispovijeda, ne poznajući moralne teologije. Ne ispričaje ga, što ima za to odobrenje Ordinarija. Odobrenje pretpostavlja potrebno znanje, a ne ulijeva ga. Griješio bi, tko bi dao ispovjednu vlast nedostojnom svećeniku, jer tako biva sudionik njegova grijeha. Griješio bi teško i sam pokornik, koji bi se povjerio ispovjedniku, za koga bi znao, da nema znanja, koje bi bilo potrebno u njegovu slučaju. Benedikt XV. u apostolskoj Bulli veli: »Sufficit generatim scientia mediocris, illa scilicet, quo instructus in casibus ordiniriis prudens iudicium immeriate fesso possit et in casibus difficilioribus sciat saltem dubitare et cum debita venia doctores consulere.« Još više se traži znanje za ispovjednike učenih ljudi, za izvanredne vrste pokornika.

2. *Razboritost.* Ispovjednička služba ima mnogo poteškoća i opasnosti: »Ars artium est regimen animarum« (Sv. Grgur Veliki). Potrebna je zato ispovjedniku velika razboritost, da ne bi naškodio pokornicima ili sebi samom ili općem dobru: a) razboritost u izboru priznatih mišljenja, da s jedne strane spasi dušu izbavljajući je od grijeha, a s druge strane da pobožne vjernike vodi na put savršenstva; b) razboritost, da ne bi svojim vjernicima ograničavao slobodu: griješio bi svećenik, koji ne bi dao potpunu slobodu svakome, da se slobodno ispo-

vjedi kod koga želi (Cfr. Sv. Alfonz: Homo apostolicus); c) razboritost u ispovijedanju ženskih osoba. Potrebne su opreznosti, koje navode učitelji duhovnog života, a koje i sama Crkva sugerira ili propisuje: da svećenik ne ispovijeda bez velike potrebe ženske osobe prije zore ili iza večernjeg sumraka, napose ne bez svjedoka; osobito mlađe ženske osobe, u kojem slučaju »neka radije bude kratak i strog, nego previše prijazan i familijaran«; neka uopće izbjegava svaku familijarnost izvan ispovijedi. Ne manje treba se čuvati onih ženskih osoba, koje su svetije, jer po svjedočanstvu sv. Tome Akvinskoga »quo sanctiores et juniores sunt, eo magis mentem alliciunt«; d) razboritost, da ne bi uvodili kakve posebice kod ovog sakramenta, nego da se drže svih propisa, da ne govore preglasno, da ne dopuštaju pokornicima da se opravdavaju ili da druge optužuju, da pazi najstrože na sigillum sacramentale; e) ako kojoj duši treba posvetiti veću brigu, nek se svećenik sjeti, da je drugo briga, a drugo nepotrebno trošenje vremena jednima, a žurba kod drugih, što može biti i opasno; razboritost u pitanjima za potpunost ispovijedi, u opomenama i pouci, u odgađanju odrješenja koji put, a napose pazeći na sigillum sacramentale . . .

3. *Bezprijekornost života:* »Neka bude dostojnih ispovjednika, nastat će potpuna obnova svih kršćana« (Sv. Pijo V). — »Kad se kaže bezprijekornost, dobrota, ne razumijeva se samo stanje milosti, nego pozitivna dobrota, koja dolikuje ispovjedniku . . ., a tu dobrotu neće postići nikad onaj svećenik, koji nije najveći prijatelj molitve i svagdanjeg razmatranja, jer drugim putem svjetlo i potrebne milosti za ovu službu (koje bi se bojali i sami anđeli) ne može nitko dobiti« (Sv. Alfonz, Praxis confessarii).

»Nema sumnje, kad bi svi ispovjednici imali onakvo znanje i provodili onako svet život, kakav traži sveta ispovjednička služba, da svijet ne bi bio u oceanu grijeha niti bi se pakao napunjao tolikim krštenim dušama« (Sv. Alfonz).

Neka u ispovjedniku obiluje ljubav, ljubav strpljiva i dobrostiva, velika i iskrena. Ova se ljubav neizmjerno razlikuje od đavolske zlobe, koja navodi na zlo, ad turpia. Sollicitatio ad malum est sacrilegium et turpis abusus confessionis. Neka Bog istrijebi takve zločine za uvijek!

4. *Ispovjednik mora biti milosrdan i dobrostiv* prema zalutalima: »Milosrđe hoću, a ne žrtvu!« (Mt. 15, 2). Svećeniku je kao pastir potreban radi grešnika kao i Krist: »Nisam došao zvati pravednike nego grešnike« (Mt. 15, 13). — »Ne trebaju

zdravi liječnika, nego bolesni« (Mt. 15, 12). O tome nas uči i parabola o pastiru, koji ima stotinu ovaca, i kad jednu od njih izgubi, ostavlja dvadeset devet u pustinji i odlazi da traži izgubljenu, dok je ne nađe (Cfr. Lk 15, 3—7). Isus je prijatelj grešnika i grešnici su ga s pouzdanje tražili: »Dolazili su k njemu carinici i grešnici, da ga čuju, a farizeji i književnici su mrmljali govoreći: »Ovaj prima grešnike i jede s njima« (Lk 15, 1).

5. Isus *brižno* traži grešnike. Žena, koja je izgubila drahmu, sa svom brigom je traži. Taj primjer iznosi Božanski Učitelj. Zato i u župi treba sve pokrenuti na posao za obraćenje grešnika: pobožne duše za sve vjernike, žene za svoje muževe, djecu za roditelje, roditelje za djecu, redovnike i redovnice da mole za one, koji su zalutali. Što više sve treba potaknuti, da sa svoje strane učine sve što mogu, da se ljudi izmire s Bogom. Osobito ako se radi o bolesnicima ili o ljudima spectatae condicionis ili kad je vrijeme za uskrsnu ispovijed i pričest. A sam dušobrižnik posebno će muškarcima pružiti najzgodniju priliku za to. Pripremat će primjerene propovijedi i potražit će pomoć drugih svećenika.

6. Isus prima grešnike *dobrostivo*. Otac rasipnog sina stavlja se dušobrižniku pred oči kao primjer, koji treba nasljedovati. Njegova dobrostivost izgleda bezgranična, ali to je slika dobrote Isusa Krista, koji je za nas trpio i grijehe naše nosio i molio za one, koji su ga razapinjali. Tu neka svećenik ispovjednik vidi, kako će postupati:

a) s pokornicima, koji nisu disponirani, da dobiju odrešenje: Fortiter kod pripravljanja, suaviter u pogledu dispozicije. Rimski Obrednik veli: Ispovjednik mora napore paziti na ovo troje: saslušati grijehe, neka prosudi njihov broj i veličinu, a zatim neka pokornika prikladno ukori i očinski opomene, te ga krepkim riječima sklone, da se pokaje i skruši. Potaknut će ga da se popravi i počne bolje živjeti, i dat će mu lijek, kojim će ustrajati da ne griješi (crr.. Rim. Obrednik, str. 79).

Onima, koji su disponirani, dat će odrješenje, a onima, koji sigurno nisu disponirani, odgodit će odrješenje, ali u svakom slučaju neka to čini u ljubavi za spas duša.

b) s prigodnim grešnicima (occasionarii), koji ljube pogibelj i koji će lako u pogibelji poginuti. Prigodnici moraju izbjegavati griješnu prigodu, ako je bijeg moguć, ili u protivnom

bližu prigodu učiniti daljnjom, upotrijebivši za to efikasna sredstva. Ispovjednik mora paziti da ne bi postao nerazboriti sudionik (complex) grijeha.

c) s grešnicima iz običaja i recidivima, kojima su potrebni efikasni lijekovi za spasenje, ali ipak treba s njima postupati dobrostivo, da ne upanu u očaj.

d) sa skrupuloznima, koji su često disciplina et cilicium confessarii. Njihov je lijek, jedini lijek — pokornost, poslušnost ispovjedniku, ali do toga se dolazi s teškom mukom. Ipak svećenik ima znati, kako je teško takvo stanje.

e) s pobožnim pokornicima: »Bogu je veoma drago, da se duše izgrade, kako bi se njemu sasvim predale . . .« (Sv. Alfonz, Praxis confessarii).

7. Ispovjednik mora razboritošću i ljubavlju in foro interno pomagati pokornike, da usklade svoj život prema Evanđelju, a in foro externo će sve učiniti, da se duše in foro interno što boljim plodom okoriste:

a) djecu, koju poučaje, u određene dane pozivat će na ispovijed, gdje će ih s blagošću primiti, da ne bi iz straha štogod prešutjeli, opomenama i primjerima utvrđivati, da unaprijed ne padaju, pomagat će ih, da probude pravo pokajanje.

b) brinut će se za mladež — mušku i žensku na poseban način. Pazit će budno, da se mladež sačuva od pokvarenosti svijeta, da ostane nepovrijeđena u duševnoj i tjelesnoj čistoći. Najbolji lijek je često primanje ispovijedi i pričesti. Ako se mladež nalazi pred izborom zvanja, treba je razborito upozoriti, da ne pane u zabludu.

c) zaručnike i bračne drugove učit će, da je sakramenat ženidbe velika svetinja kao i drugi sakramenti. Iz svetog ženidbenog života dolazi svako dobro za obitelji i ljudsku zajednicu. Ako se u bračnom životu griješi, nastat će prokletstvo za obitelj i cijelo ljudsko društvo.

d) posebnu brigu treba imati prema bolesnicima i umirućima, jer »kod Boga nema većeg djela ljubavi, koje bi vodilo do spasenja duša, kao što je umirućeg pripraviti pred smrt, da sveto umre, da se riješi grijeha i da se dočepa Božje milosti i pomilovanja. U smrtnom času, o kojem ovisi cijela vječnost, paklene sile su jače, a sile bolesnikove slabije« (Sveti Alfonz, Praxis confessarii). Neka ispovjednik k bolesniku dolazi spreman, neka ga strpljivo pomaže, često pohađa i do izdahnuća, ako je moguće, da bude uza nj.

Dušobrižnik će često pogledati u rubrike Rimskog Obrednika, gdje se govori o sakramentu ispovijedi i o ispovjedniku.

Isto tako neka nastoji uvijek izmoliti i molitve, koje je Crkva za ispovjednike izabrala, kad god pođu ispovijedati. A kad se prerade obredi i obrasci pokore, da jasnije izraze narav i učinak sakramenta (Uredba o svetom bogoslužju 72), neće ni to zanemariti.

Prema »Bonus Pastor« priredio:
Dr SREĆKO BOŠNJAK

PSALAM 94 (95)

I ovaj je Psalam bez naslova,[1] pa stoga iz samog proučavanja teksta moramo nagađati prigodu, kojom je spjevan, kao i cilj.

Moramo ga ubrojiti među Psalme posvećenja jer se bavi istinom, koja je usko povezana sa samom činjenicom posvećenja. Psalmista, naime, pozivlje Izraelce da iskažu svoje štovanje, prožeto najdubljim osjećajima nutarnje uvjerene smjernosti, prema Yahweh'-u, njihovog Bogu, ali ujedno i Bogu i Stvoritelju svega svijeta i svih ljudi, i da ga izaberu za svoga kralja.

St. 1—2

1. Dođite, svečano kličeno Yahweh-u, ✶ plješčimo i uzvikujmo Stijeni, svome Spasitelju;

2. Pristupimo bez oklijevanja k Njemu s iskrenim izjavama, ✶ uz oduševljeno sviranje i pjevanje glasimo o njemu:

1. »Dođite, svečano kličimo Yahweh-u.« Izvornik ima riječ *n^e^rann^e^na(h)*, koju LXX prevode s *agalliazomai* kao i riječ *'alas*, skakati od radosti (Vulg.: exsultemus). Sv. Jeronim prevodi svagdje prvu riječ s *laudare* (slaviti vanjskom svečanošću), a drugu s *exsultare*, dajući tako svakoj njezino pravo značenje. Današnji prevodioci daju prvoj riječi različita značenja: pjevanja, slavljenja, pljeskanja itd., a drugoj radovanja ili poskakivanja. Mi smo stavili *svečano kličimo* jer Psalmista pozivlje na svečanost proglašenja Yahweh-a kraljem.

»Plješčimo i uzvikujmo Stijeni, svome Spasitelju« Hebr. riječ *nari'a(h)* LXX i sv. Jeronim prevode s *jubilate*, današnji egzegete s klicati (acclamare).[2]

Dušobrižnik će često pogledati u rubrike Rimskog Obrednika, gdje se govori o sakramentu ispovijedi i o ispovjedniku.

Isto tako neka nastoji uvijek izmoliti i molitve, koje je Crkva za ispovjednike izabrala, kad god pođu ispovijedati. A kad se prerade obredi i obrasci pokore, da jasnije izraze narav i učinak sakramenta (Uredba o svetom bogoslužju 72), neće ni to zanemariti.

Prema »Bonus Pastor« priredio:
Dr SREĆKO BOŠNJAK

PSALAM 94 (95)

I ovaj je Psalam bez naslova,[1] pa stoga iz samog proučavanja teksta moramo nagađati prigodu, kojom je spjevan, kao i cilj.

Moramo ga ubrojiti među Psalme posvećenja jer se bavi istinom, koja je usko povezana sa samom činjenicom posvećenja. Psalmista, naime, pozivlje Izraelce da iskažu svoje štovanje, prožeto najdubljim osjećajima nutarnje uvjerene smjernosti, prema Yahweh'-u, njihovog Bogu, ali ujedno i Bogu i Stvoritelju svega svijeta i svih ljudi, i da ga izaberu za svoga kralja.

St. 1—2

1. Dođite, svečano kličemo Yahweh-u, ✶ plješčimo i uzvikujmo Stijeni, svome Spasitelju;

2. Pristupimo bez oklijevanja k Njemu s iskrenim izjavama, ✶ uz oduševljeno sviranje i pjevanje glasimo o njemu:

1. »Dođite, svečano kličimo Yahweh-u.« Izvornik ima riječ *n^e^rann^e^na(h)*, koju LXX prevode s *agalliazomai* kao i riječ *'alas*, skakati od radosti (Vulg.: exsultemus). Sv. Jeronim prevodi svagdje prvu riječ s *laudare* (slaviti vanjskom svečanošću), a drugu s *exsultare*, dajući tako svakoj njezino pravo značenje. Današnji prevodioci daju prvoj riječi različita značenja: pjevanja, slavljenja, pljeskanja itd., a drugoj radovanja ili poskakivanja. Mi smo stavili *svečano kličimo* jer Psalmista pozivlje na svečanost proglašenja Yahweh-a kraljem.

»Plješčimo i uzvikujmo Stijeni, svome Spasitelju« Hebr. riječ *nari'a(h)* LXX i sv. Jeronim prevode s *jubilate*, današnji egzegete s klicati (acclamare).[2]

Stijeni, hebr. *sur*, LXX prevode s Deo, Bogu, označujući s time ono što metafora znači. Sv. Jeronim prevodi s *Petra*, jer se radi o jednom od brojnih imena Božjih. Zato uzimlje i slijedeću riječ kao apoziciju, pa kaže: »Petrae, Jesu nostro«, ne prevodeći uopće riječ Jesus, Spasitelj. I LXX su jednako sačuvali apoziciju u svome prevodu: »Deo, Salutari nostro (to Theo, to Soteri hemon).[3]

2. »Pristupimo bez oklijevanja.« Izvornik ima riječ *n^{e}qadd^{e}ma(h)*, koju su LXX i sv. Jeronim preveli vrlo dobro s *praeoccupemus*, tj. prema značenju latinske riječi (a i prema značenju grčke riječi profthasomen) pristupimo najprvi od svih naroda ili požurimo, što je mnogo bolje od jednostavnog *pristupimo* današnjih prevodilaca. Psalmista pozivlje Israelski narod da se spremno odazove pozivu i s čežnjom u srcu proglasi Yahweh-a svojim kraljem, smatrajući to povlasticom, kakvu nijedan drugi narod nije zaslužio.

»K Njemu«, latinski: »faciem ejus«. Bog se je smatrao prisutnim na gori Sionu, jer se je tu nalazio kovčeg zavjetni. Po ovome se vidi, da Psalmista pozivlje narod na proglašenje Yahweh-a kraljem uprav na brdu Sionu.

»S iskrenim izjavama.« Izvornik ima *toda(h)* od glagola *hoda(h)*, confiteri (gr. exomologeisthai). Današnji prevode s *laudare*, hvaliti, ili s *celebrare*, slaviti. Sv. Jeronim je preveo *in gratiarum actione*, iskazivanjem zahvalnosti; a LXX *in confessione*, s priznavanjem primljenih dobročinstava. Prema njihovom prevodu priznavanje Yahweh-a kraljem predstavlja čin zahvalnosti za sva dobročinstva, koja je Bog iskazao Israelskom narodu tokom čitave njegove povijesti. Ja sam stavio prema smislu *s iskrenim izjavama* jer će proglašenje iz zahvalnosti biti ujedno i iskreno.

»Uz oduševljeno sviranje i pjevanje glasimo o Njemu.« Izvornik upotrebljava ponovno riječ *nari'a(h)*, koja izrazuje bučno pjevanje, sviranje i klicanje za velikih svečanosti, naročito za vrijeme proglašavanja nekoga kraljem. Nadalje imamo riječ *z^{e}mirot*, koju sv. Jeronim prevodi s *cantici*, a LXX s *psalmi* (psalmoi), a za koju smo već više puta rekli da označuje ujedno sviranje i pjevanje. Da izrazim oba ova smisla preveo sam: »Uz oduševljeno sviranje i pjevanje glasimo o Njemu.« Psalmista očito pozivlje na svečano i masovno proglašenje Yahweh-a kraljem, koje će biti izraženo u upravnom govoru slijedećih redaka. Oba su ova retka uvodna, a svojim izrazima označuju neko veliko i sveopće slavlje, kako je uprav moglo biti

proglašenje Yahweh-a kraljem prigodom posvećenja hrama ili šatora.

St. 3—5

3. »Yahweh je Nesavladljivi, Ugledni, ✱ Veliki Kralj među svim bogovima«;

4. »U njegovoj su ruci dubine zemlje, ✱ On je gospodar najviših vrhunaca«;

5. »Njemu pripada more, jer ga je On stvorio, ✱ kopno su sazdale njegove ruke.«

3. »Yahweh je Nesavladljivi, Ugledni.«

LXX, a za njima svi današnji egzegete prevode: »Yahweh je velik ili ugledan Bog.« Sv. Jeronim je dao riječi *El* njezino pravo značenje Fortis, jak ratnim silama, i preveo je: »Fortis et Magnus Dominus.« U njegovom se prevodu riječi Fortis i Magnus imaju uzeti kao izravne oznake za Boga, koji se prikazuje kao jedinstveno jak ratnim silama i jedinstveno velik božanskim ugledom među svim bogovima.

»Veliki Kralj među svim bogovima.« Razni su krivi bogovi nekako nesmetano gospodarili Palestinom, ali ih je Yahweh svojom silom zbacio s njihova prijestolja, oduzeo im je zemlju i sam je postao neoborivi njezin gospodar. — U svojemu proglašenju Yahweh-a kraljem Israelci moraju priznati da je njihov Bog bez usporedbe veći i moćniji od svih ostalih bogova, bilo u ratnim pothvatima, što se izražava u ovom stihu; bilo u gospodarenju prirodom, što se izražava u 4. i 5. stihu.

4. »U njegovoj su ruci dubine zemlje.« Što je u nečijoj ruci, to ovisi potpuno o njegovoj volji.[4]

4b.—5. »On je gospodar najviših vrhunaca[5]... Njemu pripada more... kopno su sazdale njegove ruke.« Na visokim brdima nalazili su se hramovi krivih bogova; nekoji od njih su gospodarili morem, kao kod Feničana; nekoji su se smatrali bogovima poljoprivrede i gospodarima zemlje; za nekoje se smatralo da su izašli kroz goruće vulkane iz utrobe zemlje. Sve je to sazdao Bog svemogući, sve je to u njegovim rukama, nitko nema pravo da se tu nastani kao bog i gospodar. Ovo priznanje Yahweh-ovoj Božanskoj vlasti jedno od najponiznijih i najodličnijih ispovijedanja vjere u pravoga Boga. — Reci 3—5 predstavljaju obrazac kojim Israelci imaju uspostaviti štovanje Yahweh-a i time ga ustoličiti.

6. Dođite, poklonimo se i padnimo ničice; ✶ izjavimo uz suze pred Yahweh-om, svojim tvorcem:

7. »Ti si Bog naš! ✶ A mi smo narod tvoja pastva, stado pod tvojom upravom!«

6. »Dođite poklonimo se i padnimo ničice.« Ovakovim su izrazima štovanja istočnjaci priznavali kraljevu vlast a i nekoga proglašivali kraljem. Ovim će istim činima Israelski narod proglasiti Yahweh-a svojim kraljem.

»Sa suzama izjavimo pred Yahweh-om.« Doslovno: »Plačimo pred Yahweh-om.« Današnji M. T., koji slijede sv. Jeronim i svi današnji stručnjaci, ima »Prignimo koljena pred Yahweh-om.« Mjesto *nibreha(h)*, prignimo koljena, LXX su čitali u svom izvorniku *nivka(h)*, plačimo, ili izjavimo uz suze, kako sam ja preveo; drugim riječima čitali su bez slova reš. Njihov izvornik ima veću vjerojatnost, jer je sasvim naravno da su Israelci uz izraze poklonstva morali i riječima očitovati svoje proglašenje Yahweh-a kraljem. S druge strane ne izgleda vjerojatno da je Psalmista u tako kratkom razmaku izrazio dvaput istu stvar, *poklonimo se*, naime, *i prignimo koljena*, iako nije upotrebio istu riječ nego sinonime. A onda izraz *izjavimo uz suze* ima svoje vrlo zgodno značenje za sam sadržaj Psalma. Kako ćemo vidjeti malo dalje Psalam je napisan s ciljem da pozove Israelce, koji su se ogriješili o idolopoklonstvo, na naknadu za uvredu, koju su time nanijeli svome Bogu. Imajući ovu činjenicu u vidu neće nam izgledati neumjesna misao Psalmiste: »Plačući zaprosimo Yahweh-a da se udostoji ponovno biti našim Bogom i našim Kraljem.«

»Svojim tvorcem.« Izraz *svojim tvorcem* 'ošenu, dolazi češće u sv. Pismu S. Z., naročito kod proroka i u Psalmima, i redovito označuje da je Bog izravno stvorio Israelski narod kao jednu zasebnu etničku cjelinu, politički odijeljenu od svih ostalih naroda i uzdignutu na veću čast od svih ostalih političkih zajednica, jer je imao biti puk Božji.

7. »Ti si Bog naš!« U izvorniku je neupravni govor, uveden s veznikom *ki*, što je gotovo redovita pojava u hebr. jeziku. LXX prevode također redovito s *hoti* i neupravnim govorom, a tako isto i Vulgata i sv. Jeronim s *quia* ili *quoniam*. Ti si Bog naš je emfatički rečeno s naglaskom na ličnu zamjenicu *Ti*, kao da je Psalmista htio reći u ime cijeloga naroda: »Ti si

jedini Bog, koji ćeš se zauzeti za nas, i koji želiš i hoćeš da vazda s nama upravljaš.«

»A mi smo narod tvoja pastva.« Kod starih istočnih naroda, pa i kod samih Grka, ideja se kralja i upravljanja vrlo često izražavala idejom pastira i pasenja. Israelci ovim riječima izrazuju posvemašnju spremnost da priznaju isključivu vlast svoga Boga nad sobom, odričući se štovanja ili priznanja vlasti bilo kakvog drugog božanstva.

»Stado pod tvojom upravom.« Doslovno: »Stado pod tvojom rukom.« Ruka, hebr. *yad*, može označiti i samu upravu, kao u našem slučaju.

U prvom dijelu Psalma (1—7) nadahnuti pjesnik pozivlje Israelski narod, da velikim slavljem proglasi Yahweh-a svojim kraljem. Priznat će Mu pri tom da svi ostali bogovi nemaju ništa zajedničko s Njim niti da Mu se mogu, pa to bilo i iz daleka, usporediti u božanskoj moći, i u pomoći, koju bi mogli pružiti samom narodu; te da će stoga narod smatrati Njega jedinoga za svoga Boga. Jedino će na taj način oni moći uspostaviti štovanje koje će biti dostojno Yahweh-a Boga.

St. 8—9.

8. »O kad biste se danas odazvali njegovom pozivu (koji glasi): ✶ »Nemojte uporno odbijati!«

»Kao nekada spočitavanjima, ✶ i postavljanjem zahtjeva kroz pustinju.«

9. »Tu su mi oci vaši stavljali uvjete, ✶ tražili prigode protiv mene i iskusili što Ja mogu.«

8. »O kad biste se danas odazvali njegovom pozivu (koji glasi).« Očito je da Psalmista smatra proglašenje Yahweh-a kraljem naroda obredom posvećenja novim, svečanijim i čvršćim sklapanjem saveza između Boga i Israelaca. Zato kaže danas, tj. sada ili ovom prigodom.[6]

»Nemojte uporno odbijati.« Doslovno prema latinskom prevodu »Nolite obdurare corda vestra«, tj. nemojte otvrdnuti u svojoj misli. Ovaj izraz i u našem jeziku znači uporno odbijati poziv ili ne htjeti uporno primiti savjet.

9. »Kao kod spočitavanja.« Israelci su se više puta u pustinji tužili na Boga, zašto ih je dao izvesti iz Egipta da poginu u pustinji od gladi, žeđe, neimaštine mesa itd.

»I postavljanja zahtjeva kroz pustinju.« Doslovno: »Kao u iskušavanju kroz pustinju.« U velikim poteškoćama, na koje su nailazili putujući kroz pustinju, Israelci su često postavljali pitanje: Da li je uopće moguće da nas Bog izbavi iz sadašnje pogibelji i propasti? Zar nije bilo bolje sto puta da smo ostali i dalje u Egiptu? Zar ne bi bilo razboritije da se ponovno vratimo tamo i da se odrečemo ideje da postanemo osobiti narod Božji? Israelci su iskušavali Boga, ne vjerujući naime, u svemogućstvo Božje, izazivali su Gospodina da se pokaže u pojedinim prigodama, ako hoće da i dalje ostanu uz njega, potpuno uvjereni da Bog neće moći pomoći narodu. Dakako da je kod onih, koji su upravljali nezadovoljstvom naroda, bila nakana da zajedno s njim odstupe od Boga. Riječ *iskušavanje* sadrži sve ovo u sebi, zato sam je preveo s izrazom: »I postavljanjem zahtjeva«, jer su Israelci uprav postavljanjem zahtjeva na Boga iskušavali Boga, tražeći prigodu da odstupe od njega. — Bogu nije toliko smetala slaba vjera Israelaca, koliko ono, čemu je vodila ta slaba vjera.

»Tražili prigode protiv mene.« Doslovno prema latinskom prevodu: »Probaverunt me«, tj. stavili su me na kušnju, ujedno se prijeteći da će me ostaviti, ako ne budem mogao udovoljiti njihovim zahtjevima. Ova je misao razvijena opširnije u Ps. 77 (78), 17—41.

»I iskusili što Ja mogu.« Doslovno: »Vidjeli su djelo moje.« Ali Bog, prema prikazivanju Psalmiste, ne pozivlje ljude da promatraju njegova djela, koja su u sebi čudesna i divna, već da preko tih djela upoznaju ono što je Bog u sebi i što On može. Kad bi htjeli prevesti doslovno onda bi morali reći: »I iskusili su moje djelovanje«, koje je u sebi puno svemogućstva. U 9. stihu sam se malo udaljio od slova i preveo sam po smislu nastojeći da prikažem pravu misao, koju je po mom mišljenju htio izraziti Psalmista. Bog naime traži od Israelaca da se odreku svake vrsti idolopoklonstva i da čvrsto prionu uz Njega. U tu svrhu ih upozorava, da ne bi tražili izlike da se udalje od Njega, kako su to učinili njihovi oci u pustinji.[7]

St. 10—11.

10. Četrdeset godina sam bio ozlojeđen prema tom pokoljenju, i rekoh: ✶ »To je narod, koji u duhu luta, a ne zna za putove, koji vode k meni.«

»Zato sam se rasrdio i u gnjevu svojem sam se zakleo: ✶ »Neće ući u određenu mu zemlju stalnog boravka!«

10. »I rekoh: To je narod koji u duhu luta.« Israelski narod bio je nestalan u štovanju pravoga Boga kroz pustinju, često je odstupao od njega i utjecao se štovanju krivih bogova. Sličio je beskućniku, koji nema svoga stana i prisiljen je da se skita po tuđim kućama. Već je Mojsije mogao predbaciti tom narodu da se odriče svoga Boga, da bi mogao ići za onima, koji nisu njegovi, koji su mu tuđi. (P. Z. 32, 17)

11. »A ne zna za putove koji vode k meni.« U izvorniku imamo doslovno: »Koji nije upoznao moje putove.«

Israelci nisu vjerovali u Yahweh-ovu moć niti su se nadali da će ih Yahweh moći provesti kroz pustinju i uvesti u Obećanu zemlju. Oni, stoga, nisu mogli štovati Yahweh-a na ispravni način sve da su ga i častili kako se časte ostali bogovi, jer je Bog tražio nada sve priznanje svoje moći i pouzdanje u tu moć. To je nepouzdanje najvećma ogorčilo Yahweh-a i uprav radi toga oni nisu mogli nikada postati njegovi pravi štovatelji, nisu mogli »upoznati putove koji vode k njemu«, kako se izrazuje Psalmista. Budući da radi neshvaćanja Božje moći nisu mogli pristupiti k Bogu na ispravni način Bog nije mogao uspostaviti s njima pravu zajednicu Boga i ljudi već ih je konačno morao napustiti. To je bio konačni ishod neprestanog prebacivanja Bogu zašto ih je izveo iz Egipta i dugotrajnog ozlojeđivanja kroz pustinju.

»Neće ući u određenu mu zemlju stalnog boravka.« U izvorniku imamo doslovno: »Neće ući u moj pokoj.« *Moj pokoj* je metonimički rečeno za zemlju, u kojoj je po Božjoj zamisli imao da otpočine, tj. da se stalno nastani, Israelski narod. — Israelci su bili nezadovoljni u pustinji i bunili su se protiv Mojsije, a u zadnju i protiv Boga, zato što ih je izveo iz Egipta i kajali su se što su izašli otuda. Bog im za kaznu nije dao da uopće uđu u Obećanu zemlju. Kad su već jednom prezreli dar Božji pokazali su se nedostojni njega zauvijek.

U prvom dijelu (1—7) Psalmista je pozvao Israelce da priznaju svečano Yahweh-a svojim kraljem, priznajući ga jedinim pravim Bogom.

U drugom dijelu (8—11) ponavlja isti poziv, ali na mnogo potresniji način, jer im stavlja pred oči primjer njihovih pređa, koji su se oglušili Božjem pozivu i zato svi pomrli u pustinji. Ista će sudbina i njih zadesiti, ako se budu odupirali savjetu, da se odreku svakog štovanja krivih bogova i da prionu za štovanje pravoga Boga svim srcem.

Nema sumnje da Psalmista pozivlje Israelce nekom određenom prigodom, da iskažu svečanu počast svome Bogu i svome Kralju.

Bog se je smatrao štitnikom i braniteljem a po tom i vrhovnim gospodarom države i kod drugih naroda. Zato su poganski narodi u istočnim zemljama iskazivali kraljevske počasti svojim bogovima. Ideju su u čašćenju bogova kao kraljeva proroci i nadahnuti pjesnici primjenjivali punim pravom i pravome Bogu. Smatralo se, naime, da se na taj način iskazuje Bogu najveća počast. A onda Israelci priznavajući Boga za svoga kralja morali su se obvezati također da će ispuniti u svemu i njegovu volju, što je bilo moguće uz besprijekorno štovanje pravoga Boga i odbacivanje svake vrsti idolopoklonstva.

No koja je prigoda bila pogodnija za tu svrhu od posvećenja hrama ili šatora, kad je Bog zauzimao svoje mjesto među svojim narodom? Kad bi se odbacila ova povjesna prigoda Psalam bi izgubio svu svoju konkretnu, stvarnu vrijednost, a poziv bi se imao smatrati pukom pjesničkom fikcijom.

Prigodom kojeg posvećenja je upravljen narodu tako brižan poziv? Da li prigodom posvećenja šatora, ili Salamunovog hrama, ili obnovljenog hrama nakon Babilonskog sužanjstva? Bez sumnje on predpostavlja pad u idolopoklonstvo ili barem pogibelj tog pada. Iz ovoga bi se onda dalo zaključiti da se radi o posvećenju obnovljenog hrama nakon sužanjstva. No budući da se uopće ni ne spominje oslobođenje od sužanjstva u cijelom Psalmu, onda valja reći da se može raditi samo o posvećenju Salamunovog hrama ili Davidovog šatora na brdu Sionu. Valjda je uprav ovom zadnjom prigodom bio spjevan, ali u proročkom duhu, da služi svim vremenima, naročito pak mesijanskim.

Cilj bi Psalma mogli sebi predstaviti na ovaj način: David nastoji upozoriti i učvrstiti svoje suvremenike protiv pogibelji idolopoklonstva. Razna Israelska plemena, dok su još bila samostalna i nisu bila čvrsto povezana među sobom, usvojila su u većoj ili manjoj mjeri idolopoklonsko štovanje, koje je trebalo temeljito iskorijeniti u netom osnovanom zajedničkom kraljevstvu. U 77 (78), 8 Psalmu, koji izgleda da je spjevan uprav u obranu Davidovog uspostavljenog kraljevstva, nadahnuti pisac opominje narod da ne bi bio opak i izazovan naraštaj poput njegovih pređa. I sam poziv na proglašenje Yah-

weh-a kraljem ima se uzeti kao poziv na pružanje zadovoljštine za počinjene grijehe idolopoklonstva.

Psalam ima i mesijansko značenje prema riječima sv. Pavla, gore navedenim. Pače moramo reći da je David uputio svoj najtopliji poziv uprav svojim sunarodnjacima iz doba Kristova, vruće ih moleći, da listom poprime štovanje i vjeru, koju je spasitelj uspostavio.

Paralelizam je sinoniman i dade se vrlo lako razabrati prema razdiobi koju smo proveli u tekstu.

o. IVAN ŠTAMBUK

[1] LXX imaju naslov: »Hvalospjev. Davidov.« Povjesna oznaka, s kojom se tvrdi da je David spjevao Psalam, može odgovarati stvarnosti kako ćemo vidjeti iz samoga proučavanja teksta. Riječ *hvalospjev* se ne odnosi na sadržaj Psalma, već kao liturgijska oznaka određuje način, na koji se je Psalam imao pjevati.

[2] Vidi značenje ove riječi kod Ps. 46(47), 2.

[3] Današnji tumačitelji vole uzeti riječ *sur*, petra (stijena) u njezinom općenitom značenju. Osim toga prevode hebr. riječ *yeša* sa spasenjem dakle drukčije nego li LXX i sv. Jeronim, te na taj način dobivaju ovaj smisao: »Kličimo stijeni svoga spasenja.«

[4] Za *dubine zemlje* nalazimo u izvorniku *mehqere(y)*. Ova riječ označuje nešto, što je sakriveno i što je potrebito istražiti. Unutrašnjost zemlje sačinjava uprav u prvom redu njezine sakrivene i neistražene strane. Sv. Jeronim prevodi s *fundamenta terrae*, ciljajući s time ne na same temelje zemlje već na ono, što se nalazi na dnu zemlje, u njezinoj samoj unutrašnjosti. Današnji tumačitelji prevode s *dubinama zemlje*. Ako se te *dubine* uzmu za ono, što je duboko unutar zemlje, onda će se imati vjerni smisao hebr. riječi. Grčka riječ u prevodu LXX *perata, ines* označuje nepoznate granice zemlje.

[5] Za *najviših vrhunaca* imamo u izvorniku to afot harim, što sv. Jeronim prevodi *excelsa montium*, a naši *gorski vrhunci*. No *excelsa montium* se ima shvatiti kao genitivus epexegeticus i prevesti: *najviše gore* ili *najviši vrhovi*.

[6] Sv. Pavao u poslanici Hebrejima 3, 15 primjenjuje pozivu svojih sunarodnjaka na pravu Kristovu vjeru riječi Psalma od 8. do 11. stiha. Dakako da se one mogu primijeniti i na poziv, koji Bog upravlja svakom čovjeku, nastojeći da ga preko Kristove vjere privede sebi najprije u vremenu, a onda konačno u vječnosti. — U prevodu Vulgate i sv. Jeronima imamo izraz: »Hodie si vocem ejus audieritis!« Ovo nije neka kondicionalna već optativna rečenica, koja izrazuje želju. I u klasičnom latinskom jeziku dolazi *si* s konjunktivom da izrazi želju. Novi Psaltir je za nas jasnije preveo: »Utinam hodie vocem ejus audiatis!«

[7] Današnji stručnjaci svi redom prevode: »Kao kod Meribe, kao u dan Mase u pustinji.« Ako se uzme u obzir ono, što sam

iznio gore u pogledu smisla riječi Psalmiste, onda će se moći lako zaključiti da su stari prevodioci, koji su uzeli riječi Meriba i Masa kao općenite imenice, ipak mnogo bolje pogodili smisao nadahnutog pjesnika. Psalmista očito govori o svim pokušajima Izraelaca da odstupe od Boga za vrijeme lutanja u pustinji, jer odmah u slijedećem stihu kaže: »Četrdeset godina sam bio ozlojeđen prema tom naraštaju.« A u Ps. 77(78), 40—41 kaže se: »Koliko su ga puta izazvali u pustinji, na žao mu učinili u bezpuću! I odstupali su, i iskušavali su Boga, i Israelovog su Sveca silili protiv sebe.« — Prema Br. 14, 22 Bog kaže: »Evo me već po deseti put iskušavaju.« — Moglo bi se usvojiti i mišljenje današnjih prevodilaca, ali onda bi trebalo uzeti slučaj kod Meribe, gdje je na Mojsijevu molitvu provrla voda iz stijene, kao tip svih ostalih pobuna u pustinji.

IDEALI I ZBILJA

Donosimo ovaj članak kao osnovicu za raspravljanje o ovom važnom pitanju, makar da se s mnogim pojedinostima ne slažemo. Treba vidjeti da li je Koncil u čemu popravio anticiklu »Musicae sacrae« i indult Sv. Oficija od 8. IV 1960. (Op. Uredništva).

Za najveći broj naših vjernika nedjelja će i dalje biti jedina prilika aktivnog i plodnog sudjelovanja u žrtvi sv. Mise. Muzička komponenta ovog sudjelovanja bit će uvijek njegov integralni dio. A može se slobodno reći: i više od toga. »Sudjelovanje u punoj mjeri ostvaruje se upravo u pjevanoj misi.« (Dr Kniewald: Sl. Božja, III-3, str. 44). Kad bi ovaj faktor otpao, sudjelovanje bi mnogo izgubilo i u intenzitetu i u širini. Bilo bi lišeno mnoge duhovne radosti koju liturgijska muzika snažno potiče i obilno stvara. Međutim, upravo muzička komponenta aktivnog i plodnog sudjelovanja ostaje i dalje njegova Ahilova peta. Barem za naša muzički »tvrda« i, recimo otvoreno, muzički zaostala padručja. A ona su pretežna. Barem s obzirom na broj vjernika koji još uvijek iskreno prakticiraju vjeru.

Zbog pomanjkanja jasnih gledišta uopće i čvrstih normativa s vrhova i u muzičkom i u liturgijskom pogledu kod nas je dugo vremena često puta vladala prava samovolja, koja je na mnogo mjesta rodila neredom, pa i pravim besmislom. Bivalo je slučajeva, gdje su župska misa od početka do kraja pjevala uz Marijanske popjevke koje su služile i

kao Ordinarij i kao Proprij Mise. To se uvijek pravdalo muzičkom zaostalošću vjernika. »Nek se pjeva bilo što, kad ne možemo ono što bi trebalo!« Ipak je u većini slučajeva bilo više posrijedi liturgijsko i muzičko siromaštvo pastira, nego vjernika.

Danas nakon koncilske Uredbe o svetoj liturgiji, Upute za njezino ispravno provođenje, te nakon tolikih liturgijskih napora, rezultata i zrelosti stvari su načelno i teoretski posve jasne: Uvesti vjernike u puno liturgijsko sudjelovanje u žrtvi sv. Mise, to je tako velika potreba i tako jasno izražen zahtjev, da pred njim sve mora odstupiti, pa makar to bila i silno posvećena tradicija latinskoga jezika. Međutim i nakon svega toga i dalje ostaje jedan mučan problem: Kako stvarno, »u punoj mjeri« i plodonosno uvesti vjernike u aktivno sudjelovanje u muzički »tvrdim«, zaostalim i nepismenim područjima? Tim što Uredba omogućuje pjevanje Ordinarija i Porprija Mise na materinskom jeziku, za nas i dalje ostaje stara nevolja: Kako vjernike naučiti da to pjevaju. U smislu, razumije se, aktivnog sudjelovanja zajednice vjernika, za čim ide i Uredba i sav liturgijski pokret, a ne samo schola cantorum. Zato problem »sudjelovanja u punoj mjeri« ostaje gotovo isti. I kad sjutra dobijemo misni Ordinarij i Proprij na hrvatskom jeziku u koralnom ili nekom drugom napjevu, problem i dalje ostaje pred nama težak kao planina: Kako i kada ćemo mase naučiti da to zapjevaju kako to Uredba predviđa, želi i traži. U tom slučaju pjevat će grupica pjevača-točnije rečeno pjevačica — a zajednica vjernika i dalje će biti slušaoci. U mnogim mjestima i područjima za dugo i dugo vremena.

Izlaz iz situacije postao je teži, jer je kod nas sa meritorne i stručne strane izjavljeno, da naše misne pučke popijevke ne odgovaraju zahtjevima pjevane mise. (Sl. Božja, 1963. br. 4—5, str. 32). Dr Kniewald, svakako naš najpriznatiji liturgijski stručnjak, odbacuje svaku mogućnost, da bi se bilo k a k v e misne pučke popijevke mogle upotrijebiti mjesto Ordinarija i Proprija Mise. On je sve postavke i razloge pok. Albe Vidakovića, izložene u »Zajedničkoj Žrtvi«, glatko i vehementno odbio, dokazujući da bi i misne popijevke cecilijanskog stila u pjevanoj misi značile tjeranje vode na zastarjele aliturgijske kolosjeke. Ipak se čini, da je dr Kniewald dvije stvari predvidio, koje je pok. Albe imao vrlo jasno pred očima: 1. Naš muzički nepismen teren, koji je za Albu takav

bio i 95%. Lako je u načelu reći »nek u pjevanoj misi čitava crkva, zajedno s pjevačkim zborom, pjeva ono što spada na vjernike i na pjevački zbor« (Dr Kniewald: resume predavanja fra Jure Radića iz »Zajedničke Žrtve« u Sl. Božjoj, III-3, str. 38). Ali kad se dođe na tvrdu i nikad oranu ledinu, gdje je kulturna ljestvica gotovo puna nemogućnost, onda ideal uza svu svoju ljepotu postaje predalek i nedohvatljiv. Vrlo je vjerojatno da ni onda, kada su pučke popijevke uvođene u crkvu, nije samo latinski jezik bio jedini razlog za to. Težina i dužina koralnih napjeva svakako je stvari tjerala u tom pravcu. 2. Dr Kniewald, čini se, nije bio posve širokogrudan, pa ni lojalan, prema dva teksta, koji su u prilog pučke popijevke: ne samo u raznim pobožnostima, nego i liturgiji. To je enciklika Pija XII »Musicae sacrae« i Indult sv. Oficija od 8. IV 1960. U »Musicae sacrae« br. 30 za pučke popijevke stoji: »Premda se one ne mogu upotrebljavati kod svečanih Misa bez posebnog dopuštenja Svete Stolice, ipak kod nesvečanih Misa mogu znatno pomagati vjernicima, da svetoj Žrtvi ne prisustvuju samo kao nijemi gledaoci, nego da prate sveti čin svojim duhom i svojim glasom, da sjedine svoju pobožnost s molitvama svećenika, uz uvjet, da ove pjesme budu dobro prilagođene svakom dijelu Žrtve.« (Prema prijevodu »Đakovačkog Vjesnika« 1965, br. 5.) Da su obične mise in cantu nesvečane mise, to je svakom poznato. U Indultu od 8. IV 1960. stoji o pjevanoj misi »ut fidelels... vulgari lingua cantica ad Kyrie eleison, Gloria in excelsis, Credo, Sanctus et Benedictus, nec non ad Agnus Dei canere valeant quae eorumdem textuum liturgicorum vel traductionem praebeant vel saltem sensum exprimant«. Ne vidimo razloga zašto bi se ovaj tekst morao restriktivno tumačiti. Zar je jedino »slobodnim prijevodom« moguće izraziti smisao ovih tekstova? Zar ne bi bilo i logičnije i lojalnije ovaj tekst Indulta povezati s formulacijom »Musicae sacrae« br. 30, gdje se traži, da u nesvečanim misama pučke popijevke moraju biti samo »dobro prilagođene svakom dijelu Žrtve«. Ne poričemo dru Kniewaldu uzvišenost ideala, koji on tako beskompromisno zastupa, ali ima područja gdje treba graditi pomoćne i privremene ljestve, da se tek s vremenom dođe do njega. Vjerujemo, da je upravo to imala u vidu i spomenuta enciklika i naš Indult od 1960.

Zastupajući potrebu pučke popijevke u pjevanoj misi kao »privremene i pomoćne ljestve« do ideala nikako ne znači da bismo željeli ostaviti svu naplavu te vrste, koja se je kod nas s vremenom prilično obilno i nekontrolirano nakupila. Listajući »Hrvatski crkveni kantual«, pogotovu naše pjevnike i glazbene priručnike prije njega, mora se priznati da je tekst naših pučnik popijevki »po smislu odveć daleko od liturgijskog teksta« (Službeno saopćenje ILO-a od 9. srpnja 1963.). Ima ih koje i s jezične, i pjesničke, i liturgijsko-dogmatske strane predstavljaju veliko siromaštvo. Nekad se približuju konfuziji i besmislu. Jedna od njih — inače vrlo raširena »Sa nebesa sad će doći« — za prikazanje ima ovaj tekst: »Primi, Bože prikazanje, što po ruku misničkih žrtvujemo za priznanje, da nas ljubiš očinski. Oče sveti, žrtvu ovu pretvori u Isusovu: Krv i Tijelo presveto.«

Uz ostale nezgrapnosti ova strofa predstavlja na oltaru dvije žrtve, što se dogmatski nije nikad smjelo dopustiti, pogotovu danas nakon tolikih liturgijsko-dogmatskih nastojanja rezultata i zrelosti.

Primjena Uredbe je već tu. Stare aliturgijske naplave treba odstranjivati. Šta da radimo u ovoj situaciji. Ako postupimo u smislu »Službenog saopćenja ILO-a« od 1963. i beskompromisnih izvoda dra Kniewalda, onda će mnoge i mnoge naše crkve na župskim misama zašutjeti. Moramo li doista čekati, dok vjernike najprije naučimo pjevati pune liturgijske tekstove i da ih tek onda uvodimo u »sudjelovanje u punoj mjeri«? Koji su to napjevi: gregorijanski koral ili neka domaća ostvarenja, koja bi možda bila i lakša i bliža duhu i uhu našega vjernika? Di li bi ILO mogao autoritativno odabrati neki veći postojeći rad (možda »Hrvatsku pučku misu« fra Anđelka Milanovića) da ne bi ljudi trošili snage tumarajući prepušteni sami sebi, svome ukusu — često problematičnu — i ostalim nevoljama koje se u ovim prilikama nužno pojavljuju? Je li dobro rješenje »Službenog saopćenja ILO-a« »da se pučke pjesme u pjevanoj misi, u najboljem slučaju, (po sudu Ordinarija) mogu još neko vrijeme tolerirati, a nikako uvoditi i propagirati«. Šta da se radi ondje gdje bi postojeće misne pjesme trebalo iz više razloga čim prije i odmah ukloniti? (A upravo takvih ima dosta!)

Teoretski i načelno lako je dati odgovore na sve ove upite. Ali kad se čovjek nađe na »ledini«, gdje je muzički odgoj ravan nuli a potrebe aktivnog i plodnog sudjelovanja

posve akutne i hitne, onda laka i jasna teoretska rješenja ostaju samo ideal koji bi trebalo ostvariti — samo kad?

Ne odstupajući u načelu od ideala, čini mi se da bi se moglo pronaći jedno rješenje, koje bi za dogledno vrijeme bilo pogodno za muzički »tvrda« i zaostala područja. U misijskoj pjesmarici »Hvalite Gospodina«, koju su priredili i izdali misionari Družbe Isusove u Zagrebu na 7. str. nalazi se misna pjesma »Ponizno klečeć«. Napjev je uzet od naše stare popijevke iz Citare »Oče naš dobri«, a tekst je dao nepotpisani autor, komu liturgijska zbivanja našeg vremena nisu nimalo tuđa stvar. Čini mi se, da ni liturgičari ni muzičari ne bi imali šta ozbiljna prigovoriti ovom rješenju. Napjev je ozbiljan, smiren i, što je u ovom slučaju vrlo važno, lako, jednostavno građen. Možda bi se upravo ovaj napjev mogao priznati kao ideal pučkog korala. Tekst joj glasi:

Ulaz: Ponizno klečeć pred oltarom tvojim,
Molimo smjerno daj pogledaj na nas.
Prosti nam grijehe misli zle i čine.
Smiluj se nama.

Slava: Vječna ti slava u sve vijeke budi,
A mir na zemlju, Božje, daj povrati.
Hvalimo Tebe, slavu pjevamo Ti.
Sad i dovijeka.

Vjer.: Oče naš dobri u Te vjerujemo,
Koj si na nebu kao i na zemlji.
Jedan u Boštvu a troj si u Trojstvu.
Sav na svem svijetu.

Prik.: Darove skromne stavljamo pred Tebe,
Kruh je i vino plod sa naših njiva.
Darove primi, darove posveti,
Po svojoj riječi.

Svet.: Sveti si i presvet kliču sva stvorenja,
Svet si naš Bože, sva Ti zemlja pjeva.
Pred Tvojim licem Serafi Ti poju,
Svet si i presvet.

Jaganj.: Jaganjče čisti koj u kruhu živiš,
Gladne nam duše, molimo nahrani.
Ljubavlju svojom ispuni nam srca,
Sebi nas vrati.

Osim Vjerovanja (koje je ovdje uzeto izgleda više iz pijeteta prema staroj pjesmi »Oče naš Dobri«) ne bi se moralo reći, da im je »tekst po smislu odveć daleko od liturgijskog teksta«. Ako ikako vrijedi povlastica, odnosno odobrenje, »dobro prilagođenih pjesama svim dijelovima Žrtve«, onda ne vidimo razloga da ovi tekstovi ne važe. Uostalom, na temelju jasnog stava »Musicae sacrae« br. 30 zašto nam ne bi naši liturgičari na našem muzičkom siromaštvu dali jedan takav tekst na već koji poznat i priznat napjev?! Jer nije ovdje u pitanju ni komod ni redoviti otpor svemu što je novo, nego stvarne prilike na terenu, gdje smo stavljeni i gdje moramo nešto uraditi. Bolje bi svakako bilo dobiti jedan priznat i zadovoljavajući oblik sudjelovanja na nivou pjevane mise, nego i dalje pustiti stvar samovolji, koja će se teško izbjeći, ako se stvar stavi na ono beskompromisno rješenje, kako ga zastupa dr Kniewald. Sretni bismo bili, kad bismo mogli svaku želju i svaki izvod uvaženog liturgičara odmah ostvariti ... Ali ...

Za Ulaz nedjeljne župske mise mogao bi se uzeti psalam 118. Barem dva, tri versa. Recitirati ih ili pjevati u nekom lakšem tonu. Za prikazanje bi lijepo došla strofa, koju smo i naveli i svakako »Molitva vjernih«. Za pričesnu neka euharijska pjesma. U mnogim crkvama je svakako uvijek »obavezno« Zdravo Tijelo Isusovo i Zdravo Krvi Isusova, koje su upravo u muzički zaostalim područjima nenadoknadivi izljevi vjere i pobožnosti.

Gledano sa stručnih muzičkih i liturgijskih pjedestala sve ovo može izgledati novitet i zakašnjela liturgijska »rabota«. Ali tko se nađe na ledini sa pet i više tisuća vjernika bez ikakve muzičke kulture i tradicije i pod navalom svih mogućih snaga i oblika duhovnog razaranja, on će se teško snaći. On će klonuti gledajući svoje mogućnosti i ideal. Stoga predloženo rješenje ne bi trebalo odmah i a limine odbiti, nego se na njemu zabaviti, jer bi ono možda moglo biti poticaj za neka druga, isto tako laka i korisna rješenja.

Fra Stanko VASILJ

USMENA MOLITVA U KRŠĆANSTVU

U »S. B.« preveden je i tiskan članak V. P. Lombardija o molitvi čuvstva. Tim člankom ugledni pisac poziva svećenike, da ne ostanu samo kod diskurzivne molitve (ignacijanske meditacije, a kamo li kod same usmene molitve. Neka se nauče mističnoj molitvi, molitvi čuvstva.

Nisam stručnjak za mistiku. Nemam dakle što ni dodati ni oduzeti pozivu uglednog pisca na tu mističnu molitvu.

Ali u jednoj stvari ipak smatram, da bi trebalo iznijeti malo jasnije stav, napose u liturgičnom časopisu. A to je pitanje usmene molitve.

Čitajući taj članak dobiva se barem dojam nekog poniženja i zapostavljanja usmene molitve.

Naslov III. 1. glasi (S. B. V 1, 41): Mlakost i jedino usmena molitva. Zatim slijedi pitanje: »Zašto tolikim dušama ne uspijeva ništa drugo osim usmene molitve? Usmena molitva jedini je način za onoga, koji se još nije oslobodio grijeha. A ako se čovjek nije oslobodio grijeha, onda je njegovo srce još uvijek privezano za zemlju ... Da bi uspio samo malo pridići se sa zemlje, osjetit će potrebu za molitvama koje su drugi sastavili da svoje srce pomoću ovih formula uzdigne k Bogu.«

»Usmena molitva bit će jedina molitva onih, koji su još prilijepljeni za zemlju. Ona će biti jedina molitva za one koji Boga samo malo ljube. Oni (možda i među nama ima takvih) koji će imati teških grijeha ili možda samo lakih, ali zato lakomisleno i tvrdokorno prelaze preko njih, oni se ne smiju čuditi ako im uspijeva samo ovako moliti, ako su u stanju izgovarati samo ovakve formule ...«

Doduše autor govori o »jedino« usmenoj moltvi. Ali ipak se nakon svega dobiva dojam, pa bio to i prividan dojam, da je ta usmena molitva nešto manjevrijedno, samo nešto za mlake, za prilijepljene za zemlju, za grešnike velikih grijeha ili barem grešnike svojevoljnih lakih grijeha, uopće onih, koji malo Boga ljube. To je jednostavno molitva onih najbližih na putu savršenstva. To je molitva za kljaste i hrome sa raskršća i trgova gradskih.

Autor nije morao tako misliti, ali se iz njegovih riječi dobiva takav dojam, makar i prividan dojam. No usmena

molitva ne zaslužuje ni taj prividan zaključak o malovrijednosti. Usmena je naime molitva vrhunac molitve, barem u kršćanstvu, u katoličkoj religiji.

PRVENSTVENA MOLITVA KRŠĆANSTVA

Čast svim duhovnim molitvama, bile to diskurzivne bile mistične i čuvstvene! Ali usmena je molitva u kršćanstvu podignuta na opsolutni vrhunac, od kojega nema višega. Ona je prvenstvena molitva kršćanstva.

Tu se ne radi o prvenstvu isusovačke ili benediktinske duhovnosti. Tu se radi o samoj biti katoličke religije i dogme. Najviša molitva u katoličkoj Crkvi ostaje žrtvena molitva svete mise — euharistijska molitva, kojom se pretvara kruh u tijelo Isusovo i vino u krv Isusovu, te tako žrtvuje naše vazmeno Janje gladio linguae, gladio verbi, kako bi rekli sv. Oci. Najviša molitva, koju je Krist dao Crkvi, nije dana u obliku razmatranja niti u obliku molitve čuvstava nego u obliku usmene molitve.

To je osnovna činjenica katoličke religije i katoličke molitvene prakse. Usmena molitva spada na samu bit kršćanstva. Za duhovnu bismo međutim molitvu mogli reći, da spada samo ad melius esse, a ne ad ipsum esse kršćanstva. Ona je akcidentalni dodatak kršćanstva bez kojega bi kršćanstvo moglo biti, dok bez usmene molitve ne može biti. Bez euharistije nema kršćanstva.

Ali usmena molitva ne sačinjava samo jezgru kršćanske žrtve. Crkva je pod vodstvom Duha svetoga zavila tu božansku jezgru i obukla cijelu u odijelo također usmene molitve. A ako hoćemo tačnije reći, sve službeno bogoslužje Crkve sastoji se od usmenih molitava. Kod svete mise samo na jednom mjestu nalažu rubrike, da se svećenik zadrži u kratkom razmatranju.

Bilo je doduše svetaca, koji su se kod služenja svete mise znali zanijeti — sv. Lovro Brindizijski služio je radi toga svetu misu, kažu, redovno dva sata, a nekada se to otegnulo na još mnogo dulje vrijeme, — ali to nije bila liturgija, nego njihova privatna pobožnost. Liturgija, kao takva, usmena je molitva.

No ta usmena molitva liturgije nije nešto novo. To je samo nastavak i plod velike tradicije. To je plod božanske tradicije. To je plod svetopisamske tradicije.

Da li sveto Pismo poznaje drugu molitvu osim usmene molitve? Znade se pozvati na sv. Pavla i na njegovu izreku: Molit ću se duhom, a molit ću se umom. No samo naivna egzegeza može to mjesto tumačiti o nekoj mentalnoj molitvi, bilo to razmatranje bilo to molitva čuvstva. Sveti Pavao govori o karizmama. Tako govori o karizmi, kad je netko darom Duha Svetoga primio milost da se moli u nepoznatom jeziku. Duhom Svetim je tada molio, dakako usmenu molitvu ili zapjevao kakav pobožni himan, također u nepoznatom jeziku. Ali njegov um kod toga nije znao, što zapravo moli niti što pjeva. Sveti Pavao međutim, želi, da moli darom Duha Svetoga, ali tako da njegov um znade i razumije, što moli ili što pjeva.

Kad god se dakle u sv. Pismu sastanemo s molitvom, susrećemo se samo s usmenom molitvom — čak i na nebesima, u knjizi Otkrivenja. Usmena molitva bila je molitva patrijarha, proroka. Usmena molitva bila je molitva pravednika Staroga i Novoga zavjeta. Usmena molitva bila je molitva svetih apostola. Usmena je molitva bila molitva B. D. Marije. Usmena je molitva bila molitva samoga prvog Učitelja molitve, samoga Isusa Krista.

A kad su apostoli tražili Isusa, da ih nauči moliti, nije sjeo da ih uči niti ignacijansku niti lombardijevsku metodu molitve. On ih je naučio moliti Oče nas. Oče naš je prototip božanske molitve. Usmena je molitva zato sa svake strane vrhunska molitva kršćanstva.

Proglasiti dakle usmenu molitvu, ma i izdaleka, manjevrijednom znači bacti ljagu na božansku stvarnost. To je pravo svetogrđe. Usmena molitva nije molitva samo mlakih duša, a još manje molitva duša priljepljenih uz zemlju, velikih grešnika ili svojevoljnolakih grešnika. Ona je molitva Crkve. Ona je molitva majke Marije. Ona je molitva Isusa Krista, Sina Božjega.

No zašto je baš usmena molitva prvenstvena i vrhunska molitva kršćanstva?

ODRAZ UTJELOVLJENJA

Usmena molitva prije svega odgovara kršćanstvu kao utjelovljenju utjelovljene Riječi Božje.

Verbum caro factum est. To je osnovna činjenica na kojoj stoji kršćanstvo. Bog se utjelovio. Bog je uzeo na sebe

ne samo dušu, nego i naše bijedno zemaljsko tijelo. On nije postao anđelom nego tjelesnim čovjekom. Ne zauze se za anđele, nego se zauze za potomke Abrahamove, kaže poslanica Hebrejima.

Time je tijelo dobilo neizrecivu ulogu u kršćanstvu.

Ali još više! Cijelo je kršćanstvo nastavak utjelovljenja Sina Božjega. Sin se Božji utjelovljuje u nama. Mi postajemo sve više tijelo njegovo. To je tajna Crkve. To je tajna Tijela, kojemu je Krist slavna Glava. Kršćanstvo je uzdignuće tjelesnog čovjeka na visinu Tijela Kristova. Ne samo dakle da je Riječ postala tijelom, nego i tijelo postaje Riječju. Bog je sišao u naše tjelesne nizine, da naše tjelesne nizine uzdigne do božanskih visina.

Ne shvaćamo li na prvi pogled, što to znači za našu usmenu, a to znači tjelesnu molitvu? Ona je molitva naše bijede. Ona je molitva poniznosti. Tu se priznajemo bijednim tjelesnim ljudima. Ne, nijesmo anđeli! Nijesmo čisti duhovi, da molimo anđeoskim jezicima. Mi smo tjelesni ljudi kao Onaj, koji je postao tijelom.

Ali dok tako priznajemo u poniznosti svoju tjelesnu bijedu, mi znamo, da je to tijelo kadro postati Riječju. Riječ vjere, koja odzvanja u našim usmenim molitvama, utjelovljenje je Riječi Božje u našim tjelesnim riječima. Ta Riječ diže našu tjelesnu bijedu u svoje božanske visine.

No time nam se nedaje odmah i drugi razlog, zašto je usmena molitva prvenstvena i vrhunska molitva kršćanstva.

MOLITVA VJERE

Kršćanska je naime molitva molitva vjere.

Moj pravednik živi od vjere! Cijeli kršćanski život proizvire iz vjere. Zato proizvire i kršćanska nada, kršćanska ljubav i svi osjećaji ili čuvstva, koja dolaze do izražaja u kršćanskoj molitvi. Vjera je temelj onoga, čemu se nadamo. Snagom vjere kršćanin juriša na Boga. Vjera, makar malena kao goruščino zrno, kadra je osvojiti svemoguću ruku Božju.

Svi zato osjećaji, koji dolaze do izražaja u kršćanskoj molitvi, obojeni su vjerom. Ti osjećaji, ta čuvstva, nijesu jednaka čuvstvima i osjećajima naravnog molitelja, recimo poganina, koji ne poznaje kršćanske vjere. Naša npr. ljubav prema Bogu nije ljubav naravnom Bogu, nego ljubav prema Bogu Abrahamovu, Izakovu i Jakobovu, prema Bogu Isusa

Krista, prema Ocu Isusa Krista, ljubav prema trojednome Bogu.

Kod kršćanske molitve nije zato dosta, da budu čuvstva, nego čuvstva, koja izlaze iz vjere, koja stoje na vjeri, koja žive iz vjere.

No što je vjera, kršćanska vjera, nego plod Božje riječi? Vjera je od propovijedanja, a propovijedanje je riječju Kristovom, — kaže sv. Pavao. Riječ je Božja stvarni sadržaj vjere.

Time usmena molitva dobiva jasno svoj prvenstveni položaj u kršćanstvu. Usmena je naime molitva kadra najviše u sebi sabrati riječ Božju. Usmena je molitva kadra upiti u sebe vjeru, da iz nje provru izvori kršćanskih čuvstava.

Dakako tu ne želim govoriti o mnogim molitvama, koje je naš Dr Kniewald volio zvati molitvama: ah, oh. Ne ćemo govoriti o molitvama izvještačenih čuvstava. Govorimo o molitvi, kakvu je Crkva stvorila.

Molitve Crkve upravo kipe mislima vjere i riječima vjere, baš kao i svetopisamske molitve. Po tim molitvama Crkva postaje ne samo svjedokinja nego i učiteljica vjere. Ona u svojoj liturgiji otvara pravu školu vjere. U svoje je molitve Crkva zbila čitavu svoju vjeru. Usmene su molitve Crkve riznica njezine vjere.

To se najljepše vidi kod karakterističnih molitava Crkve, kod misnih molitava. Crkva u njima najprije izreče kao temelj svoje prošnje vjersku istinu. A tada se silom te istine zaleti prema Božjemu srcu. Riječju Božjom ona želi Boga uhvatiti za srce. To je uistinu molitva per Dominum Jesum Christum. Ona je naime molitva per Verbum, po Riječi.

Tu na posebni način postaje višak, ono što je za Lombardija manjak kod usmenih molitava. A to je činjenica, da se kod usmenih molitava služimo formulama, koje su drugi sastavljali. Formule naših usmenih molitava sastavili su naime oni, koji su ili početnici ili praoci naše vjere ili nebeske posude vjere.

Tko je sastavio formule naših molitava? Sastavio hi je Duh Sveti. Sastavio ih je Isus Krist. Sastavila ih je Majka Marija. Sastavili su ih sveti Pisci, nadahnuti Duhom Svetim. Sastavila ih je Crkva i njezni najbolji sinovi, vođeni Duhom Svetim. Svi su oni u te formule stavili svoju vjeru ili riječ vjere. Kad molimo te molitve, iz njih prostruji vjera Crkve u izrazima iz dubina Duha Svetoga.

Božanska snaga živi u tim formulama usmene molitve. Tko bi si mogao utvarati, da će svojim izrazima ili svojim čuvstvima dostići tu božansku snagu, koja se nalazi u formulama crkvene usmene molitve?

Da li je onda čudo, ako nazovemo usmenu molitvu prvenstvenom molitvom kršćanstva, vrhunskom molitvom kršćanstva?

No još je jedan poseban razlog, zašto je baš usmena molitva prvenstvena molitva kršćanstva. Taj je razlog, što je usmena molitva najpodesnija, da bude molitva zajednice.

Kršćanstvo nije individualizam. Kršćanstvo je Crkva, skupština, zajednica = ecclesia. Kršćanstvo živi potpunim svojim životom, kad živi u zajednici. Ono je agape, ljubav.

Pravi se dakle kršćanski molitveni život može odvijati, barem u svojoj punini, samo u zajednici. Već su se prvi kršćani skupljali po kućama na lomljenje hljeba i molitve. Gdje se skupe dvojica ili trojica u moje ime, tamo sam ja u sredini, rekao je Isus. Zajednička je molitva zato u punom smislu molitva po Isusu Kristu, koji je u sredini zajednice.

Svakako je važno i vrijedno, da svaka duša ima svoj odnos prema Bogu, ali u kršćanstvu duša mora imati prvenstveno svoj odnos prema Bogu u zajednici sa svojom braćom. Zato kršćanska duša ne moli Oče moj, nego Oče naš. Prva je molitva kršćanstva molitva braće zajedničkom Ocu.

No koja je molitva podesna da bude zajedničkom molitvom ovdje na zemlji? Kad budemo na nebu imali oko da vidimo u tuđu dušu, ne će nam trebati riječi. Ali na zemlji ostaje riječ jedino sredstvo spajanja duša. Samo u usmenoj molitvi mogu se kršćanska srca spojiti u jednu hvalu Božju: una voce dicentes: Sanctus, sanctus, sanctus.

Dosta je ovaj mali pregled na teologiju usmene molitve, da uvidimo, da za usmenu molitvu nije potrebna apologija, nego više oda, ako igdje, a ono u liturgijskom pokretu.

Čast svim drugim načinima molitve! Neka se šire, neka napreduju! Ali svi su ti načini samo pomoćni i dodatni načini za pojedine kršćanske duše.

Ne niječemo, da i usmena molitva ima svojih slabosti. Ta ona je molitva slabosti ljudske! Ona je molitva slaboga čovjeka, tjelesnog čovjeka. Ona ima napose svoje crve, koji je mogu rastočiti i razoriti. To je pomanjkanje vjere i ljubavi, pomanjkanje misli i pobožnosti kod usmene molitve. Ali ako usmena molitva ostane ono i onakova, kako je Crkva zami-

šlja: pretvaranje misli vjere i osjećaja pobožnosti u riječi, ona će biti vrhunac molitve za kršćansku dušu.

Svako međutim zapostavljanje usmene molitve, a još više njezino obezvređenje atentat je na samo kršćanstvo.

P. PLATON

VIDICI

ČUJ NAS, O GOSPODE

(Attende Domine)

Čuj nas, o Gospode, i smiluj nam se,
Jer svi sagriješismo Tebi.

1. *Svevišnji Kralju i Otkupitelju,*
Plačući k Tebi podižemo oči:
Usliši, Kriste, smjerne molbe naše.

Čuj nas.

2. *Očeva moći, ugaona stijeno,*
Spasenja pute i nebeska vrata,
Operi ljage prestupaka naših.

Čuj nas.

3. *Molimo, Božje, Tvoje veličanstvo:*
Čuj i usliši vruće molbe naše,
Milostiv nama Ti oprosti grijehe.

Čuj nas.

4. *Skrušena srca otkrivamo tajne,*
Ispovijedamo počinjene zloće;
Dobrotom svojom, Spase, Ti ih praštaj.

Čuj nas.

5. *Uhvaćen nevin, optužen, klevetan,*
Osuđen za nas i za naše grijehe:
Očuvaj, Kriste, otkupljene duše.

Čuj nas.

O USKRSNUĆU GOSPODNJEM

Aleluja, aleluja, aleluja.

1. *O kršćani, gle radosti:*
Nebeski Kralj nam preslavni
Iz groba danas ustade, aleluja.

2. *U zoru dana nedjeljnog*
Na ulazu groba hladnoga
Dotrčaše apostoli, aleluja.

3. *A Magdalena Marija*
I druge žene pođoše
Da mrtvo tijelo pomažu, aleluja.

4. *Na grobu bijeli anđeo*
Navješćuje trim ženama:
Gospodin je uskrsnuo, aleluja.

5. *Apostol Ivan ljubljeni*
Pohitje s Petrom žureći,
Do groba prvi dotrči, aleluja.

6. *Dok učenici strahuju,*
U sobi Krist se pojavi
I reče: Mir vama Gospodnji, aleluja.

7. *Kad Tomaraču od braće*
Da uskrsnu mu Učitelj,
U sumnji osta preteškoj, aleluja.

9. *Na pogled rana Kristovih*
Apostol kliče presretan:
Gospodine i Bože moj, aleluja.

10. *Blaženi koji vjeruju*
I ako nisu vidjeli,
Jer nebo im se otvara, aleluja.

11. *U ovaj blagdan preslavni*
Uz svaku čast i pohvalu
BLAGOSLOVIMO GOSPODA, *aleluja.*

12. I k tome neka pobožno
Odjekne pjesma iz srca
Dok BOGU HVALA kličemo, aleluja.

Aleluja, aleluja, aleluja.

Prev. Ljubo KUČAN

ECCE, LIGNUM CRUCIS

Najlјepše himne, ki jih molimo v brevirju in v liturgiji tempore passionis, so himne, zložene v čast sv. Križu: »Pange lingua« (v jutranjicah), »Lustra sex« (v. hvalnicah) »Vexilla regis« (v večernicah). V njih opeva pesnik les kriza kot drevo življenja in ga vzporeja z usodepolnim drevesom v raju. — Za boljše razumevanje hočem najprej navesti nekaj podatkov o pesniku in okoliščini v kateri so nastale.

Avtor omenjenih kimen je Venantius Fortunatus. Rodil se je okoli leta 530 v okolici mesta Treviso v Benečiji in umrl kot škof v Poitiersu na Francoskem kmalu po letu 600. Klasično izobrazbo je dobil v Ravenni, ki je bila tedaj na višku svoje slave. Prav tedaj sta bili sezidani tamkaj baliziki Sant' Apollinare Nuovo in Sant' Apollinare in Classe s svojimi svetovno znanimi mozaiki. Bil je Venantius Fortunatus eden izmed zadnjih dedičev poznoantične izobrazbe, mlad retor, jurist in pesnik talijanske krvi, v katerem sta se družili humanitas in urbanitas. Kot potujoč pevec in pesnik raznih kraljevskih dvorov je prepotoval ves alpski svet med Tridentom in Donavo do Rena in še preko njega daleč notri v Francijo. Pri nekem slučajnem obisku v Poitiersu pa je prišel v stik z vplivno in sveto ženo, nekdanjo frankovsko kraljico in tedaj že opatinjo samostana sv. Križa v Poitiersu: sv. Radegundo. Postal je pravni izvedenec njenega samostana, pozneje pa njen učenec in prijatelj. Radengundino življenje, posvečeno molitvi, študiju in delom usmiljenja je Venancija tako prevzelo, da se je odpovedal nestalnemu življenju in ostal v Poitiersu. Na Radengundino prigovarjanje se je posvetil duhovniškemu stanu in odtlej opravljal službo v njenem samostanu. Tako je rastel v večjega duha in globljega srca, postal je iz nečimernega posvetnjaka in brezskrbnega epikurejca škof v Poitiersu, pevec sv. Križa in zaupnik sv. Radengunde. Med svoje znance je štel vse pomembnejše osebnosti frankovskega

12. I k tome neka pobožno
Odjekne pjesma iz srca
Dok BOGU HVALA kličemo, aleluja.

Aleluja, aleluja, aleluja.

Prev. Ljubo KUČAN

ECCE, LIGNUM CRUCIS

Najljepše himne, ki jih molimo v brevirju in v liturgiji tempore passionis, so himne, zložene v čast sv. Križu: »Pange lingua« (v jutranjicah), »Lustra sex« (v. hvalnicah) »Vexilla regis« (v večernicah). V njih opeva pesnik les križa kot drevo življenja in ga vzporeja z usodepolnim drevesom v raju. — Za boljše razumevanje hočem najprej navesti nekaj podatkov o pesniku in okoliščini v kateri so nastale.

Avtor omenjenih kimen je Venantius Fortunatus. Rodil se je okoli leta 530 v okolici mesta Treviso v Benečiji in umrl kot škof v Poitiersu na Francoskem kmalu po letu 600. Klasično izobrazbo je dobil v Ravenni, ki je bila tedaj na višku svoje slave. Prav tedaj sta bili sezidani tamkaj baliziki Sant' Apollinare Nuovo in Sant' Apollinare in Classe s svojimi svetovno znanimi mozaiki. Bil je Venantius Fortunatus eden izmed zadnjih dedičev poznoantične izobrazbe, mlad retor, jurist in pesnik talijanske krvi, v katerem sta se družili humanitas in urbanitas. Kot potujoč pevec in pesnik raznih kraljevskih dvorov je prepotoval ves alpski svet med Tridentom in Donavo do Rena in še preko njega daleč notri v Francijo. Pri nekem slučajnem obisku v Poitiersu pa je prišel v stik z vplivno in sveto ženo, nekdanjo frankovsko kraljico in tedaj že opatinjo samostana sv. Križa v Poitiersu: sv. Radegundo. Postal je pravni izvedenec njenega samostana, pozneje pa njen učenec in prijatelj. Radengundino življenje, posvečeno molitvi, študiju in delom usmiljenja je Venancija tako prevzelo, da se je odpovedal nestalnemu življenju in ostal v Poitiersu. Na Radengundino prigovarjanje se je posvetil duhovniškemu stanu in odtlej opravljal službo v njenem samostanu. Tako je rastel v večjega duha in globljega srca, postal je iz nečimernega posvetnjaka in brezskrbnega epikurejca škof v Poitiersu, pevec sv. Križa in zaupnik sv. Radengunde. Med svoje znance je štel vse pomembnejše osebnosti frankovskega

kraljevstva, zlasti pa je bil velik prijatelj pisca zgodovine Frankov, Gregorija, ki je 573 postal škof u Toursu (+597).

Rast in zorenje Venecija Fortunata se je lepo odražalo v njegovih pesnitvah »Carmina miscellanea«, med katerimi so tudi himne v čast sv. Križu. Njegovo prijateljstvo z Radegundo bi lako primerjali kot odsev prijateljstva sv. Hieronima s Pavlo in Evstohijo ali pa s prijateljstvom v krogu Bazilija Velikoga. Radegunda je bilo goreča zbiralka in častilka svetih moči (relikvij); veliko frankovsko odposlanstvo na dvoru bizantinskega cesarja Justina II (565—78) v Carigradu pa je Radegundi prineslo zaklad vseh zakladov: *večji drobec pristnega križa Gospodovega.* Ob tej priliki je zložil Venantius glasovite himne v čast sv. Križu; tretjo izmed njih: »Vexilla regis« za obhod (procesijo), ko so pri posvetitvi neke cerkve v Poitiersu nosili omenjene relikvije sv. Križa. Himni »Pange lingua« in »Lustra sex« sta bili zloženi v kiticah, izmed katerih je vsaka imela *tri osmerostopne trohejske verze; to je bil ritem rimskih legionarjev.* Pozneje so te dolge verze *razpolovili;* s tem so dobili novo kitico s *šestimi četverostopnim trohejskimi verzi,* ki so izmenoma *akatalektični in katalektični.*

V vseh treh omenjenih slavospevih opeva pesnik *sv. Križ kot drevo življenja.*

V himni »Pange lingue« *vzporeja drevo v raju z lesom križa:*

Zapeljani prvi človek
se je smilil Stvarniku,
sad nesrečni je okusil
s tem osužnil se peklu:
les tedaj Bog sam izabral je,
da lesá bi škodo vzel.

(2. kitica)

To za naše odrešenje
res primerno je bilo,
da je zapeljivec zviti
v lastno zanko se ujel:
da od tam pomoč prišla je,
kjer pričelo se je zlo.

(3. kitica)

Prav ta misel je izražena v hvalospevu (prefaciji) sv. Križa: »... vsemogočni Oče, vječni Bog, ki si rešenje človeškega rodu zvezal z lesom Križa, da od tam zopet vstane življenje,

od koder je prišla smrt, in da bi tisti, ki je bil na lesu zmagal, bil tudi na lesu premagan« (Rimski misal).

Naj navedem še 5. kitico te himne:

V tesne jasli položeno
joka božje detece;
skrbno ga v plenice devlje
in roke mu in noge
sveta mati in devica
povezuje v trd povoj.

Ko berem to kitico, se večkrat spomnim globokih misli Hieronima, ki jih je klasično izrazil v pismu nekemu Theofilu (Ep. 82): »Qui mortalium genus non fulminans et tonans, sed in praesepio vagiens et iacens salvavit in cruce« (ki nas smrtnikov ni odrešil z bliskom in gromom, marveč jokajoč v jaslicah in ležeč na križu).

V himni »Lustra sex« opeva *križ kot plemenito drevo:*

Zvesti križ, edini ti si
plemenito res drevo;
ni lesa, ki rastel, cvetel,
sad poganjal bi tako.
Sladki les na sladkih žebljih
nosiš breme presladko.
(3. kitica)

Lepo *primerja križ z lađo, s splavom,* ki te pripelje v varen pristan:

Les presrečni, ti edini
nosiš žrtev za ves svet;
lađa si, v pristan domači
svet zgubljeni rešiš spet,
ker te je zaznamovala
sveta Jagnetova Kri.
(5. kitica)

Kdo se tu ne spomni lepih izvajanj sv. Avguština, ki pravi: »Nihče ne more čez morje tega sveta, razen če ga prenese Kristusov Križ« (govori o Janezovem evangeliju 22). Morda je veliki cerkveni učitelj dobil to prispodobo od še slavnejšega izreka Platonovega, ki pravi v svojem dialogu Phaidon (35. pogl.): ». . . če ti uspe potovati na *varnejšem in trdnejšem brodu,* to je v zavetju kakega *božjega razodetja«.*

V himni »Vexilla regis« opozarjam zlasti na 3. kitico:

Kar David je preroško pel,
se izpolnilo je zares:
oznanil je vsem narodom,
da Bog raz les bo kraljeval.

Pesnik ima v mislih PS 95, 10: »Recite narodom: Gospod kaljuje«. Ne hebrejski izvirnik ne grški ali latinski prevod ne pozna dostavka »z lesa«; verjetno ga je pripisal krščanski bralec kot obrobno pripombo. Tertullian navaja dvakrat psalmistove besede s tem dostavkom (Adv. Indaeos 10 in Avdersus Marcionem III. 19). Venancij je torej poznal latinsko besedilo z dostavkom »a ligno«.

Pravkar navedeni in naslednji verzi so močno vplivali na upodabljajočo umetnost zgodnjega srednjega veka:

Prelestni les ves v žaru je
s škrlatom knežijim okrašen

(4 kitica)

Ko so Križanega upodabljali na križu s kraljevo krono in knežijim plaščem.

V 5. kitici primerja pjesnik *križ tehtnici*, na kateri je v odkup sveta viselo telo Kristusovo:

Preblaženi, ki z njega ram
je visel dar v odkup sveta;
telesu bil je tehtnica
in je peklu iztrgal plen.

Navpično in prečno bruno križa spominja na stojalo in prečko enakoramne tehtnice.

Prekrasna je predzadnja kitica te himne:

Pozdravljen, križ, edini up!
(O crux, ave, spes unica!)
v teh svetih pasijonskih dneh
pomnoži dobrim milosti,
izbriši krivdo grešnikom.

(6. kitica)

Prvi verz te kitice si je dal napisati na svoj grob genialni, a nesrečni švedski pesnik Avg. Strindberg (roj. 1849. umrl 1912.).

Mi pa vsako leto pazljivo molimo v pasijonskem času te lepe himne, ki so kot sad izrednega prijateljstva prešle v liturgijo.

A. ČEPON

IZ KATEHETSKE PRAKSE

Aktiviranje gimnazijalaca u vjeronaučnim salama — novitet diktiran potrebom našeg vremena

Rad u vjeronaučnim salama sa gimnazijalcima i drugim odraslijim đacima srednjih škola zaslužuje posebnu pažnju. Mlada bića proživljavaju burne mladenačke godine, kada se iznad svih problema izdiže seksualna problematika, koju kateheta mora oprezno i vješto rješavati. Nije tako rijedak slučaj, da mladić ili djevojka u doba iza puberteta doživljava i vjersku krizu, pa ako kateheta ne uspije takve zadržati na vjeronauku i svojim predavanjima prodrijeti do u dubinu mladoga i nemirnog srca, dogodit će se, da ta kriza svrši sa odbojnošću prema vjeronauku i konačno sa liberalizmom ili ateizmom.

Položaj katehete pred srednjoškolcima tim je teži, što on nema prikladnog udžbenika za svoje slušaoce. Za Osnovnu školu imamo ipak udžbenike i naš posao je uvelike olakšan. I u našem listu smo već nekoliko puta vapili za udžbenicima za srednjoškolce, ali se eto do danas nitko na nađe među nama, da barem pokuša sistematski sastaviti vjeronaučne udžbenike za odrasle đake. Koliko ćemo još čekati, ne znamo, pa se moramo i bez knjiga snalaziti, kako znamo i možemo.

Prošle godine smo u »S. B.« pisali, da bi bilo najzgodnije, da se kateheta uvijek solidno priprema za svako predavanje, da ga i napiše i na koncu predavanja izdiktira đacima najvažnije stvari iz protumačene materije, a đaci da nose svaki put sa sobom bilježnice i pribilježe. Razgovarao sam s nekim katehetama, koji su se poslužili ovom praksom i svi su isticali, da je ova metoda bila i praktična i korisna.

Međutim na tom putu aktivizacije djece na vjeronauku trebalo bi poći i još dalje. Uvijek postoji opasnost, da se i na ovaj način vjeronauk profanira monotonijom. Stoga sam pokušao u jednoj gimnaziji, gdje sam predavao vjeronauk uvesti seminare iz vjeronauka. Staro je pravilo, da »varietas delectat«, a to vrijedi posebno za katehizaciju. Niža djeca se na satovima katehizacije lakše zaposle, jer njih se češće pita i navodi ih se, da sami pitaju i sami odgavaraju. Viši razredi su automatski peršepktivniji, više slušaju, manje pitaju, njih se manje pita i oni su na taj način premalo aktivni. Iako sam

mišljenja, da se i odraslije đake ispituje i ocjenjuje, ipak se oni tim nedovoljno zaposle i ta je stvar često odiozna. Stoga je vrlo korisno da se pojedinim đacima daju teme za seminar ili referat. Oni će se poslužiti literaturom, koji im kateheta bude dao za određenu temu. Uvijek dati dovoljno vremena pojedincu, da obradi fiksiranu temu. Bit će najbolje iz početka da teme uzimaju i obrađuju pojedinci, nakon što su se dobrovoljno javili. Može im se dati, da govore u obliku referata ili čitaju kao radnju. Iz početka ne će biti zgodno, da se svakome po redu daju teme za obradu, jer slabije đake može to odvraćati od posjete katehizacije. Ali kad se dobrovoljci izredaju, probudit će se ambicija i u onima slabijima, da uzmu temu i obrade je. Iza svake održane teme upriličiti debatu. Ukoliko se seminar čita kao radnja, bilo bi dobro odrediti dvojicu cenzora (ocjenjivača), koji će prethodno radnju pročitati i dati svoje primjedbe pred čitavim razredom. Svećenik ne će propustiti prigodu da dadne svoju kritiku na seminarsku radnju ili referat. On će svaki referat ili radnju ocijeniti u imeniku. To će biti stimulans za sve đake.

Bilo je vrlo interesantno na jednom takovom seminaru promatrati vjeroučitelja, kako mirno skupa sa ostalim đacima sjedi u klupi, dok je za katedrom jedan od đaka držao predavanje sa naslovom: »Ima Bog, to traži naš razum i naše srce«. S tako uspjelim predavanjem mogao bi se pohvaliti i po koji kateheta, da ga je sam sastavio. Iza toga se razvila živa debata, koja je trajala puna dva sata. I javilo se toliko dobrovoljnih predavača, da se nisu mogli svi izmijeniti u toku čitavog drugog polugodišta.

Napominjem, da predavanja, odnosno radnje ne smiju biti preduge, da ne bi sva katehizacija u to otišla. Dovoljno je, da referat seže do 15 minuta. Nekoliko minuta će potrajati debata, a ostalo vrijeme će kateheta iskoristiti, da sistematski prelazi određeno gradivo.

Ova stvar je svakako nova, pa možda izgleda i čudna. Ali svi su izgledi, da je korisna, pa bi je trebalo uvesti, gdje god se može. Katehete, šta kažete?!

Rezultati jedne ankete među gimnazijskim polaznicima vjeronauka

U jednoj prvincijskoj gimnaziji, gdje ogromna većina đaka redovno pohađa satove vjeronauka obavio sam anketu

na koncu prošle školske godine, koja me silno zadivila. Đaci su iskreno i sa oduševljenjem anonimno odgovarali na anketna pitanja. Njihovi odgovori zaslužuju pažnju i vrijedni su da se o njima piše. Ali ovaj članak ne pišem toliko radi samih đaka koliko radi onih svećenika među nama, koji su izgubili svaki optimizam u radu sa mladeži i rezignirano gledaju u budućnost. Rezultati ove ankete će svakome bjelodano dokazati, da mi na mnogim mjestima imamo osnova gajiti vedri optimizam i da je naša kršćanska mladež još uvijek žedna Božje riječi. Treba je samo povesti na izvor i dati joj piti. Ako naša kršćanska mladež danas gubi orijentaciju, moramo i mi svećenici ispitati savjest, jesmo li učinili sve, što smo mogli i morali u mjestu, gdje smo djelovali i u vremenu, u kojem smo radili.

Prelazim na samu anketu.

Prvo postavljeno pitanje glasilo je: »Dolaziš li na vjeronauk rado i zašto.« Od 254 anketiranih odgovorilo je 250, da dolaze na vjersku pouku rado. A razlozi, kojim su tu radost opravdali različni su kao što su različni i pojedinci. Upravo kao da su se natjecali, tko će naći uvjerljivije opravdanje dolaska na vjeronauk.

Može ih se ipak svrstati u nekoliko grupa obzirom na taj odgovor. Njih pedeset je kazalo, da dolaze na vjeronauk rado zato, jer žele saznati mnoge stvari o vjeri, koje dosada nisu znali, a koje ih silno zanimaju. Četrdeset ih odgovara, da dolaze radi toga, jer misle, da jedino na taj način mogu ostati dobri kršćani. Jedna djevojčica kaže: »Sigurno je kao što sunce sja, da bi u današnjem vremenu izgubila vjeru, kad ne bi dolazila na vjeronauk.« A jedan opet dječak piše: »Na satove katehizacije nešto me vuče kao magnet metalni predmet.« Na jednom anketnom listiću smo pročitali: »Na vjeronauk dolazim, da učvrstim vjeru u ovom burnom životu.« Dvojica su napisala: »Katehetu rado slušam, jer smatram, da nas on ne vara.« Velika većina je donosila razlog pohađanja vjeronauka svijest dužnosti. »Kad ne bih dolazila na vjeronauk, mučila bi me savjest, da ne ispunjam jednu ozbiljnu i važnu dužnost«, piše jedna učenica.

Samo četvero djece izjavljuju, da možda ne bi dolazili na vjeronauk, kad im roditelji ne bi bili vrlo religiozni, dok svi ostali naglašuju, da bi pohađali katehizaciju i onda, kad bi im roditelji bili areligiozni ili antireligiozni.

Izostanci s vjeronauka pravdaju se nemogućnošću radi učenja ili kućnih poslova. Tek 3% su koji put izostajali radi lijenosti.

Od svih anketiranih samo ih 6 izjavljuje, da ne mole svaki dan, nego ponekad. Zajednička obiteljska molitva obavlja se kod 245, a samo 9 ih tvrdi, da se u njihovim kućama zajednički ne moli.

Frekventacija sakramenata kod anketiranih je odlična. Prosječno se svi ispovjedaju 4 ili 5 puta godišnje.

Vjersku štampu i knjige čita samo njih 25%, ostali se ispričavaju, da nemaju vremena. Najradije čitaju »Glas Koncila«: 90%. »Blagovest« čitaju samo dvojica.

O životnom pozivu su odgovori različiti. Većina ne želi na fakultet. Najradije bi bili izabrali neku srednju školu prije gimnazije, ali su ih njihova starija braća ili sestre, koje su ostale kod srednje naobrazbe, nagovorili, da pođu u gimnaziju. Njih 50% sanja o tehnici, 12% misli na prosvjetu, 10% na medicinu. Za svećeničko zvanje se nitko nije odlučio. Njih 30% izjavljuje, da su im roditelji željeli, pa i sada želi, da pođu u duhovni stalež: svećenike ili časne sestre. Razlozi, zašto se nisu na to odlučili ponekad su i smiješni. Jedan izjavljuje, da se nije odlučio za svećenika, jer da ne bi ljeti na vrućini mogao nositi crno svećeničko odijelo. Nekoliko ih kaže, da nisu imali pouzdanja u sebe, jer su se bojali, da ne ustraju, a svećeničke škole nisu priznate, pa bi ostali nigdje.

Što se tiče filmova, najradije gledaju borbene (30%), ljubavne (28%), kaubojske (27%). Ostalih 15% opredijelilo se za razne druge filmove. Njih nekoliko bi najradije gledali religiozne filmove, kad bi ih bilo.

Svećenika svi rado sretaju i uvijek ga pozdrave, jer smatraju, da je on prijatelj svima. Jedan odgovor je bio i ovakav: »Dobre i uzorne svećenike rado sretam i s njima se družim, a one druge ne volim ni sresti na putu.«

Na pitanje: Šta bi trebalo još govoriti na vjeronauku, velik broj đaka odgovorio je, da bi trebalo još govoriti o seksualnom problemu (74%). Njih 12% je zatražilo, da se govori iscrpnije o povijesti Crkve.

Grupa anketiranih dala je sliku i o svojim roditeljima. Roditelji od 98% đaka vjeruju, a 96% prakticiraju kršćanstvo.

Možemo sada mirne duše povući zaključak: Od dobrih kršćanskih roditelja bit će dobra i djeca. Samo treba u današnjem vremenu naći načina, da se ta mladež okupi i zadrži na vjeronauku, a to je posao nas svećenika. Stoga treba raditi na tom poslu neumorno i nikada ne dozvoliti, da nas okupiraju pesimističke misli. Naš rad će, sigurno, i Bog blagosloviti i Njegova milost pratiti, jer je to rad za njegovu slavu, pa je onda sigurno, da će donijeti plod u svoje vrijeme.

Fra Ferdo VLAŠIĆ

ŽELJA NAŠEGA NATPASTIRA

Prigodom desetogodišnjice biskupskog posvećenja dra Franje Šepera, zagrebačkoga nadbiskupa, posjetio je svečara urednik Glasa koncila Vlado Pavlinić. Tom je zgodom nadbiskup dao poruku svojim svećenicima i vjernicima zagrebačke nadbiskupije. U toj poruci uzoriti nadbiskup ističe ovo: — Najvažnijim zadacima dušobrižničkog nastojanja u današnjici smatramo: revno i redovito poučavanje vjeronauka i nastojanja da vjernici aktivno sudjeluju u liturgiji.

To su doista prve i najvažnije dužnosti svakoga dušobrižnika. One su od najveće važnosti za duhovni život vjernika. Stoga ćemo ih malo promotriti.

1. **Revno i redovito poučavajne vjeronauka.** Revno. To znači: sa ljubavlju. Koliko ljubavi dajemo djeci, toliko će i ona ljubavi u svom srcu ponijeti u život. Ako smo mi bili hladni ili indiferentni i djeca će ostati hladna i indiferentna.

Revno. To znači, da se poslužimo svim modernim sredstvima katehizacije: diafilm, magnetofon, crteži na ploči, metode radne škole pa pitanja na ceduljicama. Pitanja zapisuju djeca anonimno.

Što je najvažnije: treba djeci pokloniti svoje srce.

Isus je posebno volio djecu. Apostoli su branili majkama da donose djecu da ih Isus blagoslovi. Isus, premda umoran, prima majke i djecu te govori apostolima: — Pustite malene k meni, jer je njihovo kraljestvo nebesko.— (Mat. 19,3)

Progovorila je ljubav Isusova prema djeci, kad je rekao: »Što ste učinili jednom najmanjemu, meni ste učinili.« »Ako ne postanete kao djeca, ne ćete unići u kraljestvo nebesko.« »Tko sablazni dijete, bolje bi mu bilo, da objesi mlinski kamen o vrat i potone u dubine morske.« (Mat. 18,1–10)

Svećenik je drugi Krist — alter Christus — I on treba da ljubi malene, da ih provodi Kristovu kraljestvu. To će učiniti u prvom redu preko vjeronauka. — Fides ex auditu — upozoruje nas sveti Pavao. Kako će vjerovati, ako nisu čuli, ako nisu upoznali: Isusa u bethlemskoj štalici, Isusa na križu raspetog, Isusa, koji boravi na oltarima kao sužanj ljubavi.

Možemo sada mirne duše povući zaključak: Od dobrih kršćanskih roditelja bit će dobra i djeca. Samo treba u današnjem vremenu naći načina, da se ta mladež okupi i zadrži na vjeronauku, a to je posao nas svećenika. Stoga treba raditi na tom poslu neumorno i nikada ne dozvoliti, da nas okupiraju pesimističke misli. Naš rad će, sigurno, i Bog blagosloviti i Njegova milost pratiti, jer je to rad za njegovu slavu, pa je onda sigurno, da će donijeti plod u svoje vrijeme.

Fra Ferdo VLAŠIĆ

ŽELJA NAŠEGA NATPASTIRA

Prigodom desetogodišnjice biskupskog posvećenja dra Franje Šepera, zagrebačkoga nadbiskupa, posjetio je svečara urednik Glasa koncila Vlado Pavlinić. Tom je zgodom nadbiskup dao poruku svojim svećenicima i vjernicima zagrebačke nadbiskupije. U toj poruci uzoriti nadbiskup ističe ovo: — Najvažnijim zadacima dušobrižničkog nastojanja u današnjici smatramo: revno i redovito poučavanje vjeronauka i nastojanja da vjernici aktivno sudjeluju u liturgiji.

To su doista prve i najvažnije dužnosti svakoga dušobrižnika. One su od najveće važnosti za duhovni život vjernika. Stoga ćemo ih malo promotriti.

1. **Revno i redovito poučavajne vjeronauka.** Revno. To znači: sa ljubavlju. Koliko ljubavi dajemo djeci, toliko će i ona ljubavi u svom srcu ponijeti u život. Ako smo mi bili hladni ili indiferentni i djeca će ostati hladna i indiferentna.

Revno. To znači, da se poslužimo svim modernim sredstvima katehizacije: diafilm, magnetofon, crteži na ploči, metode radne škole pa pitanja na ceduljicama. Pitanja zapisuju djeca anonimno.

Što je najvažnije: treba djeci pokloniti svoje srce.

Isus je posebno volio djecu. Apostoli su branili majkama da donose djecu da ih Isus blagoslovi. Isus, premda umoran, prima majke i djecu te govori apostolima: — Pustite malene k meni, jer je njihovo kraljestvo nebesko.— (Mat. 19,3)

Progovorila je ljubav Isusova prema djeci, kad je rekao: »Što ste učinili jednom najmanjemu, meni ste učinili.« »Ako ne postanete kao djeca, ne ćete ući u kraljestvo nebesko.« »Tko sablazni dijete, bolje bi mu bilo, da objesi mlinski kamen o vrat i potone u dubine morske.« (Mat. 18,1-10)

Svećenik je drugi Krist — alter Christus — I on treba da ljubi malene, da ih provodi Kristovu kraljestvu. To će učiniti u prvom redu preko vjeronauka. — Fides ex auditu — upozoruje nas sveti Pavao. Kako će vjerovati, ako nisu čuli, ako nisu upoznali: Isusa u bethlemskoj štalici, Isusa na križu raspetog, Isusa, koji boravi na oltarima kao sužanj ljubavi.

Teška je odgovornost za svećenika pred Bogom i pred narodom — skrb i briga za djecu.

— Mlada ljeta, nada svijeta — kaže naš narod. To je ispravno. Djeca su kasnije nosioci narodnog života. Oni će biti graditelji sreće svoga naroda. Ako djeca nemaju duhovne kulture, ako ne posjeduju Božje ljubavi, onda će njihove obitelji biti sagrađene na pijesku a ne na čvrstoj stijeni ljubavi Božjega Srca.

— Kultura duše je duša svaka kulture — rekao je jedan filozof. Mladež bez kulture duše ne može dati dušu kulturi, koju će izgrađivati.

U današnje doba odbacivanja Boga i razbijanja sinajskih tablica, u doba klanjanja materiji i njezinim atomima, potrebno je dati narodu mladež duhovne dinamike i progresa, napojene na izvorima života Božjega Srca. To je život poštenja, žrtve i čiste ljubavi.

Svećenik je kod djece zamjenik roditelja. I oca i majke. Stoga mora nositi u srcu dvostruku ljubav: očevu strogost i majčinsku blagost i oproštenje.

Svećenik će roditelje opominjati na njihovu tešku odgovornost pred Bogom za vjerski odgoj djece. Po Božjem i naravnom pravu djeca su njihova i oni su dužni ne samo da se brinu za hranu i odijelo, za intelektualnu izobrazbu nego u prvom redu za duhovnu kulturu, koja je temelj svake materijalne kulture.

Naš je nadbiskup uputio dušobrižnom svećenstvu 2. X. 1961. okružnicu, u kojoj upozoruje kršćanske roditelje na strogu i tešku odgovornost pred Bogom za njihovu djecu. Iste misli ponovio je 14. IX. 1964.

Prije slavnog uzašašća na nebo Isus je naredio svojim apostolima: »Idite po svem svijetu i naučavajte sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga.« Nije dakle prva dužnost svećenika — sveta misa i sakramenti, nego u prvom redu: naučavajte a onda krstite.

U današnje doba potrebno je poučavati moderne katekumene odrasle a još nekrštene. Prema prilikama potrebna je što dulja pouka.

Za uspjeh kod vjeronauka traži se redovito poučavanje. Prekidanje i izostavljanje stvara kod djece zabunu. Slijedeći puta nema ih u potpunom broju. U toplim mjesecima drži se pouka u crkvi. To je veselje našem jedinom Učitelju. Za zimske mjesece potrebna je posebna soba. U njoj su klupe, katedre, Raspelo, slike duhovnog karaktera, ploča za crteže, za ilustraciju gradiva. Dakle prava učionica za vjersku pouku. U vrućim ljetnim mjesecim potrebne su djeci ferije od vjeronauka ali ne od nedeljne svete mise.

2. **Aktivno sudjelovanje vjernika u liturgiji.** To je želja koncila. To je davna želja Crkve. Sve tamo od Pija X, koji u Motuproprju ističe: »U crkvi se sakuplja kršćanski puk da tamo crpe kršćanski život iz pravoga i najpotrebnijeg izvora, iz aktivnog sudjelovanja u svetim tajnama i ostalim službenim liturgijskim funkcijama crkve.«

Pijo XI. u svojoj apostolskoj konstituciji želi, da vjernici kod liturgijskih čina ne budu kao tuđinci ili nijemi gledaoci.

Zato je sadašnji koncil u svojim prvim raspravama pod vodstvom pape Ivana Dobrog započeo o liturgiji. Time su htjeli koncilski oci da samo preko liturgije može doći duhovni preporod svijetu. Koncil želi da preporodi čitavo ljudsko društvo. To se može provesti samo preko liturgije, jer je liturgija život s Kristom, život s Crkvom, koja je Mistično Kristovo Tijelo.

Stoga razumijemo Papu Pija XII, da se liturgijski pokret pojavio kao znak Božje Providnosti u sadašnjem vremenu, kao prolaz Duha Svetoga kroz njegovu crkvu, da ljude približi tajnama vjere i bogatstva milosti.

U encikliki Mediator Dei Pijo XII. piše: »Neka svi vjernici promisle, kako je njihova glavna dužnost i najveća čast da sudjeluju kod euharistične žrtve — i to ne nemarno nego svijesno i tako živo, da se ujedine s Najvišim Svećenikom i da zajedno s Njim i po Njemu prikazuju i zajedno se s Njim žrtvuju.«

Koncem II. zasjedanja ovoga koncila dne 4. XII. 1963. prihvatili su saborski oci konstituciju o svetoj liturgiji a sveti otac Pavao VI. odobrio.

Tu bismo konstituciju morali dnevno proučavati i provoditi u djelo. Jednako je moramo tumačiti narodu. I skupa s narodom proživljavati. Narod će tada upoznati ljepotu i uzvišenost svetih čina i živjeti po liturgiji u Kristu.

Draga braćo svećenici, provedba konstitucije ovisi o nama, o našem radu, o našem zalaganju. Mi živimo s narodom i među narodom. Nama duhovnim pastirima je na srcu spas duša, privesti ih Kristu. Ako mi ostanemo pasivni, ne će doći preporod u naš narod.

U ovo teško doba za crkvu i čitav svijet napunimo se Duhom Svetim. Poput Marije, koja je dala svijetu Život, poput apostola, koji su dali živote svoje za Krista, poput prvih kršćana, koji su vjerom osvojili u arenama divlje zvijeri i ljubavlju nadvladali okrutne progonitelje.

Treba započeti. Uvedimo, da narod sudjeluje i kod tihe i pjevane mise. Svake nedjelje. Ne samo koji put mjesečno. Kod tihe svete mise vjernici maole Ordinarij mise i odgovaraju svećeniku skupa s ministrantom. Kod pjevanih misa pjevaju Ordinarij mise a po mogućnosti i proprij i zajedno odgovaraju sa pjevačima.

— Scio cui credidi — kliknuo je sveti Pavao, veliki apostol naroda. Svijetli primjer nesebične žrtve svakom svećeniku. Koliko je pretrpio za Krista! To znamo. Ipak govori: — Ništa me ne može rastaviti od Krista. Pa ni sama smrt. Jer meni živjeti je Krist a umrijeti dobitak. — Takova ljubav prema Kristu i vjernicima treba da i nas ponese u život.

Ako smo dali svega sebe narodu, sebe ćemo u narodu naći.

Za vrijeme ovoga zasjedanja koncila primio je sveti Otac Pavao VI. u audienciju mostarskoga biskupa dra Petra Čule. Pitao ga je sveti otac, kako stoji pitanje vjeronauka u njegovoj biskupiji. Svetom ocu je prva briga u narodu vjeronauk.

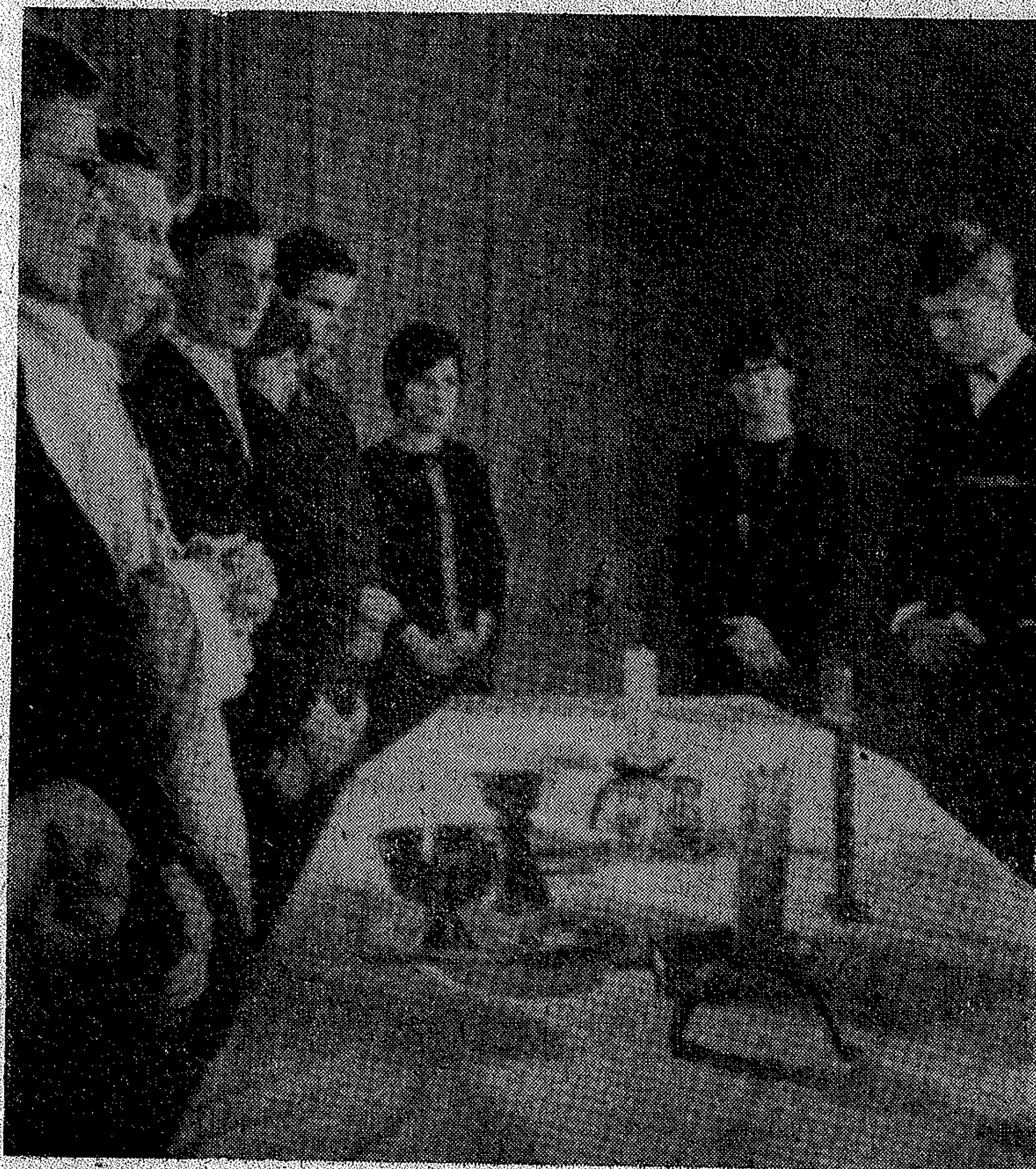
I nas bi sveti otac pitao, kako stoji vjeronauk u našim župama.

Draga braćo svećenici, izvršimo velikodušno poruku našega nadbiskupa prigodom njegove desetgodišnjice biskupskog posvećenja.

Dr Nikola Sertić

MISA BEZ SLUŠALACA I GLEDALACA

Da izrazimo udio koji vjernici imaju u sv. Misi, najčešće upotrebljavamo izraz »slušati Misu«. Izraz »gledati Misu« nije uobičajen, ali mnogo stvarnije izražava ono što su vjernici u naše doba činili kod sv. Mise, osobito dok je Misa bila na nerazumljivu jeziku.

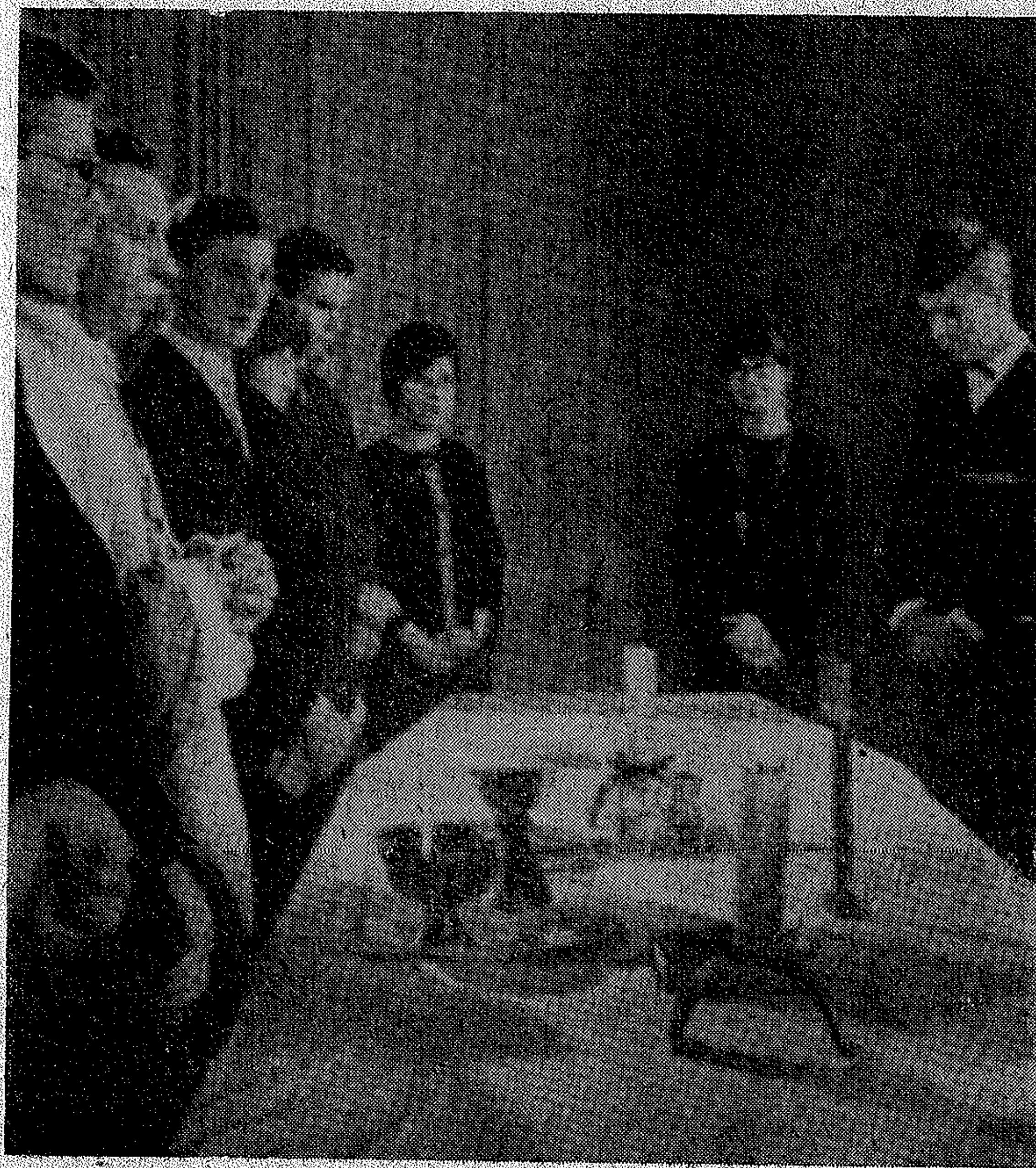

Draga braćo svećenici, izvršimo velikodušno poruku našega nadbiskupa prigodom njegove desetgodišnjice biskupskog posvećenja.

Dr Nikola Sertić

MISA BEZ SLUŠALACA I GLEDALACA

Da izrazimo udio koji vjernici imaju u sv. Misi, najčešće upotrebljavamo izraz »slušati Misu«. Izraz »gledati Misu« nije uobičajen, ali mnogo stvarnije izražava ono što su vjernici u naše doba činili kod sv. Mise, osobito dok je Misa bila na nerazumljivu jeziku.

Vjernici doista imaju kod Mise nešto »slušati« i nešto »gledati«. Potrebno je da **slušaju** čitanja Sv. Pisma i homiliju. Sad će to biti mnogo lakše i zgodnije kad se odlomci Sv. Pisma čitaju u neposrednom kontaktu s pukom. Vjernici moraju otvorenim očima **gledati** mnoge simbole u obredu sv. Mise: svjetlo, liturgijske boje, geste svećenika i službenika.

Ipak ima nešto što je važnije od slušanja i gledanja. To je ono što vjernici sami **aktivno čine:** mole, pjevaju, vrše obredne pokrete, prikazuju darove. Najvažnije je što mogu učiniti da se od Mise pričeste. Po tom oni spadaju među vršioce svete drame. Ako uzmemo dramu sv. Mise kao cjelina, vjernici kod nje ne bi smjeli biti »slušaoci« ili »gledaoci«, nego »vršioci«. U nikojem slučaju ne smiju vjernici biti kao publika u kazalištu već kao predstavljači

(koji predstavljaju ne neku zamišljenu radnju već stvarno vrše sveti misterij).

Neka, dakle, u buduće među onima koji se sakupljaju oko Gospodnjeg stola ne bude razdiobe na vršioce s jedne strane te na slušaoce i gledaoce s druge strane, nego neka u svetom misteriju svak vrši svoju ulogu (Isp. Uredbu o sv. bogoslužju, br. 28).

Drugi program njemačke televizije, 28. ožujka i 19. travnja o. g., pod naslovom »Misa bez gledalaca« tumači ideju vodilje suvremene liturgijske obnove. Na tom programu vidjet će se i prizor što ga prikazuju dvije naše slike. Prizor je snimljen u Hamburgu. Misnik je duhovnik hamburške katoličke omladine, kapelan Tholen. Omladina je zajedno sa svećenikom okupljena oko oltara. U crkvi nema nikoga tko ne bi liturgiju direktno i stvarno vršio. — Očito je da bez dozvole crkvene vlasti nije slobodno uvoditi vršenje bogoslužja kako ga vidimo na ovim slikama, jer je još na snazi odredba Crkvenog zakonika da »žena u nikojem slučaju ne pristupa k oltaru« (kan. 813, §2). Ali je opet s druge strane važno naglasiti da u crkvi za vrijeme službe Božje svi prisutni budu **vršioci bogoslužja!**

o. J. Radić

ODGOVORI LITURGIJSKOG VIJEĆA

Pitanje: Treba li da misnik izostavlja zaziv »Gospodine, nisam dostojan« koji govore oni što stupaju na Pričest neposredno prije pričešćivanja? — **Odg.:** Da.

Pitanje: Da li pojedinačno kađenje treba pridržavati samo za biskupe? — **Odg.:** Osim biskupa treba pojedinačno kaditi i druge Ordinarije. Koga treba razumjeti pod tim nazivom nabraja kan 198, §1.

Pitanje: Da li spada na biskupsku konferenciju odobravanje onih melodija na živom jeziku koje imaju pjevati celebrant i službenici ili i melodija koje ima pjevati puk i zbor pjevača? — **Odg.:** Po sebi biskupska konferencija ima odobravati samo nove melodije za celebranta i službenike. Kod dijalogâ i aklamacijâ također i ono što pjeva puk. Što se tiče melodija za zbor i puk (proprij i ordinarij Mise) na snazi su dosadašnji crkveni zakoni prema kojima pojedini biskupi preko dijecezanskih komisija moraju bdjeti da te melodije budu u skladu s općim liturgijskim zakonima.

Pitanje: Da li je Vijeće ikada dozvolilo da se kanon govori živim jezikom? — **Odg.:** Nikada, nikom.

Pitanje: Smije li na čitanoj Misi puk pjevati samo neke dijelove ordinarija i proprija? Smije li te dijelove i misnik pjevati zajedno s vjernicima? — **Odg.:** Da (na jedno i drug pitanje).

Pitanje: Da li misnik mora pjevati s pukom »Svet-Blagoslovljen« i onda kad se pjeva višeglasno. — **Odg.:** Ne, nego samo kad se pjeva gregorijanskim, modernim ili pučkim napjevima koji nisu dugi. Inače počinje kanon kao i do sada. No poželjno je da »Svet« uvijek pjeva cijeli narod laganim i kratkim napjevima.

(koji predstavljaju ne neku zamišljenu radnju već stvarno vrše sveti misterij).

Neka, dakle, u buduće među onima koji se sakupljaju oko Gospodnjeg stola ne bude razdiobe na vršioce s jedne strane te na slušaoce i gledaoce s druge strane, nego neka u svetom misteriju svak vrši svoju ulogu (Isp. Uredbu o sv. bogoslužju, br. 28).

Drugi program njemačke televizije, 28. ožujka i 19. travnja o. g., pod naslovom »Misa bez gledalaca« tumači ideju vodilje suvremene liturgijske obnove. Na tom programu vidjet će se i prizor što ga prikazuju dvije naše slike. Prizor je snimljen u Hamburgu. Misnik je duhovnik hamburške katoličke omladine, kapelan Tholen. Omladina je zajedno sa svećenikom okupljena oko oltara. U crkvi nema nikoga tko ne bi liturgiju direktno i stvarno vršio. — Očito je da bez dozvole crkvene vlasti nije slobodno uvoditi vršenje bogoslužja kako ga vidimo na ovim slikama, jer je još na snazi odredba Crkvenog zakonika da »žena u nikojem slučaju ne pristupa k oltaru« (kan. 813, §2). Ali je opet s druge strane važno naglasiti da u crkvi za vrijeme službe Božje svi prisutni budu **vršioci bogoslužja!**

o. J. Radić

ODGOVORI LITURGIJSKOG VIJEĆA

Pitanje: Treba li da misnik izostavlja zaziv »Gospodine, nisam dostojan« koji govore oni što stupaju na Pričest neposredno prije pričešćivanja? — **Odg.:** Da.

Pitanje: Da li pojedinačno kađenje treba pridržavati samo za biskupe? — **Odg.:** Osim biskupa treba pojedinačno kaditi i druge Ordinarije. Koga treba razumjeti pod tim nazivom nabraja kan 198, §1.

Pitanje: Da li spada na biskupsku konferenciju odobravanje onih melodija na živom jeziku koje imaju pjevati celebrant i službenici ili i melodija koje ima pjevati puk i zbor pjevača? — **Odg.:** Po sebi biskupska konferencija ima odobravati samo nove melodije za celebranta i službenike. Kod dialogâ i aklamacijâ također i ono što pjeva puk. Što se tiče melodija za zbor i puk (proprij i ordinarij Mise) na snazi su dosadašnji crkveni zakoni prema kojima pojedini biskupi preko dijecezanskih komisija moraju bdjeti da te melodije budu u skladu s općim liturgijskim zakonima.

Pitanje: Da li je Vijeće ikada dozvolilo da se kanon govori živim jezikom? — **Odg.:** Nikada, nikom.

Pitanje: Smije li na čitanoj Misi puk pjevati samo neke dijelove ordinarija i proprija? Smije li te dijelove i misnik pjevati zajedno s vjernicima? — **Odg.:** Da (na jedno i drug pitanje).

Pitanje: Da li misnik mora pjevati s pukom »Svet-Blagoslovljen« i onda kad se pjeva višeglasno. — **Odg.:** Ne, nego samo kad se pjeva gregorijanskim, modernim ili pučkim napjevima koji nisu dugi. Inače počinje kanon kao i do sada. No poželjno je da »Svet« uvijek pjeva cijeli narod laganim i kratkim napjevima.

Pitanje: Da li se izostavljaju molitve pred oltarom kad slijedi Misa iza donosa mrtvaca u crkvu? — **Odg.:** Da.

Pitanje: Je li dozvoljeno na koncu Mise izostaviti »Placeat« da se poveže usklik »Idite u miru« s blagoslovom misnika? — **Odg.:** Do konačne opće obnove neka ostane kao i do sada.

Pitanje: Da li molitva vjernih završava kratkim ili dugim završetkom? — **Odg.:** Kratkim.

Pitanje: Da li se živi jezik ima upotrebljavati na Misama kod kojih je prisutan narod premda nitko ništa ne sudjeluje? — **Odg.:** Svakako, jer je upravo nerazumijevanje jezika jedan od glavnih razloga da narod ne sudjeluje u liturgiji.

Pitanje: Je li dozvoljeno prefaciju pjevati na živom jeziku? — **Odg.:** Nije. Upravljeno nam je vrlo mnogo molba u tom pogledu. Strpite se. Ako se što promijeni, odmah ćemo javiti predsjednicima biskupskih konferencija i liturgijskih komisija.

Pitanje: Da li na svečanoj Misi ceremonist još uvijek prati podđakona na ambon za pjevanje poslanice? — **Odg.:** Da.

Pitanje: Da li na čitanoj Misi moraju akoliti pratiti misnika na ambon za čitanje Evanđelja? — **Odg.:** Dolikuje.

Pitanje: Obnovljeni Red Mise predviđa da se kalež može postaviti na stol kod oltara. Je li dozvoljeno da ga na oltar donese i s oltara odnese ministrant koji nije nikakav red niti ima kleričku zuru? — **Odg.:** Da.

KAMO ĆEŠ, LITURGIJO?

O mnogim pojedinostima s područja liturgijske obnove često u časopisima čitamo čudne stvari, gledamo neobične fotografije, na konferencijama, u izjavama i razgovorima slušamo oštre kritike. Katkad nam se i kosa mora naježiti.

»Kamo ideš, liturgijo?« »Kamo ćete vi, liturgisti i pastoralisti doprijeti s liturgijom?«...

Oprimo se, braćo, takvom stavu jer ne dolazi s Božje strane.

Put liturgijske obnove je siguran, blistav i prostoran. Pokazujo nam ga Crkva i Vrhovni pastir. Svaki drugi put je kriv.

A. Bugnini,
tajnik Liturgijskog vijeća

Moramo se pitati zašto je Crkva i u naše doba tako kasno upoznala znakove vremena ili ih uopće nije upoznala. To je bilo na štetu i crkvi i svijetu. Da izbjegnemo slične štete u buduće, započnimo obnovom teologije Duha Svetoga i njegova djelovanja u Crkvi, obnovom biblijske i patrističke teologije, novom cijenom karizmata i milosnih darova Božjeg puka, novom metodom vršenja crkvenog auktoriteta.

Msgr. Tenhumberg, pom. bisk. Münstera

Katehetsko-liturgijski tečaj. U Zagrebu je od 23. do 25. veljače održan katehetsko-liturgijski tečaj uz brojno učešće svećenika (blizu 100). Tom je prigodom, prije i poslije, bio redovni sastanak ILO-a. Na blagdan sv. Matije održana je u zagrebačkoj katedrali svečana koncelebracija na živom jeziku. Prisustvovalo je veliko mnoštvo svećenika i vjernika.

Rad liturgijskog vijeća. Vijeće za provođenje liturgijske Uredbe marljivo radi i priprema konačnu reformu liturgije. Područja liturgijske reforme u koja je vijeće već do sada zahvatilo jesu: kalendar, revizija psaltira, razdioba psalama, biblijska čitanja, patristička čitanja, himni, napjevi časoslova, red Mise, molitva vjernih, votivne Mise, liturgijska godina, molitve i prefacije, ritual, knjige liturgijskih napjeva, biskupski ceremonijal.

Molitva vjernih. Vijeće za provođenje liturgijske obnove pripremilo je i poslalo predsjedništvima biskupskih konferencija shemu s nekoliko uzoraka molitve vjernih. Sastavit će se i drugi uzorci prema kojima će se prirediti obrasci molitve vjernih za pojedine narode.

Sveta sedmica. U obrede Svete sedmice unesene su tri promjene: 1. preudešena je Misa krizme, 2. pojednostavljen je obred posvete sv. ulja i 3. u »svečanim molitvama« Velikog petka promjenjene su riječi »heretici« i »raskolnici«.

Novi red Mise. Koncem siječnja izdao je SZO obnovljeni »Ordo Missae« i »Ritus servandus in celebratione Missae« što je pripremilo Vijeće za provođenje liturgijske Uredbe. Makar da se tim izdanjem uvode mnoge promjene u sv. Misu, išlo se za tim da se promjeni samo ono što je najjednostavnije a ostalo će ići postepeno.

Novi misali. Već je štampan novi latinsko-francuski misal za liturgijsku upotrebu. U travnju ima izići latinsko-talijanski misal a do jeseni se očekuje latinsko-španjolsko izdanje.

Živi jezik. Prigodom liturgijske reforme u Španjolskoj uveden je u bogoslužje samo jedan jezik. Na jezičnom području Baska i Katalonaca bilo je dosta nemira radi toga što i ta dva jezika nisu uvedena u liturgiju (Kirchenz. f. d. B. Hild. 1965, 8, 2).

Mise na Božić. Biskupi Roermonda i Breda (Holandija) preporučili su svojim svećenicima da na Božić radije u miru reku jednu Misu nego dvije ili tri za drugom. Ta se preporuka ne odnosi na slučaj kad svećenik misi u različito vrijeme a pogotovu u različitim crkvama (The Tablet 1965, 1, 23).

Ima stvari koje se ne mogu postići drukčije nego samo po ljubavi. Nema ni jedne stvari koja se ne bi mogla postići po ljubavi. Danas je došlo vrijeme ljubavi.

Pavao VI

Liturgija u Indoneziji. Urođenički plesovi, glazba i ukrasi već su adaptirani za katoličku liturgiju na Baliju. Biskup Sani SVD izjavio je: »Sve tekovine indonežanske kulture primjenit ćemo u bogoslužju da se narod ne mora osjećati tuđinac u Božjoj kući« (Ibid. 24).

Strogi odgoj u sjemeništima. U vezi s koncilskim dekretom o sredstvima informacija izdao je Sv. Zbor Sjemeništa odredbu da sjemeništarci smiju gledati film odnosno televiziju najviše dva puta mjesečno (Ibid. 53).

Demokracija u dijecezi. Nadbiskup Johnson iz Vancouvera navijestio je da će u buduće cijeli kler njegove nadbiskupije birati njegove konsultore (Ibid. 53).

Dialog između istoka i zapada. Ekumenski patrijarh Atenagora I poslao je dva metropolita Melitona i Hrisostoma da odnesu papi Pavlu VI njegovo pismo koje je pisano 25. siječnja. Ova dva metropolita izvijestili su papu o zaključcima panortodoksne konferencije na Rodosu prošle jeseni. Na toj se konferenciji raspravljalo i o temi »Dialog s Rimom«. Metropolit Meliton bio je predsjednik a Hrisostom tajnik te koferencije. Dolazak ovih poslanika u Rim najznačajniji je kontakt između pravoslavlja i katoličke Crkve poslije susreta Pape i Patrijarhe u Jeruzalemu početkom prošle godine. Prigodom ovog posjeta Sv. Otac je pokazao metropolitima svoju novouređenu kapelu u kojoj je na reljefu prikazan njegov susret s patrijarhom Atenagorom. Metropoliti su predali najviše odlikovanje carigradske patrijaršije kardinalu Bea, njegovim suradnicima i kardinalu Tisserantu (Kirchenz. f. d. B. Hild. 1965, 8, 1; 9, 2).

Ekumenska komisija. U ekumensku komisiju dijeceze Manchester (USA) imenovani su uz katolike pretstavnici protestanata i pravoslavnih (Ibid.).

ISPRAVAK

U našem izdanju »Upute za ispravno provođenje Uredbe o sv. bogoslužju« br. 78 b, druga alineja treba glasiti ovako:

»Pojedini članovi tih kaptola moraju, osim kanonskih časova koje su dužni obavljati svi klerici u višim redovima (usp. čl. 96 i 89), sami moliti one časove koje moli njihov kaptol«.

NOVA IZDANJA

— Dr o. Milan Šetka, **Isus naš život, Isus naš Put, Isus naša Istina,** priručnici za Vjeronauk. Sadrže kateheze iz liturgike, moralike, dogmatike i Cr. povijesti. Cijena svim trima 1000 Din. Narudžbe: Franjevački samostan, Zagreb, Vrbanićeva 35 ili Franjevački samostan Makarska, Žrtva fašizma 1. — Dr o. Ivan Glibotić, **Hrvatska pučka Misa.** Partitura 300 Din, dionice 50 Din. Narudžbe: O. dr Ivan Glibotić, Makarska, Žrtava fašizma 1. Misu pjevaju zbor i puk izmjenično.